

(মহাভাৰত)

উদ্যোগ পৰ্ব ।

ৰাম সৰস্বতীৰ দ্বাৰাই ৰচিত ।

-:~:-

শ্ৰীদুৰ্গাধৰ বৰকটকীৰ দ্বাৰাই

সংগৃহীত আৰু প্ৰকাশিত ।

যোৰহাট, আসাম ।

কলিকতা.

৬নং কলেজ-স্কোয়াৰ, সাম্য-প্ৰেছত,

শ্ৰীউপেন্দ্ৰনাথ দাসৰ দ্বাৰা

ছপা হ'ল ।

আঘোণ, ১৩৩১ ।

মূল্য ৮০ তিনি সিকি মাথোন ।

পাতনি

অসমীয়া মহাভাৰতৰ বিৰাট পৰ্ক ছপা হৈ গৈছে। এতিয়া উদ্যোগ পৰ্ক ছপাই পাঠক সকলৰ আগত ধৰা হ'ল। উদ্যোগ পৰ্ক পূৰ্বেও ছপা হৈছিল কিন্তু তাৰ এখনিও এতিয়া পাবলৈ নাইকিয়া হ'ল। এই দুই পৰ্ক সাধাৰণ কিতাপৰ আকাৰত ছপোৱা হ'ল। এতিয়াৰ পৰা আৰু এই দৰে নছপাই বান্ধালা মহাভাৰতৰ দৰে ছপোৱা হ'ব। শাস্তিপৰ্ক এই দৰে ছপা হ'বই লাগিছে। আশা কৰোঁ আৰু ৩৪ মাহৰ ভিতৰতে ইয়াকো পাঠক সকলৰ হাতত সোধাব পাৰিম। বিৰাট পৰ্কত বহুতো ভুল বৈ গ'ল। আহি কাকত ৪৫ বাৰকৈ চাই দিয়াতো এনে অৱস্থা। উদ্যোগ পৰ্কত বিশেষ ভুল থাকিব নালাগে। এতিয়াৰ পৰা মাজে মাজে কলিকতাত নিজে থাকি ছপাৰ কাম চলাবলৈ স্থিৰ কৰিছোঁ। সকলো দোষ ক্ষেমি পাঠক সকলে একোখনি লৈ উৎসাহ দিলেই গোটেই মহাভাৰত আৰু ৰামায়ণ বহুৰ দুবছৰৰ ভিতৰতে উলিয়াব পাৰিম বুলি ভাবিছোঁ। দুই এক পৰ্ক সুন্দৰ সুন্দৰ ছবিৰে পোৱা হৈছে। কিন্তু ঠিক সেই দৰে ছপাবলৈ মোৰ নিচিনা অৱস্থাৰ মানুহে ভবাই অসুচিত। ৰামায়ণৰ দুই এক কাণ্ডও ছবিৰে পোৱা হৈছে।

এই পুথি ৮ৰাম সৰস্বতীৰ দ্বাৰাই ৰচিত। কোৱা আছে বোলে ৮ৰাম সৰস্বতীয়ে গোটেইখন মহাভাৰত অসমীয়া পদ

কৰে। কিন্তু আজিলৈকে সেই গোটেই পুথি ক'তো পোৱা নাই। কবিয়ে নিজে তেওঁৰ পুথিত লিখি গৈছে যে, মহাপুৰুষ ৩শতাব্দীৰ দেৱৰ অগ্ৰহত তেওঁ কোচবিহাৰৰ ৰাজা মহাৰাজ নৰনাৰায়ণৰ পৰা মহাভাৰত পুথি ভাঙি অসমীয়া পদ কৰিবলৈ আদেশ পায়। ৩ৰাম সৰস্বতীৰ জন্ম ঠাই বৰপেটা মহাকুমাৰ পাটচৌৰা নামে গাওঁ। তেওঁৰ পিতৃৰ নাম ভীমসেন কবিচূড়ামণি। এওঁ বৰ পণ্ডিত আৰু শুদ্ধাচাৰী ব্রাহ্মণ আছিল। ৩ৰাম সৰস্বতীৰ পিতৃমাতৃয়ে খোৱা নাম অনিৰুদ্ধ। কবিচন্দ্ৰ, ভাৰতচন্দ্ৰ, ভাৰতভূষণ আৰু ৰাম সৰস্বতী এই কেইটা তেওঁৰ উপাধি আছিল। তেওঁ ৩শতাব্দীৰ দেৱৰ সমসাময়িক, অৰ্থাৎ খৃষ্টীয় ১৬ শতিকাৰ আগছোৱাত বৰ্ত্তমান আছিল।

কলিকাতা।
১১।১২।১৯২৪।

শ্রীদুৰ্গাধৰ বৰকটকী।

মহাভারত উদ্যোগ পর্ব

-:~:-

শ্রীকৃষ্ণায় নমোনমঃ ।

নমো হৃষীকেশ, মুকুতি বিবেশ,
সজ্জল জলদ শ্যাম ।

পূর্ণ শশধর, হাঁসি মনোহর,
পীতবস্ত্রে অনুপাম ॥

গলে বনমালা, সুবর্ণ মেখলা,
গরুড় কঙ্কত চরি ।

আজানুলম্বিত, ভুজ মনোনীত,
হাতে গদা পদ্ম ধরি ॥

স্বনন্দ প্রভৃতি, লক্ষ্মী সবস্বতী,
হরিক বেড়ি চৌপাশে ।

ভকতক চাই, আনন্দ বড়াই,
মুখত মধুর হাসে ॥

যত যোগী জনে, হৰি দৰশনে,
 বাহিৰ দৃষ্টিক এড়ি ।

একচিন্তা মনে, নিবিড় আসনে,
সদায়ে জপান্ত হবি ॥

অজ্ঞাত সম্প্রতি, ভৈল সমাপতি,
 পাণ্ডব বେকত ভৈলা ।

দূত পাশ্চি মাতি, শুভদ সহিতি,
সবে এক থান হৈলা ॥

সাত্যকি সহিত, দেব যদুপতি,
আসিলা তহিকে লাগি ।

পাছে যুধিষ্ঠিবে, দূত পঠাইলন্ত,
কৌৰৱত ৰাজ্য মাগি ॥

বাজ্যকো নেদিল, অপ্রিয় বুলিল,
 দুৰ্য্যোধন মহা মন্দে ।

পাছে ধৃতবাষ্ট্রে, সঞ্জয়ক পঠাই,
 রাজ্য নেদে বিনা দন্দে ॥

শাওরে আলচি, কৃষ্ণক পঠাইলা,
দুৰ্ঘ্যোধন পাশ লাগি ।

অৰ্দ্ধ ৰাজ্য নেদে, পাঞ্চখানি গ্রাম,
দেউক পাঞ্চ ভাইক লাগি ॥

পাণ্ডবৰ বোলে, কৃষ্ণেৰো গৈলন্ত,
হস্তিনাপুৰক প্ৰতি ।

কৃষ্ণৰ চৰণে, বাম সবস্বতী,
পদ বন্ধে নিগদতি ॥

কুকথাৰ এড়ি, আবে থাকা বৰি,
কৃষ্ণ হেন মহা নাম ।

জানি সৰ্ব লোক, এড়ি হিংসা লোভ,
ডাকি বোলা.বাম বাম ॥

বৈসম্পায়ন বদতি শুনিয়ো জন্মেজয় ।

পাণ্ডবত বিদায় যে কৰিলা সঞ্জয় ॥

ধৃতৰাষ্ট্ৰ নৃপতি পঠাইলা যিবা আশে ।

কহিলন্ত সঞ্জয়ে মনত নিৰুখাসে ॥

পাণ্ডবেৰো যি বুলিলা তাকে আকলিলা ।

হস্তিনাপুৰক প্ৰতি আৰকা চলিলা ॥

বসি আছে ধৃতৰাষ্ট্ৰ বহুল সভাত ।

গধূলিকা সঞ্জয় প্ৰবেশ সি বেলাত ॥

ধৃতৰাষ্ট্ৰ নৃপতিক দেখি বিদ্যমান ।

প্ৰথমতে কহিলন্ত কৃষ্ণৰ প্ৰণাম ॥

পাছে পাণ্ডবৰ গৈয়া নমস্কাৰ কৰি ।

আপুনিও নামিলেক সমাজত বহি ॥

কহিলেক পাণ্ডৱৰ যতেক নিকাৰ ।
 বনবাস দুখত আছয় ছাল-হাড় ॥
 তথাপি তো অদভুত কৰ্ম ভয়ঙ্কৰ ।
 ভীম কাল সৰ্পক দেখন্তে লাগে ডৰ ॥
 শুনি আছে ভীম দ্রোন কৰ্ণ দুৰ্য্যোধন ।
 ধৃতৰাষ্ট্ৰ শকুনি গান্ধাৰী দুঃশাসন ॥
 বাহ্লিক সৌবল আনে সবে আছে শুনি ।
 সভাত ~~সুগন্ধ~~ কহে ভীমৰ কাহিনী ॥
 সহস্ৰ লোহাৰ ভাড় মুখ্য গদা গোট ।
 ভীমৰ বাহুব বল সি সি সহে চোট ॥
 দুই হাতে দাঙ্গি এহি দুৰ্য্যোধন বুলি ।
 পৃথিবীত গদায়ে কোবাৰে তুলি তুলি ॥
 দুঃশাসন বুলি অৰণ্যৰ পশু ধৰি ।
 পকাই ছিন্নস্ত ঘাড় মুচড়ি মুচড়ি ॥
 কৰ্ণ কৰ্ণ বুলিয়া হান্ধুলি কতো দূৰ ।
 মুষ্টি হানি পৰ্ব্বত সবক কৰে চূৰ ॥
 হেন মতে ক্ৰোধ বশে বনবাস গৈল ।
 অজ্ঞাত বাসৰ এবৈ সমাপতি ভৈল ॥
 লাগ লৈল পুৰাতন পাত্ৰ মন্ত্ৰিগণে ।
 বিৰাট নগৰে সবে আছে বজ্জ মনে ॥

বিৰাট কোশল ইন্দ্রসেন যে কুশল ।
 মাধৱ আসিয়া পাণ্ডৱৰ লাগ লৈল ॥
 কৃষ্ণৰ ভাগিন প্ৰিয় পুত্ৰ অৰ্জুনৰ ।
 বিবাহ কৰাইলা অভিমন্যু কুমৰৰ ॥
 পাঞ্চো ভাই ভিন্নে ভিন্নে সাদৰি বিস্তৰ ।
 কুশল পুছিল সৰে বন্ধু বান্ধৱৰ ॥
 তোমাক বুলিলে শুনা ধৃতৰাষ্ট্ৰ ৰাই ।
 প্ৰতিজ্ঞা সান্ধলি আসি ভৈলো পাঞ্চো ভাই ॥
 দুঃখ পাইলো জানি হেন শুনি মোৰ বাক ।
 বিভাগিয়া অৰ্দ্ধ ৰাজ্য দিয়োক আমাক ॥
 অৱশ্যে নেদিবে জানো দুৰ্য্যোধন মন্দে ।
 তেবে তাক কোনে এড়িবেক বিনা দন্দে ॥
 এতেক বুলিয়া মোক পঠাই দিলে এথা ।
 আলচিবো যেন হবে মন্ত্ৰণাৰ কথা ॥
 বিদূৰে বোলয় হেন হৰয় বিহিত ।
 অৰ্দ্ধৰাজ্য পাণ্ডৱক দিবাক উচিত ॥
 আমাৰ বচন শুনিয়োক নৃপবৰ ।
 পাণ্ডৱক লাগি তুমি সজ্জায়োক ঘৰ ॥
 আগ বাঢ়ি তুমি পাণ্ডৱক আনা আগে ।
 গোবিন্দক প্ৰিয় ৰাক্য বুলিবাক লাগে ॥

যদি বোলা দুৰ্য্যোধনে নমানে ইহাক ।
 তেবে শুনা হিতপৰ মন্ত্ৰণা কথাক ॥
 একক এড়িলে যদি সবে বক্ষা যাই ।
 সিজনক এড়িলাত কিছু দোষ নাই ॥
 সবে কুল বহোক মোহোৰ বোল কৰা ।
 দুৰ্য্যোধন পাপিষ্ঠক দূৰে পৰিহৰা ॥
 হিত বোল নুশুন সকলে কুবল ।
 একৈকৰ নিদানে সবংশে যাইবি তল ॥
 যি কালত কোপে ধনঞ্জয় আসে ধাই !
 কি কৰিবে শকুনি পাশৰ মূল ঘাই ॥
 কৰ্ণ দুঃশাসন আদি মন্ত্ৰী যত আছে ।
 ভীমৰ প্ৰহাৰে মোক স্মৰিবি পাছে ॥
 হেন শুনি ক্ৰোধে দুৰ্য্যোধনে বোলে বাক ।
 সমাজক লাগি কোনে মাতিলে ইহাক ॥
 কোনে মোক এড়িবে কাহাত কৰো আশ ।
 কৰ্ণক সম্বুধি ৰাজা তুলিলেক হাঁস ॥
 সৰ্বকালে পাণ্ডৱক দেখে বৰ গোট ।
 এক বেলি পাণ্ডৱে দেখিছে মোৰ চোটি ॥
 আৰু বাৰ আসে যদি যি কৰিবো পাছে ।
 পাণ্ডৱৰ কথাক মোহোৰ মনে আছে ॥

কৰ্ণে বোলে পাণ্ডৱক নকৰিবা ডৰ ।
 দেখিছোঁ বীৰত্ব মঞি অৰ্জুন ভীমৰ ॥
 দেৱৰ দুৰ্জয় একো একো মোৰ শৰ ।
 অৰ্জুনক লাগি তযু এত মান ডৰ ॥
 ডাঙ্গৰ শৰীৰ তাৰ থুলন্তৰ কাই ।
 এহিমানে পৰাক্ৰম ভীমৰ বড়াই ॥
 সমৰ নিয়ম ৰণ ধৰ্ম্ম একো গুণে ।
 নহিকে সমান মোক ভীমেৰো অৰ্জুনে ॥
 অনন্তৰে কৰ্ণক মাৰ্তিলা গুৰু দ্ৰোণে ।
 অৰ্জুনক সমৰত জিনিবেক কোনে ॥
 সমাজৰ মাজত সবাৰে বল পাই ।
 মৰন্তেৰো নেড়িবাহা আপোন বড়াই ॥
 ভীষ্ম কৰ্ণ সমস্তে কোঁৱৰ বিত্তমানে ।
 গৰু নানি মৎস্যৰ আসিলা কি কাৰণে ॥
 অৰ্জুনৰ শৰে পক্ষাকুল ৰণ ভূমি ।
 সি বেলাত কোথাইত আছিল কৰ্ণ ভূমি ॥
 এনে কৰ্ণ কতবা আছিল পৰি পৰি ।
 লঙ্ঘটাই কাঢ়ি নিলে কঙ্কালৰ দৰি ॥
 ভীষ্মে উঠি বোলে দুৰ্য্যোধন মহাৰাজ ।
 বলবন্ত সহিতে দন্দৰ কিবা কাজ ॥

আপোনাৰ মধ্যস্থক চিনিয়ো আপুনে ।
 অৰ্দ্ধ ৰাজ্য পাণ্ডৱক দিয়ো এতিম্বৰণে ॥
 অৰ্দ্ধ ৰাজ্য নেদস তাহাকে। নেদো হাক ।
 তাৰে আদখনি ৰাজ্য দিয়ো পাণ্ডৱক ॥
 তাতে তুমি হৈবন্ত পাণ্ডৱ মহা শান্ত ।
 গুৰু গোবৰত ৰত ভকত একান্ত ॥
 বৈসম্পায়ন বদতি শুনিয়ে নৰেশ্বৰ ।
 এত হন্তে অস্তাঙ্গত ভৈল দিবাকৰ ॥
 ৰাত্ৰি আসি মলিল নিচিনি পৰাপৰ ।
 সমাজ বিসজি ৰাজ্য গৈল অভ্যন্তৰ ॥
 ভীষ্ম আদি কোৱৰ বিদূৰ মহাবল ।
 স্বকি স্বাক থানে চলি গৈলেক সকল ॥
 পাণ্ডৱৰ বাৰ্ত্তা শুনি পৰম বিস্ময় ।
 ধৃতৰাষ্ট্ৰ নৃপতিৰ ভৈল মহা ভয় ॥
 নুৰুচে ভোজন কাকে। নেদে সমিধান ।
 যেন মহা যোগীৰ লাগিল যোগ ধ্যান ॥
 শয়ন কৰিলে নিদ্ৰা নিমিলয় ৰাতি ।
 অনন্তৰে বিদূৰক অনাইলন্ত মাতি ॥
 বিদূৰ আসিলা ধৃতৰাষ্ট্ৰে শুনি তাক ।
 সকলৰে অনেক বুলিলা প্ৰিয় বাক ॥

দেখা দেখা বাপুয়ে বিছৰ আজি মোক ।
 কি কাৰণে মনৰ নুওচে দুঃখ শোক ॥
 বাম উক বাম ফুজ কন্দে বাম কটি ।
 কি কাৰণে বাপু মোৰ নাশয় ঘুমটি ॥
 বিছন্তেৰো সমস্ত শৰীৰ মোৰ পোৰে ।
 মৰণ বেলাত যেন শনিপাত জ্বৰে ॥
 নুকে ভোজন পঞ্চায়ত বত ভোগ ।
 অভ্যস্তবে পোড়ে যেন গৰ্ভশূল বোগ ॥
 বিছবে বোলয় দাদা স্তম্বাইলা ভালে ।
 ডককৰ নিদ্ৰা নিমিলয় একো কালে ॥
 নিদ্ৰা নাশে চোৰৰ পৰৰ দেখি ধন ।
 নিদ্ৰা নাশে ব্যাধিমন্ত বোগী যিটো জন ॥
 নিদ্ৰা নাশে প্ৰবলক কৰে অপকাৰ ।
 নিদ্ৰা নাশে যাৰ শত অসংখ্যাত ধাৰ ॥
 পাণ্ডৱক অপকাৰ কৰি আছঁ আগৈ ।
 তোমা-ঠেৰ নিদ্ৰা দাদা নাশিবাক লাগে ॥
 কুট পাশ খেলি পাপ আচৰিলা ঘোৰ ।
 পাণ্ডৱৰ সম্বন্ধি তোমোৰা খাণ্ট চোৰ ॥
 ধৃতৰাষ্ট্ৰে বিছবে সম্বাদ ভৈল যত ।
 সংক্ষেপ পয়াৰে তাক নিবন্ধিবো কত ॥

এহিমতে কথাত্তে আছৰ ছয়োজন ।
 ছুতয় প্ৰহৰ নিশি ভৈল নিবৰ্ত্তন ॥
 তথাপিতো নৃপতিৰ নিজ্জা নিমিলয় ।
 বিদূৰৰ শুনন্তে যুগুত বাক্যচয় ॥
 বিদূৰে বোলন্ত তযু পুত্ৰ মন্দ বৰ ।
 সৰ্বকালে ছুর্যোদয়ন কপটৰ ঘৰ ॥
 কৰ্ণ ছুঃশাসন ঘে শকুনি সমে চাৰি ।
 আসন্নাৰ নিমিত্তে লাগিব মহামাৰি ॥
 কোঁৱৰ অৰণ্য মাজে তুমি বৃক্ষ গোট ।
 পাণ্ডৱ অগণি কৃষ্ণ বায়ুৰ আচোট ॥
 সকলে অৰণ্য খান পুৰি নিবে জুই ।
 তুমি মাত্ৰ বহিবাহা চেষ্টা পোৰা হুই ॥
 কোঁৱৰক পাণ্ডৱ সমৰ্থ নিজ বলে ।
 অগণিত বায়ু আৰু হৰি অনুকুলে ॥
 একশত তনয় মৰিব তযু আগে ।
 শোক অগণিত চেষ্টা পোৰা হুইবে লাগে ॥
 শোক-মোহ আমাত নাহিকে বিদ্যমান ।
 সনাতন গুৰুত লভিলো দিব্য জ্ঞান ॥
 ধৃতৰাষ্ট্ৰ বদতি বিদূৰ কৃপাময় ।
 মোক উপদেশ দিয়া সেহি জ্ঞানচয় ॥

মমত গুচোক মোৰ বন্ধু বান্ধবৰ ।
 তোমাৰ প্ৰসাদে তৰো শোক সমুদ্ৰৰ ॥
 বিদূৰে বোলন্তু কঞি শুভ্ৰা গৰ্ভে জাত ।
 মুহিকে উচিত জ্ঞান কহিবৈ তোমাত ॥
 যদি ইচ্ছা আছয় গুৰুক স্মৰো মনে ।
 ইঠাৰক লাগি চলি আসিব এখানে ॥
 এহি বুলি বিদূৰে মনত কৰি সাৰ ।
 সনাতন গুৰুক স্মৰিলা বাৰম্বাৰ ॥
 ব্ৰহ্মাৰ তনয় ভৃগু বশিষ্ঠতো বড় ।
 প্ৰমাণত দেখি যেন পঞ্চম বৎসৰ ॥
 বিদূৰৰ বোলে লড়ি গৈলন্তু তেখনে ।
 দ্বাদশ আদিত্য যেন প্ৰকাশে গগনে ॥
 অন্ধকাৰ ৰাত্ৰি দশোদিশ গৈল জ্বলি ।
 দেখিয়া বিদূৰে উঠিলন্তু কৃতাঞ্জলি ॥
 এত হস্তে গৃহত পশিলা সনাতন ।
 বিদূৰে মাথাত কৰি দিলন্তু আসন ॥
 পাদ্য অৰ্ঘ দিয়া ধৃতৰাষ্ট্ৰত জনাইল ।
 শুনি ধৃতৰাষ্ট্ৰে আসনৰ উঠি আইল ॥
 চক্ষু নাহি নেদেখে বিদূৰে নিলে ধৰি ।
 নমিলন্তু ধৃতৰাষ্ট্ৰে প্ৰদক্ষিণ কৰি ॥

ধৃতৰাষ্ট্ৰে বিছৰে পুছিলে যত যত ।
 ব্ৰহ্মাৰ তনয়ে কাহিলন্তু সবে তত্ব ॥
 এহিমতে পুছন্তে সংশয় দূৰ গৈল ।
 অনন্তবে প্ৰভাত সময় আসি ভৈল ॥
 নৃপতিৰ আগে বিছৰৰ বাক্য গণ ।
 প্ৰভাততে ব্ৰহ্মাপুত্ৰ ভৈল অন্তৰ্জ্ঞান ॥
 ধৃতৰাষ্ট্ৰে নিত্য কৰ্ম্ম অৱসান কৰি ।
 পাত্ৰ সমে সনাজত বসিলা আৱৰি ॥
 ভাস্ক দ্ৰোন সমে কোঁৱৰৰ শত ভাই ।
 কৰ্ণ অশ্বত্থামা শকুনियो সেই ঠাই ॥
 বেড়ি বেড়ি আছে যত কুক বাঁৰগণে ।
 সঞ্জয়ক মাতি আনিলেক সেই থানে ॥
 ধৃতৰাষ্ট্ৰ সঞ্জয়ক মাতিলেক পাছে ।
 পাণ্ডৱৰ লগত মাধৱো তৈতে আছে ॥
 পাণ্ডৱৰ অৰ্থে কৃষ্ণে কি বুলিলা মোক ।
 ধনঞ্জয়ে কি বুলিলা তাক কহিয়োক ॥
 আমি জানো কৃষ্ণৰ কুটুম্ব ছয়ো ঘৰ ।
 বঢ়া-টুটা নাহি একো সম্বন্ধ কৃষ্ণৰ ॥
 কিবা পাণ্ডৱক যে অধিক স্নেহ কৰে ।
 কিবা ছয়ো ঘৰত সমান দামোদৰে ॥

বৈসম্পায়ন বদতি শুনিয়ো জনৈজয় ।
 ধৃতৰাষ্ট্ৰ নৃপতিৰ বচনে সঞ্জয় ॥
 একে মন্দিৰতে কৃষ্ণ অৰ্জুন শয়ন ।
 নিৰ্জ্ঞানত বৈল দ্রৌপদীও সেহিখান ॥
 সত্যভামা সমে মাধৱক দেখি তথা ।
 সঞ্জয়ৰ মনত পৰিল সেহি কথা ॥
 মাধৱৰ ৰূপ সিটো বচন স্মৰি ।
 মূৰ্ছা গৈল সঞ্জয় যে পৃথিবীত পৰি ॥
 মূৰ্ছা গৈল সঞ্জয় মুকুত ভৈল চুলি ।
 দুই হাতে বিহুৰে ধৰিলা তাক তুলি ॥
 শুনি ধৃতৰাষ্ট্ৰ বাজা মনত বিকল ।
 গাৱত ঢানিলা আনি স্নানীতল জল ॥
 বস্ত্ৰ ধৰি বিছিলা সঞ্জয় স্নান ভৈলা ।
 পুনৰপি ধৃতৰাষ্ট্ৰে পুছিবাক লৈলা ॥
 পুত্ৰতো অধিক স্নেহ তোক দশ গুণে ।
 কি দেখিলি সঞ্জয় বিকল কি কাৰণে ॥
 সঞ্জয় বদতি শুনিয়োক নৃপধৰ ।
 অৰ্জুনৰ গৃহত দেখিলো আখান্তৰ ॥
 তাহাক স্মৰি মোৰ লোমান শৰীৰ ।
 বিচিত্ৰ স্নানৰ ধনঞ্জয়ৰ মন্দিৰ ॥

হীৰা মৰকত যত মাণিক বাখৰে ।
 ফটিকৰ স্তম্ভ শাৰী শাৰী জিকি পাৰে ॥
 মাণিক প্ৰদীপচয় প্ৰকাশয় আতি ।
 যাহাৰ প্ৰকাশে নজানয় দিনৰাতি ॥
 স্থানে স্থানে পাৰিজাত মালতী বকুল ।
 দামে দামে থৈয়া আছে গুটি মালি ফুল ॥
 ধীৰে ধীৰে স্নগন্ধি শীতল বায়ু বহে ।
 কুন্দ্ৰাক্ষৰ জালায়ে অগ্নক ধূত্ৰ বহে ॥
 ধূত্ৰক দেখিয়া ময়ূৰেও মেঘ বুলি ।
 গৃহত পৰিয়া নাচে পুচ্ছ তুলি তুলি ॥
 নকুল সহদেৱ অভিমন্যু যত যত ।
 সাত্যকিৰো যাইবাক নপাৰে যি থানত ॥
 তথাতে আছন্ত বনমালী ধনঞ্জই ।
 তৈক লাগি একদিনা চলি গৈলো মঞি ॥
 ডৰে একো দিশক নচাঞি চক্ষু মেলি ।
 মাথে বস্ত্ৰ দিয়া ধীৰে ধীৰে গৈলোঁ চলি ॥
 অভ্যন্তৰে পশিলোঁ শঙ্কিত কৰি বাট ।
 তথাতে দেখিলোঁ মঞি চাৰিখানি খাট ॥
 ছুন্ধ ফেন সম তুলি তাহাৰ উপৰে ।
 এখানি খাটত শুতিচন্ত দামোদৰে ॥

আজানুলম্বিত বনমালা শোভে গলে ।
 মকৰ কুণ্ডল ববি শশী সম জ্বলে ॥
 সজ্জল জলদ অৰ্জ্জুনৰ শ্যামতনু ।
 ভ্ৰূবয়ুগ জনে যেন মদনৰ ধনু ॥
 বিশাল বৰ্তুল দেখিলে হোঁ চাৰি হাত ।
 চাৰি অস্ত্র ধৰিবাৰ চিহ্ন আছে তাত ॥
 ঘূমটিৰ চলে নেমেলন্ত দুই আঁখি ।
 গাৰে পীত বসন বিজুলী সম দেখি ॥
 তথাতে দেখিলে সত্যভামা দেবী আই ।
 মাধৱৰ লগত আছন্ত নিদ্রা যাই ॥
 অৰ্জ্জুনৰ পাৰ দুই দ্রৌপদীৰ কোলে ।
 সাবটিয়া শূন্দৰী আছন্ত কাম ভোলে ॥
 আৱৰ খাটত তান চৰণৰ পাছে ।
 অৰ্জ্জুনক দেখিলে তথাতে শুতি আছে ॥
 ই তিনি ভুবনে যাক সম নাহি ৰূপে ।
 দ্রৌপদীয়ো শুতিছন্ত তাহান সমীপে ॥
 সিংহৰ লগত যেন শুতিছে সিংহিণী ।
 অৰ্জ্জুনৰ লগে সেহিমতে যাজ্ঞসেনী ॥
 দেখিলে কৃষ্ণৰ মণ্ডি দুখানি চৰণ ।
 নিষ্কিঞ্চন জনৰ বাঞ্চনি মোক্ষ ধন ॥

ধ্বজ বজ্র পঙ্কজ অক্ষুণ্ণ যাত ভুলে ।
 এখানি দেখিলেঁ। অজ্জু'নৰ বক্ষস্থলে ॥
 বাতুল চৰণ অজ্জু'নৰ শ্যাম তনু ।
 মেঘত প্রকাশে যেন বাসৱৰ ধনু ॥
 বাম চৰণ বাম হস্ত সমে তাত ।
 থাপিলন্ত কৃষ্ণে সত্যভামাৰ কোলাত ॥
 বিস্ময় ভৈলোহেঁ কিবা সোপন সচেত ।
 তাসম্বাৰ শয়ন দেখিলেঁ। এহিমত ॥
 ৰোমাঞ্চ শৰীৰ মোৰ কা' ন্প হাত ভৰি ।
 মাটিতে বসিলেঁ। মণিঃ কৃতাজ্জলি কৰি ॥
 দণ্ডৱতে পৰি পৰি প্ৰণা মা তথাতে ।
 উঠি উঠি কৃতাজ্জলি ব । দুই হাতে ॥
 মাতিবাক নুৰাৰিলেঁ। বচন নোলাই ।
 চিত্ৰৰ পুতলি যেন আছিলোঁহেঁ। চাই ॥
 হৰিস লোতক দুয়ো নয়নৰ বয়ে ।
 এহিমতে আমাক দেখিলা ধনঞ্জয়ে ॥
 মোক দেখি অজ্জু'নে কৃষ্ণত সঙ্কেতিল ।
 চৰণত টিপি মাধৱত জান দিল ॥
 জাগিলন্ত কৃষ্ণেও মেলিল। দুই আখি ।
 চৰণ থৈবাৰ খাট খানি আগে দেখি ॥

চৰণে ঠেলিয়া মোক দিলন্ত বঢ়াই ।
 মাথা পাতি লৈলেনা মঞি খাট খানি পাই ॥
 প্রদক্ষিণ কৰি চৰণৰ ধূলি লৈলেনা ।
 খাটখানি থৈয়া মঞি মাটিতে বসিলেনা ॥
 অনন্তৰে কৃষ্ণে মোৰ মুখ চাই চাই ।
 মধুৰ বচনে মোৰ আনন্দ বঢ়াই ॥
 অল্ল অল্ল হাসি পুছিলন্ত লাসে লাস ।
 কি কাৰণে সঞ্জয় আসিলনা মোৰ পাশ ॥
 আমি বোলেণা বিদায় কৰিলেনা বনমালি ।
 হস্তিনাপুৰক প্রতি চলি যাইবো কালি ॥
 গোবিন্দে বোলন্ত অব্যাহতে চলি যাহা ।
 কিন্তু মোৰ বার্তা তুমি জেঠাত জনাহা ॥
 ভাতৃৰ তনয় প্ৰিয় পুত্ৰে এৰে সৰি ।
 তাক্ষ দুঃখ দিলে যম যাতনাত মৰি ॥
 ধৰ্ম্মময় বৃক্ষ যুধিষ্ঠিৰ মহাবল ।
 নকুল সহদেৱ তাতে ভৈল ফুল ফল ॥
 ভীম ধনঞ্জয় তাতে ভৈল দুই ডাল ।
 মঞি দৃঢ় শিফা মূলে ভেদিছেণা পাতাল ॥
 ফল পুষ্পে শোভন সম্পূৰ্ণ দেখি যাক ।
 সহস্ৰ বতাসে মিলি কি কৰিবে তাক ॥

অধম আচাৰ বৃক্ষময় দুৰ্য্যোধন ।
 দুই ডাল ভৈল তাৰ কৰ্ণ দুঃশাসন ॥
 ফল পুষ্প ভৈল তাৰ উম্মুশত ভাই ।
 পচা শিফা ভৈল তাৰ শকুনি মমাই ॥
 প্ৰচণ্ড বতাস হুইবে পাণ্ডৱ সকল ।
 পাণ্ডৱ বায়ুৰ সখা মণ্ডি' নিজ বল ॥
 অগ্নি বতাসতে সিটো বৃক্ষ ভাগি পৰি ।
 বৃক্ষৰূপ সমস্তে কোঁৱৰ যাইবে মৰি ॥
 আকে জানি অৰ্দ্ধ ৰাজ্য দিৱন্তোক আগে ।
 সব সিদ্ধিবোক দন্দ বিবাদ নলাগে ॥
 সঞ্জয়ে বোলন্ত হেন কথা শুনি মণ্ডি' ।
 পুনৰপি মাধৱক বুলিলো বিনই ॥
 কোঁৱৰ যে পাণ্ডৱ কুটুম্ব দুয়ো ঘৰ ।
 আত কেনে বিষম দেখাহা দামোদৰ ॥
 গোবিন্দে বোলন্ত মণ্ডি' সবে কাৰ্য্য বুজোঁ ।
 কিন্তু ধনঞ্জয়ৰ ধাৰক নতু অজোঁ ॥
 স্বৰূপ বচন কহোঁ শুনিয়ে সঞ্জয় ।
 এক দিকি প্ৰাণসম সখি ধনঞ্জয় ॥
 আক দিকি আছে মোৰ যত পত্নীগণ ।
 যদুবীৰগণ সেহি দিকি সংকৰ্ষণ ॥

পিতৃ মাতৃ সমে উগ্রসেন মহীপাল ।
 আপুনাৰ দেহকো আঁড়িলেঁ। সেই কাল ॥
 বন্ধুগণ সহিতে এড়িবে পাৰেঁ। দেহ ।
 ততোধিক দশগুণে অৰ্জ্জুনক স্নেহ ॥
 শৰীৰ পৰিলে পুনৰপি দেহ পাই ।
 প্রাণসম অৰ্জ্জুনক এড়ন নঘাই ॥
 প্রফুল্ল নয়ন পূৰ্ণানন্দ ঘনশ্যাম ।
 আপুনাৰ নয়নে দেখিলেঁ। অনুপাম ॥
 যোগিগণে যাহাক নপাৰে ধ্যান কৰি ।
 হেনয় কৃষ্ণৰ মণ্ডিত পৰশিলেঁ। ভৰি ॥
 হেন শুনি ভীষ্ম দ্রোণে উঠি আসনৰ ।
 সাধু সাধু ভকত বৎসল দামোদৰ ॥
 বাক্য গদ গদ মুখে স্মৰন্তু বাম ।
 পৃথিবীত মাধৱক কৰিলা প্রণাম ॥
 সাধু সাধু ভকত বৎসল বনমালী ।
 দণ্ডবতে বিদ্রুৰো পৰিলা এহি বুলি ॥
 পাণ্ডৱৰ পক্ষ যত কুরু বীৰগণে ।
 ধৃতৰাষ্ট্ৰে মাধৱক নমিলেক মনে ॥
 কৰ্ণ দুঃশাসন দুৰ্য্যোধন সমে বসি ।
 ধৰ্ম্মৰ কথা শুনি তুলিলেক হাঁসি ॥

অন্তো অন্তে বুলিলেক মুখ চাই চাই ।
 যাদৱৰ সমান নিলাজ কেহো নাই ॥
 কাৰ সখি নাহিকে এনুৰা কৈত আছে ।
 ভাৰ্য্যা স্বামী সমে চাৰি জন আগে পাছে ॥
 স্বভাৱে লুম্পট মাধৱৰ লাজ নাই ।
 অৰ্জুনো পাগল ভৈল তাৰে সঙ্গ পাই ॥
 কৰ্ণে উঠি বোলন্ত নাৰীসে মুখ্য ঘট ।
 মাধৱত পৰে নাই এনুৰা লুম্পট ॥
 দুঃশাসনে বোলয় এনুৰা কাৰ আছে ।
 নাৰীত নিলাজ পৰ-আপুন নবাছে ॥
 দুখা ভীক্ষী কাহাতো নাহিকে ভিন্ন পৰ ।
 দ্বাৰকা যুৰিলে খিলিঙ্কাৰে যে ইহাৰ ॥
 নিলাজ সঞ্জয় ইটো তাৰে কথা কহে ।
 তাকে শুনি প্ৰণামন্ত ভীষ্ম পিতামহে ॥
 অৰ্জুনৰ দিকি ভৈল তাকে শুনি পিতা ।
 ৰাজ্য নেদো বোলন্তে কৰন্ত বৰ চিন্তা ॥
 তাকে শুনি ডৰাৱন্ত বিহুৰ খুৰাই ।
 কুৰু নৃপতিৰ কেহো আন্তা নতু পাই ॥
 ভীষ্মে উঠি বোলে দুৰ্য্যোধন শুন শুন ।
 কতনো কহিবো কুৰু নৃপতিৰ গুণ ॥

দুঃশাসন শকুনি প্রবল কৰ্ণ ভূমি ।
 কোন যুদ্ধে পাণ্ডৱ কাড়ি লৈলা ভূমি ॥
 এক থান ছয়া যত পাত্র মন্ত্ৰী লোক ।
 কৃষ্ণক নিন্দস তেহে কি কৰিলে তোক ॥
 পৰ্বতক কিলাইলে হাতত দুঃখ পাই ।
 নভাগয় শিলা তাৰ ভ্ৰভঙ্গো নাই ॥
 অভিমান এড়ি পাপী মনে মনে গুণ ।
 ত্ৰিভুবনে পাণ্ডৱক সমে আছে কোন ॥
 অৰ্জ্জুনৰ শৰে পঙ্কাকুল হুঁইবি মৰি ।
 তোহোৰ লগত আমি হুঁইবো শয়ন্তৰি ॥
 সঞ্জয় বদতি শুনা কৰ্ণ দুৰ্য্যোধন ।
 পাণ্ডৱৰ লগত অনেক বীৰগণ ॥
 প্রথমতে শিগন্তী মাথাত দীৰ্ঘ কেশ ।
 নীল বস্ত্ৰ পানিধান শৰীৰ স্তবেশ ॥
 কৃষ্ণবৰ্ণ ঘোঁড়া কাউৰৰ ধ্বজ যাৰ ।
 ভীষ্মক বধিবে সেই কৰে অঙ্গীকাৰ ॥
 তাৰে ভাই ধৃষ্টদ্যুম্ন পুত্ৰ দ্ৰুপদৰ ।
 ত্ৰিশূল সদৃশ শৰ দেখি ভয়ঙ্কৰ ॥
 হৰ বৰ পাইলা ধৃষ্টদ্যুম্ন নাম যাৰ ।
 গুরু দ্ৰোণ বধক কৰয় অঙ্গীকাৰ ॥

সময় উপেখি কোঁৱৰৰ দোষ সহি ।
 মহা কোপে ফোকাৰন্ত ভীম কাল অহি ॥
 দুৰ্য্যোধন আদি কোঁৱৰৰ শত ভাই ।
 অঙ্গীকাৰ পুৰি ভীমে মাৰিবে কোবাই ॥
 দেৱতাৰ দুৰ্জয় পৰম বলীয়াৰ ।
 পৃজিলন্ত শঙ্কৰে বীৰত্ব দেখি বাৰ ॥
 হেন ধনঞ্জয়ে কোঁৱৰক কোপ মনে ।
 সৰ্পে যেন ফোকাৰ তেজন্ত ঘনে ঘনে ॥
 ধৃতৰাষ্ট্ৰ বদতি শুনিয়ে দুৰ্য্যোধন ।
 দুৰ্জ্জনৰ সঙ্গত দুৰ্ফালি তোৰ মন ॥
 কৰ্ণ দুঃশাসন যে শকুনি মুখ্য পাত্ৰ ।
 তোক নকট কৰিলেক তিনিজনে মাত্ৰ ॥
 তিনিৰো বচন নু শুনিবি দুৰাচাৰ ।
 পাণ্ডৱক অৰ্দ্ধ ৰাজ্য দিয়ো আপুনাৰ ॥
 দ্ৰোণে শিখাইলন্ত অস্ত্ৰ শিখিল সকল ।
 তৈসানিয়ে পৰাক্ৰমী পাণ্ডৱ প্ৰবল ॥
 আৰো দেৱতাৰ অস্ত্ৰ শিখিল সম্প্ৰতি ।
 পাণ্ডৱক জিনিবেক কাহাৰ শকতি ॥
 অৰ্জ্জুনৰ প্ৰহাৰ লভিয়া একে জোপে ।
 অনাযুদ্ধে ভঙ্গ দিবে ভীষ্ম দ্ৰোণ কৃপে ॥

দুৰ্য্যোধন বদতি নকৰো কাত গহ ।
 নলাগে যুঁজিবে দ্রোণ ভীষ্ম পিতামহ ॥
 আকে মাত্ৰ সাধো কৰ্ণ থাকোক কুশলে ।
 শকুনি মমাই দুঃশাসন মহাবলে ॥
 আপুনাৰ শত ভাই কৰিবো সমৰ ।
 পাণ্ডৱক লাগি তযু এত মান ডৰ ॥
 বৈৰক নিদলি ঘোৰ সমৰত ছেদোঁ ।
 অস্পৃষ্ঠ প্ৰমাণ ৰাজ্য পাণ্ডৱক নেদোঁ ॥
 ভীষ্মে উঠি বোলে এত মান গহকাৰ ।
 দেৱতাৰ অংশে পান্ধ পাণ্ডৱ কুমাৰ ॥
 আছোক মনুষ্য নুৰাৰিবে দেৱগণে ।
 পাণ্ডৱক ৰণত জিনন্তা আছে কোনে ॥
 দুৰ্য্যোধনে বোলয় চটুৱা বৰ ভুমি ।
 পাণ্ডৱৰ আগাৰ জনম একে ভূমি ॥
 সিটো কুন্তী আমি গান্ধাৰীৰ গৰ্ভে জাত ।
 কেন মতে চাটু কথা কহৰা আমাত ॥
 কোঁৱৰ পাণ্ডৱ কুল সবে একে বংশ ।
 তাত কেনে প্ৰশস্ত পাণ্ডৱ দেৱ অংশ ॥
 বৃদ্ধৰ কুমতি হেন চাটু পটু বাক ।
 সেই সেই দেৱতা তোমৰা বোলা যাক ॥

কৌৰৱৰ খাৰা গনে পাণ্ডৱৰ বশ্য ।
 চতুৰন্তা নাহি কেহো আমিতো মনুষ্য ॥
 ধৃতৰাষ্ট্ৰ বদতি যে শুনিয়ো সজয় ।
 পাণ্ডৱৰ প্ৰবল কোননো বীৰচয় ॥
 কৌৰৱক যুঁজিবাক উপায় বিস্তৰ ।
 কোনে কোনে উৎসাহ বঢ়াবে পাণ্ডৱৰ ॥
 সজয় বদতি যে বিৰাট নৃপবৰ ।
 সাত্যকিৰো উৎসাহ বঢ়াবে পাণ্ডৱৰ ॥
 দ্ৰুপদ প্ৰমুগ্ধে অসংখ্যাত ৰাজাগণ ।
 কৌৰৱক যুঁজিবাক সবাৰে যতন ॥
 ধৃতৰাষ্ট্ৰে বোলে দুয়ো ঘৰে দন্দ কৰি ।
 কোন ঘৰে জিনিবে নাইবেক কোন মৰি ॥
 ঘোৰ সম্মত কোন ঘৰ হুইবে জয় ।
 স্বৰূপ বচন মোত কহিয়ো সজয় ॥
 এত হন্তে ব্যাস আইলা সঙ্কে শিষ্যগণ ।
 সমাজক আসিলন্ত মুনি বৈপায়ন ॥
 ব্যাস আসিবাৰ শুনি ধৃতৰাষ্ট্ৰ ৰাই ।
 স্বৰ্ণৰ সিংহাসন দিলন্ত বঢ়াই ॥
 পাণ্ড অৰ্ঘ দিলা সজয়ৰ অনুমতি ।
 অনন্তৰে ধৃতৰাষ্ট্ৰে ব্যাসত দিবত ॥

শুনা শুনা পিতৃ যে স্বৰূপ বাক্য মোৰ ।
 কোঁৰবে পাণ্ডবে যুদ্ধ মিলিবে দুৰ্ঘোৰ ॥
 কোনে যুদ্ধ জিনিবে হাৰিব কোনে বণ ।
 শুনি ব্যাসে সঞ্জয়ক বুলিলা বচন ॥
 ধৃতৰাষ্ট্ৰে যি পুছিলো শুনিলোহো আমি ।
 আমাৰ আদেশে আক কহিয়োক তুমি ॥
 সঞ্জয় বদতি শুনিয়োক নৃপবৰ ।
 শুনিয়োক কহো যিবা জিনিবে সমৰ ॥
 ক্ৰমা দায়া লজ্জাত যাহাৰ তুমুট মতি ।
 ধৰ্ম্ম বিনে যাৰ অধৰ্ম্মত নাহি বতি ॥
 ধৰ্ম্মক নেড়িলে হাৰি নছাৰন্তু সঙ্গ ।
 এতেকতে পা বৰ নাহি বণ ভঙ্গ ॥
 বিচাৰত ততো নৰ নাৰ যণ সাৰ ।
 কৃষ্ণ ধনঞ্জয় ৰূপে ভৈলা অবতাৰ ॥
 পৃথিবীৰ ভাৰ সংহৰিবে মন কৰি ।
 বধিবন্তু দুষ্ট দৈত্য দেৱতাৰ বৈৰী ॥
 ধৃতৰাষ্ট্ৰে বোলে কৃষ্ণ ধনঞ্জয় মানো ।
 তই যে জানস মই কিসক নজানো ॥
 সঞ্জয়ে বোলন্তু তোৰ নাহিক ভকতি ।
 সৰ্বদায়ে পুত্ৰ গৃহ বাসে আশকতি ॥

সি কাৰণে মাধৱক নজানাহা তুমি ।
 ভকতি প্ৰবলে গোবিন্দক জানো আমি ॥
 ধৃতৰাষ্ট্ৰ বদতি শুনিয়ে দুৰ্য্যোধন ।
 সঞ্জয়ে কহিলা শুনো কৃষ্ণ নাৰায়ণ ॥
 কৃষ্ণক আনিলে পাণ্ডৱক ঐতে পাই ।
 ধেনুক বান্ধিলে যেন বৎসো তৈকে যাই ॥
 হেন শূনি দুৰ্য্যোধনে দিলেক উত্তৰ ।
 সৰ্বকালে কৃষ্ণ কূট কপটৰ ঘৰ ॥ ১২০
 বাহিবেয়ো কলীয়া ভিতৰে তাৰ কাল ।
 কপটীত শৰণ লৈলেক নাই ভাল ॥
 একো কালে কপটীত নকৰি বিশ্বাস ।
 আনক বাকলি দি আপুনি ভুঞ্জে শাঁস (১)
 চোৰক ভণ্ডাৰ লুভুনীক হাণ্ডিশাল ।
 সৰ্প সমে ইফঁতা নবহে চিৰকাল ॥
 অৰ্জুনে সহিতে যাবে ইফঁ দামোদৰ ।
 আচোক শৰণ নাম মুশুনো কৃষ্ণৰ ॥
 বৈসম্পায়ন বদতি শুনিয়ে নবেশ্বৰ ।
 আত অনন্তৰে কথা শূনা পাণ্ডৱৰ ॥

যুদ্ধক উদ্যোগ পাণ্ডৱৰ বীৰ গণ ।
 অস্ত্ৰ শস্ত্ৰ ধৰি যুঁজিবাক ধাই মন ॥
 ধ্বংসস্থান শিখণ্ডী বিৰাট যুযুধান ।
 নৃপতিৰ সমাজত ভৈল এক স্থান ॥
 ভীমসেন নকুল যে সহদেৱ দুই ।
 সমাজত বসিলন্ত এক স্থান হুই ॥
 যুধিষ্ঠিৰ নৃপতি বসিলা সেই স্থানে ।
 মাধৱে পাৰিয়া দিলা দিব্য সিংহাসনে ॥
 যুধিষ্ঠিৰে মাধৱক দিয়াইলা আসন ।
 সেই বেল অৰ্জুন তথাতে উপসন ॥
 সমাজ প্ৰবেশ দেখি তিনি মহাবল ।
 গাৱ চালি উঠিলেক সমাজ সকল ॥
 সম্ভাসা কৰিলা মাতি যাক যেন মত ।
 যুধিষ্ঠিৰ প্ৰথমে বসিলা আসনত ॥
 ৰাজা গণ পাচে বসিলেক স্বকি স্থানে ।
 একাসনে বসিলা অৰ্জুন নাৰায়ণে ॥
 পাণ্ডৱক উপাসি গোৱৰে বীৰবলে ।
 বাসৱক বেঢ়ি যেন ত্ৰিদশ সকলে ॥
 শুনি আছে সকল সমাজে নিবন্তৰে ।
 যুধিষ্ঠিৰে কৃষ্ণক মাতিলা ধীৰে ধীৰে ॥

ইটো দুঃখ নিকাৰ সহিবো কত কত ।
 দেখা দেখা কৃষ্ণ পাণ্ডৱৰ দুঃখ যত ॥
 মহা কূট পাশে দুৰ্য্যোধন দুৰাচাৰ ।
 চলে বলে ৰাজ্য কাঢ়ি লৈলেক আমাৰ ॥
 অদ্যাপিয়ো থিৰ নোহে উদবিগ্ন মতি ।
 দৰিদ্ৰৰ আশা যেন শাক অগ্নে ৰতি ॥
 দৰিদ্ৰ জনৰ ইহলোকে সুখ নাই ।
 দিবে নপাৰিলে ইফঁ কুটুম্ব নপাই ॥
 দৰিদ্ৰ জনৰ একে বনবাস বিনে ।
 পৰলোকে দুঃখী হৰে দান পুণ্য হীনে ॥
 ধনবন্ত প্ৰাণীৰ সিজই সবে ধৰ্ম্ম ।
 দিলে থৈলে তাহাক কৰয় সৰে মৰ্ম্ম ॥
 সহস্ৰ সংখ্যাত ধন বস্তু থাকে যাৰ ।
 দুগুণৈয়ো স্তুগুণ সকলে গুণ তাৰ ।
 এতেকে মাধৱ দুঃখী জানিবা আমাক ।
 ধনবন্ত দুৰ্য্যোধন জানিবাহা তাক ॥
 সঞ্জয়ে কহিলা যত স্বৰূপ কথাক ।
 জানিবা কোঁৱৰে ৰাজ্য নেদই আমাক ॥
 নিকাৰ স্মৰন্তে দ্ৰৌপদীৰ দেখি মুখ ।
 আত পৰে পাণ্ডৱৰ আছে কোন দুখ ॥

ক্ষত্ৰি জাতি ধিক হেন পৰম নিঠুৰ ।
 জ্ঞাতি বৈৰী হিংসা যেন কুকুৰে কুকুৰ ॥
 মহাজ্ঞানী বৈৰী জানা পাতকক ডৰ ।
 শয়নতো নিদ্রা নিমিলয় ৰাত্ৰি মোৰ ॥
 পিতামহ জেঠা সোদৰক কৰি হত ।
 কিবা স্থখে পৃথিবী লভিবো সমৰত ॥
 মাধৱে বোলন্ত দদা হেনসে বিহিত ।
 শত্ৰুক নিদলি ৰাজ্য লৈবাক উচিত ॥
 মহা দুখে বাট চাই পৰিহৰি শোক ।
 আশা কৰি আছন্ত তোমাৰ বন্ধু লোক ॥
 এবাে যদি ৰণ এড়া ক্ষত্ৰিয়ৰ ধৰ্ম্ম ।
 শুনি তযু বন্ধুগণে কৰিবন্ত মৰ্ম্ম ॥
 শুনা দদা হিত পৰ মন্ত্ৰণা যুগুত ।
 কোঁৱৰৰ পাশে মোক পঠায়োক দূত ॥
 তোমাৰ কাৰণে দূত হয় চলি জাঞোঁ ।
 ৰাজ্য দেই নেদে কোঁৱৰত পুছি চাঞোঁ ॥
 যদি ৰাজ্য নেদে সমৰক কৰি সাৰ ।
 কোঁৱৰক মাৰি ৰাজ্য লৈয়ো আপুনাৰ ॥
 হেন শুনি যুধিষ্ঠিৰে বুলিলন্ত বাক ।
 কোন সতে দূত কৰি পঠাইবো তোমাক ॥

মহাপাপী দুৰ্গে দুৰ্য্যোধনৰ সমাজ ।
 স্ত্রীমদে অন্ধ কাকো নাই ভয় লাজ ॥
 সৰ্বকালে হিত তুমি জানিয়া আমাৰ ।
 পাপী দুৰ্য্যোধনে নকৰিবে সতকাৰ ॥
 কটুতা অনেক বুলিবে মন্দ বাক ।
 সমাজত সিংহাসন নেদিবে তোমাক ॥
 মাধৱে বোলন্ত যাইবো কোঁৱৰ সমাজ ।
 সাধিবাক পাৰিবো আৰ্মসে তযু কাজ ॥
 তযু অৰ্দ্ধ ৰাজ্য খুঁজি যাবো আগ ধৰি ।
 ৰাজ্যক নিদিবে তাক জানো নিষ্ঠ কৰি ॥
 শূনা শূনা দদা নিষ্ঠ কৰি কহো সাৰ ॥
 বিনা যুদ্ধে ৰাজ্য স্থখে নেদিব তোমাৰ ॥
 তথাপিতো যাইবো লোক অপবাদ ডৰে ।
 সম্বন্ধত আমাৰ কুটুম্ব দুয়ো ঘৰে ॥
 লোকে হেন বুলিবে কৃষ্ণসে বৰ মন্দ ।
 সময়ন্তি কৰি কিয় নভাগিলে দন্দ ॥
 সি কাৰণে বংশৰ মাজত কটাকটি ।
 অন্তৰ দোষ নাই মাধৱৰ ঘাটি ॥
 হিত উপদেশ হেন যুগুত উত্তৰে ।
 যুধিষ্ঠিৰে কৃষ্ণক মাতিলা ধীৰে ধীৰে ॥

তযু মকবন্দ পদ্ম চৰণৰ আশে ।
 সদায়ে নিৰ্মল চিত্ত মহাজন মানে ॥
 তযু লীলা গুণ কৰ্ম স্তম্ভি স্তম্ভি ।
 তাসম্বাৰ কৃপালেসে ভৱভয় তৰি ॥
 তুমি মোৰ নাৰায়ণ তাসম্বাৰ পতি ।
 তোমাৰ হেনসে স্নেহ পাণ্ডৱক প্ৰতি ॥
 অযুগত কৰ্ম সেৱকৰ যোগ্য নুই ।
 কোঁৱৰৰ পাশক চলিবা দূত হুই ॥
 দূত হুই যাইবা য়েবে তথাপি নবাধো ।
 এখানি গোচৰ তযু চৰণত সাধো ॥
 কোঁৱৰৰ হিংসাবাদ অপমান পাই ।
 তৰু নামে চাণ্ডালক সহন নযাই ॥
 সি কাৰণে সমৰক অভিলাষ কৰো ।
 তথাপিতো জ্ঞাতি বধ পাতকক ডৰো ॥
 এতেকেসে দুৰ্য্যোধন নৃপতিৰ পাশে ।
 মৃদুতৰ বচন বুলিবা লাসে লাসে ॥
 ভেদ দস্ত নুবুলি বুলিবা প্ৰিয় সাম ।
 ৰাজ্য নেদে যদ্যপি মাগিবা পাঞ্চ গ্ৰাম ॥
 তথাপিতো আমাৰ দন্দত কাৰ্য্য নাই ।
 তাকে সেৱা কৰিয়া থাকিবো পাঞ্চো ভাই ॥

ভীমে উঠি বোলন্ত শুনিয়ে জনাৰ্দ্দন ।
 মহা ঘোৰ সমৰক যোৰো নাই মন ॥
 একে থানে জন্ম সবে কুব পাণ্ডৱৰ ।
 গুণি চাৰা কৃষ্ণ আমি কেদূৰ অন্তৰ ॥
 অমৰ্য্যাদ যদি দুৰ্য্যোধন দুৰাচাৰ ।
 তথাপি সম্বন্ধে হৰে ভাই আপুনাৰ ॥
 ভাই ভাই বিৰোধী দুগুণ কাৰ্য্য কহে ।
 সি সি মহাজন যিটো দুগুণকো সহে ॥
 যদ্যপি বিৰোধী ততো ভাই আপোনাৰ ।
 ভাইৰ দোষ নসহি সহিবো দোষ কাৰ ॥
 গ্ৰীষ্মকালে শীতল চন্দন বিন্দু পানী ।
 তেনয় শুনোহো আবে গোচৰৰ বাণী ॥
 ভিক্ষা মাগি থাইবো ঘৰে ঘৰে চিৰকাল ।
 তথাপি মাধৱ বিবাদত নাই ভাল ॥
 বৈসম্পায়ন বদতি শুনিয়ে জন্মেজয় ।
 কৃষ্ণে যেবে শুনিল ভীমৰ বাক্যচয় ॥
 শিলা যেন পানী ভৈল অগনি শীতল ।
 হীন ভৈল যেন ব্ৰাহ্মণৰ তেজবল ॥
 সৰ্বকালে কঠিন কটৰ ভয়ঙ্কৰ ।
 সকলক বাক্য নাই ভীমৰ মুখৰ ॥

ভীমৰ সদয় বাক্যে দুঃখ বৰ মন ।
 অনন্তবে কৃষ্ণে তাক বুলিলা বচন ॥
 শুনা শুনা ভীম যদি মহন্তৰ গোপ ।
 আজি কেনে এড়িলাহা কোঁৱৰক কোপ ॥
 কোঁৱৰৰ অপকাৰ হুঁ মৰি হুঁ মৰি ।
 অৰণ্যৰ মাজত দাক্ষণ গদা ধৰি ॥
 ক্ৰোধত পাসৰি জ্ঞান বাতুল আকাৰ ।
 মাথা পুতি গদাত আলম্বি বাৰে বাৰ ॥
 ক্ৰোধে গদা ধৰিয়া হান্ধু'লি বাৰম্বাৰ ।
 কোঁৱৰ বুলিয়া অৰণ্যৰ চিন্তা মাৰ ॥
 ভাই ভাই নাহিকে আলাপ বঙ্গ হাঁসি ।
 মহা শোকে দুঃখে যেন কুবেশী প্ৰবাসী ॥
 কতো কতো নিদ্ৰা কৰা দুঃখ অপমানে ।
 সোপনতো কোঁৱৰক পাবা সেহি থানে ॥
 আৰ্ত্তনাদ কৰি আঁসি তুলি লৱা শূল ।
 লোকে দেখি বোলে ভীম ভৈলেক বাতুল ॥
 সৰ্বকালে জানো তুমি পুৰুষ বিধম ।
 আজি কেনে ভৈলা দদা নপুংসক সম ॥
 বুকোদৰ বদতি শুনियो দামোদৰ ।
 নতু গুচে পৰাক্ৰম দুৰ্জয় ভীমৰ ॥

শৰীৰতো বল আছে আছে গদা ঘোৰ ।
 লোক অপবাদক তথাপি ভয় মোৰ ॥
 লোকে হেন বুলিবে কপটী বুকোদৰ ।
 এক বেলি দোষ নেখেমিলে ভায়েকৰ ॥
 ভীষ্ম দ্রোণ সমস্তে কোঁৱৰ আপুনাৰ ।
 তেসম্মে বুলিবে ভীম কিনো দুৰাচাৰ ॥
 ধনঞ্জয়ে বোলন্ত আমাৰো হেন মতি ।
 অলপৰ নিদানে দন্দৰ কিবা খতি ॥
 একে থানে জনম কোঁৱৰ পাণ্ডুকুল ।
 ছয়ো ঘৰ তোমাৰ কুটুম্ব সমতুল ॥
 ছয়ো ঘৰ কুশলে থাকিবো চিৰকাল ।
 তুমি যাৰ কুটুম্ব তেবেতো তাৰ ভাল ॥
 নকুল বদতি দদা শুনা দামোদৰ ।
 যেন মতে ৰচিকৰ তোমাৰ মনৰ ॥
 সি বেলাত যেন হৰে প্ৰস্তাব বিহিত ।
 তেনে তেনে কৰিবা তোমাৰ মনোনীত ॥
 সহদেৱ বদতি শুনিয়ে দামোদৰ ।
 নকৰিবা সময়ান্তি কুক পাণ্ডৱৰ ॥
 সৰ্পে মুখে (১) ইফঁতা নৰহে চিৰকাল ।
 আৰ কি কোঁৱৰে পাণ্ডৱক দেখে ভাল ।

(১) মূষিক, এন্দুৰ, সাঁলয়া

চুল ধৰি দ্রোপদীক ঘমাই আছে আগে ।
 পাণ্ডৱৰ মনত কোঁৱৰ আৰো লাগে ॥
 কোঁৱৰেয়ো আমাক নেড়িব তৰু ৰাগ ।
 কৈত শুনিয়াছা একে চোঙ্গে দুই বাঘ ॥
 বতাসৰ ভুলা যে শঁসাৰ যেন টোল ।
 যুধিষ্ঠিৰ ভীম অৰ্জুনৰো সেহি বোল ॥
 তেসম্বে নুযুঁজে যদি কঁহো সাৰে সাৰ ।
 একেশ্বৰে কোঁৱৰৰ চিন্তিবোহো মাৰ ॥
 ভূমি মাত্ৰ সহায় হইবাহা চক্ৰপাণি ।
 নিগুটি কৰিবো কোঁৱৰক শৰ হানি ॥
 সহদেৱ বাক্যত ও বিচাৰত সাৰ ।
 শূনি ৰাজাগণে প্ৰশংসিলা বাৰম্বাৰ ॥
 সাত্যকি বদতি দদা মোৰো এহি চিত ।
 কোঁৱৰক মাৰিতে সবাৰে মনোনীত ॥
 কহে ৰামসৰস্বতী আন কাম এড়ি ।
 পাতক ছাড়োক ডাকি বোলা হৰি হৰি ॥

দ্রোপদ নন্দনী মনে গুণি স্বামী সকলৰ বাক্য শূনি
 ৰাজহংস গতি চলি যাস্ত ধীৰে ধীৰ ।

যথাত আছন্ত দেব হৰি নৃপতি সকলে মধ্য কৰি
তথাকে চলিলা বহে নয়নৰ নীৰ ॥

নেতৰ বসন পৰিধান মাথাৰ মালতী কৰে ত্ৰাণ
বহল জংঘনি তনু আতি মধ্যাক্ষণ ।

নিতম্ব যৌবন তন ভৰে শোকে নয়নৰ নীৰ বৰে
পূৰ্ণচন্দ্র যেন কলঙ্কে ভৈলা মলিন ॥

মাধৱৰ গৈয়া সমীপত দ্রোপদ নন্দনৌ উপগত
মাথে বস্ত্ৰ দিয়া বচন বুলিলা শোকে ।

দেখা দেখা মোক দামোদৰ অনাধিনৌ নাই মোত পৰ
দেখিলে বিপত্তি কুক সমাজৰ লোকে ॥

চুল ধৰি দুঃশাসন বাঘে ধৃতৰাষ্ট্ৰ শ্বশুৰৰ আগে
ঘঁসাইলেক মোক অনাধিনী পৰবাসু ।

পাঞ্চ পতি মোৰ সেহি থানে বিলাই বিপত্তি ভৈল মানে
আগতে আছিল গান্ধাৰিনী জ্যেষ্ঠা শাশু ॥

পাঞ্চ পতি সমে পাশা জিনি দাসী কৰিলেক দুৰ্য্যোধনি
লাজ কৰিলেক ভীষ্ম শ্বশুৰৰ আগে ।

সি বেলাত মোৰ নাহি আন তোমাৰ চৰণ কৰি ধ্যান
নাৰায়ণ নাম স্তম্বিলো অনুবাগে ॥

তেবেসে শ্বশুৰে দিলে বৰ পাঞ্চ পাণ্ডৱৰ ধনুশৰ
উদাস কৰিলো পাঞ্চোপতি সমে মাগি ।

কৌৰৱে আলোচি কৰি সাস পাঞ্চ পাণ্ডৱৰ বনবাস
চক্কাই খেদিলে ঘোৰ অৱণ্যক লাগি ॥

সি সে কৌৰৱৰ অপমানে বিলাই বিপত্তি ভৈল মানে
ভীমৰ বচনে আৰকা দিলে বঢ়াই ।

ধৰ্ম নৃপতিৰ অভিপ্ৰাই তুমি যাইবা কৌৰৱৰ ঠাই
সাম্যতা বচন বুলিবা প্ৰিয় বুজাই ॥

হিবেলি কৌৰৱে আন এড়ি মোক মাৰিবেক জুইত পুৰি
তেবে পৰাক্ৰম ভীমৰ সিজ্ঞে বড়াই ।

তুমি বিনে ইটো দুঃখ ত্ৰাণ কৰন্তা নাহিকে মোৰ আন
ভীম অৰ্জ্জুনৰ বীৰত্ব ভৈলেক ছাই ॥

ধিকাৰ ভীমৰ বাহুবল, ধিক্ অৰ্জ্জুনৰ ধনুশৰ,
কৃত্ৰিয় জাতিৰ হৈল কি কাতৰ তনু ।

অসামৰ্থ ভৈলে দোষ নাই, নপুংসক ভৈল পাঞ্চো ভাই,
লবা দামোদৰ আসন্যৰ পাঞ্চ ধনু ॥

দ্রুপদ ৰাজাৰ বিদগ্ধমানে, যজ্ঞবেদী অতি শুদ্ধ থানে,
জনম লভিলো দ্ৰুপদে তুলিলে মোক ।

ঔদ্যম্ন আদি শত ভাই, পিতৃ দ্ৰুপদেয়ো বৰ চাই,
অজমিট কুলে বিবাহ দিলেক মোক ॥

ব হুকোমল বাক্য মধু, পাণ্ডু নৃপতিৰ কুলবধু,
প্ৰিয় ভাৰ্য্যা ভৈলো পাঞ্চো ভাই পাণ্ডৱ ।

ভূমি বাৰ সখা পদ্মপাণি, আমি অসামৰ্থ কোনখানি;

গুণি চাৰা প্ৰভু কোন গুণে হীন পৰ ॥

এহি বুলি যাক্তসেনী, কৃষ্ণৰ চৰণ খানি,

তিয়াইলন্ত নয়নৰ লোহো ।

হুঃখিত বৎসল জ্ঞানি কায় বাক্য মনে মোৰ,

সমৰ্পিলো পাঞ্চগুটি পোহো ॥

ভাগিন্ বুলিয়া কৃষ্ণ, অভিযু্য তনয়ক,

যেন মতে তান্ত তযু লুলি ।

আমাবো পুত্ৰক প্ৰভু, তেনয় দেখিবা ভূমি,

আজি হস্তে দিলো তুলি তালি ॥

ভীম নৃপতিৰ মোৰ, সম্বন্ধে দেৱৰ হবা,

অজ্ঞানৰ সম্বন্ধত সখি ।

সম্বন্ধত স্তভদ্রাব, ভাই হবা আপুনাৰ,

সি কাৰণে প্ৰাণ সম দেখি ॥

অনুবন্ধ উপযোগ, দাসীকো নুহিকো যোগ,

তযু আগে নুৰুচে কপটে ।

সহদেৱ নকুলৰ, সম্বন্ধে জেঠাল হবা,

সকলে সম্বন্ধ মোত ঘটে ॥

সহদেৱ প্ৰবলৰ, বীৰক বচন শুনো,

কৌৰৱক যুঁজিবাক মন ।

ভীম নৃপতিব আৰো, অৰ্জুনব যাক্য শুনি,
আতিশয়ে দহে মোৰ মন ॥

তেসম্বে দুৰ্যুজ্ঞে যদি, কোবৰক ভবে ভবে,
তভো মঞি দাসীৰ নিদানে ।

অভিমন্যু সমে মোৰ, পাঞ্চ তনয়ক লৈয়া,
কোবৰক সংহৰিবা বণে ॥

বুঢ়া পিতৃ ক্রপদেয়ো, মোৰ অৰ্থে যুঁজিবেক,
ধৃষ্টদ্যুম্ন আদি ভাই হুত ।

আসন্থাক সঙ্গে লই, আপুনিয়ো খেদি গই,
কোবৰক বধিবা বণত ॥

দুঃশাসন বধু লোকে, কান্দিব অনেক শোকে,
কান্দিবন্ত গান্ধাৰিণী শান্ত ।

ভুমি পাইবা খেদি গই, কাটিবা খড়্গ লই,
দুঃশাসন দুই খান বাহু ॥

ধৰ্ম্মব বচন লই, কোবৰক পাঞ্জে গই,
সময়ন্তি কৰি দন্দ বাটা ।

তেবে বোলে অনুৰাগে, পাচে যেই কৰা লাগে,
খড়্গ হানি আগে মোক কাটা ॥

এহি বুলি যাজ্ঞসেনী, বেণী বন্ধ মেলি চুলি,
দুঃশাসনে ধৰি আছে যাত ।

সেহি দিনা হস্তে ধৰি, বান্ধিছন্তু ভিন্ন কৰি,
মোঁল দিলা কৃষ্ণৰ হাতত ॥

দেখা দেখা জনাৰ্দন, কেশ ডালি বিতোপন,
এহি বুলি দিলা হাতে হাত ।

সমজৰ মাজে যাই, ভায়েকৰ বোল পাই,
দুঃশাসনে ধৰি আছে আত ॥

শোকতে বিকল ভৈল, আজোড়ন্তে ছিণ্ডি গৈল,
আজিয়ো দুখাই এক ফাল ।

সেহি দিনা হস্তে আক, ভীমেয়ো দিলন্ত হাক,
লগত নবান্ধো এত কাল ॥

যেতিঞে দামোদৰ, সমাজত কোঁৱৰৰ,
সময়ন্তি কৰা দন্দ ঘোৰ ।

সেৱকিনী মানিয়োক, যদি দায়া আছে মোক,
সুমাৰিবা কেশ ডালি মোৰ ॥

মাধৱেয়ো হাত মেলি, দ্রোপদীৰ কেশ ডালি,
মেলি মেলি চাইলা ভাল কৰি ।

যুছ দীৰ্ঘ মনোৰম, ময়ূৰৰ পুছ সম,
পটন্তৰে নাই যাক সৰি ॥

ৰাজসূই অভিষেক, ৰাজভাৰ্যা সহশ্ৰেকে,
যাব খোপা পূজিলা হৰিষে ।

মাথেরে মেলিলা যদি, জ্যোপদীৰ কেশ ডালি,

সেই অাণ বহে দশোদিশে ॥

কেশব সুবল্লি ত্রাণে, সমাজ আন্দোলন কৰে.

চাহি আছে নৃপতি সকলে ।

কান্দি কান্দি যাওজেনৌ, কৃষ্ণ চৰণ খানি,

তিয়াইলন্তু নয়নব জলে ॥

বিপ্র মধ্যে সাবোধার, কবি চুড়ামণি যাব,

নাম ভৈল কুল প্রকাশক ।

অতাপি যশস্তা বৈন, উপাসন্তে কাল গৈন,

ভক্তি ভাবে শ୍ରীহবি হবক ।

তানে শ্রেষ্ঠ পুত্র সমু, গোবিন্দক উপাসমু,

ভাগবত শাস্ত্রে যাব বতি ।

বেদ পুৰাণ গণে, নকহস্ত যাত বিনে,

তান পারে কবিতা ভকতি ॥

গুণবন্ত বংশধর, তেহে কবি চন্দ্রবর,

সম্বন্ধত সোদিৰ আয়াৰ ।

যাৰ মহা কৃপালেসে, শিক্ষা উপদেশ স্নেহে,

ইটো পদ কবিলো প্রচাৰ ॥

ভাই যেন ভায়েকক, পিতৃ যেন ভনয়ক,

গুরু যেন শিষ্যত বিনীত ।

জনমে জনমে মগ্ৰিঃ, আন একো নবাঝোহৌ,
তানে দুই পদে হৌক বত ॥

আমি পুনু হীন মতি, বোলে বাম সবস্বতী,
ভুমি পুনু মহন্ত সকল ।

হেন জানি নিন্দা এড়ি, শুনা সবে নবনাবী,
ধৰা কৃষ্ণ চৰণ কমল ॥

ভাবতৰ পদ চয়, বিৰাচিলো যেন নয়,
মনোবধ কৰয় সাফল ।

জানি থিৰ মনে ধৰি, বাম বোলা উচ্চ কৰি,
ক্ষয় হোক পাতক সকল ॥

বৈশম্পায়ন বদতি শুনিয়ে নৰেশ্বৰ ।

দ্রোপদীক প্রবোধ কৰিলা দামোদৰ ॥

মাধবে বোলন্ত শুনা দ্রুপদ দুহিতা ।

কৌৰৱক লাগি ভুমি নকৰিবা চিতা ॥

সত্যে সত্যে কহো যে সংগোপ্য কৰি সাৰ

অগ্ন কালে কৌৰৱ হৈবেক বৃন্দামাৰ ॥

শুনিয়ে দ্রোপদী মগ্ৰিঃ কহিলো বুজাই ।

যেই সেই নজানে আমাৰ অভিপ্রাই ॥

মঞি জানো পাপী দুৰ্য্যোধন বৰ মন্দ ।
 কদাচিতো মঞি তাৰ নভাঙ্গিবো দন্দ ॥
 ভেদ মতি যেন হৰে কন্দল বিশ্রাম ।
 বাস্তবত আমাৰ যাইবাৰ আছে কাম ॥
 মঞি যদি যাঞেঁ। পাণ্ডৱৰ দূত ছই ।
 কোঁৱৰৰ গৃহত পশিল সোণ গুঁই ॥
 দুৰ্য্যোধন আদি কোঁৱৰৰ ভাৰ্য্যা যত ।
 তুমি শোকে ক্ৰন্দন কৰাহা যেন মত ॥
 তাতোধিক ক্ৰন্দন কৰিব শোকে দুখে ।
 ক্ৰপদনন্দনী তুমি পৰিহৰা শোকে ॥
 বেদবাক্য বুখা নাহি জানা সাৰে সাৰ ।
 কদাচিতো মিছা নুহি বচন আমাৰ ॥
 সাগৰ শুখাই যদি স্বৰ্গ পৰে ভাগি ।
 শীত পাই যদি আদিত্যৰ বশ্মি লাগি ॥
 জলখল পাতাল যদি একাকাৰ ।
 তথাপিতো মিছা নাহি বচন আমাৰ ॥
 মাধৱৰ প্ৰবোধে দ্ৰোপদী শাস্ত ভৈলা ।
 ধীৰে ধীৰে স্তম্ভৰীয়ো অভ্যন্তৰে গৈলা ॥
 বৈশম্পায়ন বদতি শুনিয়ো নবেশ্বৰ ।
 দ্ৰোপদীক প্ৰবোধ কৰিলা দামোদৰ ॥

প্রবোধন্তে কথ্যতে আৰ্জ্জক বাত্ৰি গৈল ।
 মাধৱ যাইবাৰ হেন কথা সাজ ভৈল ॥
 এত হন্তে সমাজ বিসজ্জি যুধিষ্ঠিৰ ।
 শয়ন কৰিলা পাচে আপুন মন্দিৰ ॥
 স্বৰ্ণৰ খাটত শুতিলা নবেশ্বৰ ।
 মনে হৃষ্ট চৰণ স্তম্ভৰি নিবন্তৰ ॥
 স্বকি স্বকি থানে চলি গৈলেক সকলে ।
 মাধৱেয়ো শয়ন কৰিলা কোতূহলে ॥
 যথা কাল যোগে সিটো বাত্ৰি ভৈল হত ।
 অকণ উদয় ৰবি কিঞ্চিত বেকত ॥
 সেই বেলৱা স্তত যে মাধৱ বন্দি গই ।
 মাধৱক প্রবোধিলা তাল যন্ত্ৰ লই ॥
 সেই বেলৱা প্রভু উঠিলন্ত হৃষীকেশ ।
 শৌচ ক্ৰিয়া পাচে স্নান মন্দিৰে প্রবেশ ॥
 যুধিষ্ঠিৰে নিযুজিলা কন্যা যে সকল ।
 স্বৰ্ণৰ কলসে কলসে ঢালে জল ॥
 স্নান কৰি কৃষ্ণে বেদ বিহিত তথ্যতে ।
 আদিত্যক উপাসা কৰিলা বিধি মতে ॥
 দেৱতাক নমিলা আদিত্য অগ্নি সোম ।
 অনন্তৰে কৃষ্ণে পাচে কবিলন্ত হোম ॥

উদ্ভোগ পৰ্ব।

পাচে অভ্যাগতক কবাইলা জ্ঞান পান ।
হোম অবসানে ব্রাহ্মণক দিলা দান ॥
দান লভি হাতত ধৰিয়া ফুল ফল ।
আশীৰ্বাদ কবিলন্ত ব্রাহ্মণ সকল ॥
গাৰে গাৰে ব্রাহ্মণৰ নমিলা চৰণ ।
পাচে আশীৰ্বাদ লৈলা দৈবকী নন্দন ॥
এহি মতে নিত্য কৰ্ম অবসান কৰি ।
পাচে সিংহাসনত বসিলা দেৱ হৰি ॥
বেঢ়ি বেঢ়ি আছে পাণ্ডৱৰ যত বীৰ ।
সাত্যকিক কৃষ্ণে মাতিলন্ত ধীৰে ধীৰ ॥
শুন শুন সাত্যকি মোহোৰ বোল জান ।
দাককক আদেশা সাজোক বথ খান ॥
গদা খড়্গ সাৰঙ্গ অক্ষয় তুণ বান ।
বথতে নিবন্ধি মোৰ ধৌক থানে থান ॥
মুৰুজিয়া চিত্ত কুক সমাজ কপটি ।
জানো দন্দ ভাঙ্গন্তে লাগয় কটাকটি ॥
মাধৱৰ বাক্য শিৰোগত কৰি সাৰ ।
দাককৰ আগত সাত্যকি পয়োসাৰ ॥
মাধৱৰ আদেশ সাত্যকি মুখে শুনি ।
বথ খান নিৰ্ম্মলন্ত অনেক যতনি ॥

সব্য হুগ্ৰীঞ মেঘ পুষ্প বলাহক ।
 বথত জুঁবিলা আনি চাবিয়ো ঘোটক ॥
 হুবর্ণ দৰ্পণি দিলা ঘোটকৰ মাথে ।
 গকড় ধবজক আনি তুলিলন্ত বথে ॥
 নানা বস্ত্ৰে জিকি পাৰে দেখি চিকিমিকি
 কৃষ্ণৰ আগত বথ যোগাইলা দাককি ॥
 উচ্চ বথ খান চাৰি ঘোঁড়া ছফ্ট পুষ্ট ।
 ঘোঁড়া দেখি মাধৱৰ মন ভৈল তুষ্ট ॥
 এত হস্তে অন্তেষপুৰৰ কন্যা গণে ।
 কতো দুৰ্বাক্ত পথে দিলা আলিপনে ॥
 কুন্তে জল ভৰি ফুল পল্লবে শোভন ।
 দ্ৰোণ ভৰি ভৰি থৈলা দুৰ্বাক্ত গণ ॥
 নুহি গ্ৰীষ্ম নুহি শীত শবতৰ অন্তে ।
 কাৰ্ত্তিকৰ শেষত আশ্রণ নতু হস্তে ॥
 ধোমে অগ্নি জ্বালিলন্ত মঙ্গল বিশেষ ।
 ডেৱ দিয়া বথত উঠিলা হুযীকেশ ॥
 সাত্যকিকো বথত তুলিলা জনাৰ্দন ।
 ডেৱ দিয়া দাককেয়ো চড়িলা তেখন ॥
 ভীম ধনঞ্জয় মাদ্ৰিস্ত ভিন্নে ভিন্নে ।
 যুধিষ্ঠিৰে যাত্ৰা আসি দিলন্ত আপুনে ॥

ଶାନ୍ତିରାଜ ଯାତ୍ରା ଶୁଭି ଆନନ୍ଦିତ ମନ ।
 ଇନ୍ଦ୍ରେ ସମେ ଆସିଲ ଦ୍ଵିଦଶ ଦେବଗଣ ॥
 ନାବଦ ତନ୍ତ୍ରକ ଆଦି ମୁନି ଅପର୍ୟ୍ୟାସ୍ତ ।
 ଅପେକ୍ଷାବା ନାଚୟ ଗନ୍ଧର୍ବେ ଗୀତ ଗାନ୍ତୁ ॥
 ଆଠାଈଶ ସହସ୍ର ଶାସି ଆସିଲ ସକଳ ।
 ଆଗ ହସ୍ତେ କୁଶ ବାମ ହାତେ ଗନ୍ଧାଞ୍ଜଳ ॥
 ଦେଖି କୃଷ୍ଣେ ବସେ ସମେ ପ୍ରମଦ୍ଵିଗ ଭାବେ ।
 ଦେବତାକ ଶାସିକ ନୟିଲା ଗାରେ ଗାରେ ॥
 ଦେବଗଣେ ପୁଷ୍ପ ବସିଥିଲା ବଥ ଡାକି ।
 ମୁନିଗଣେ ଫଳ ବସିଥିଲା ଆମ୍ବଳକି ॥
 ଶାସିଗଣେ ମନ୍ତ୍ର ପଢ଼ି ପବିତ୍ର କୋମଳ ।
 ବଥତ କୁଶର ଅଗ୍ରେ ସିଂହାସନେ ଜଳ ॥
 ସି ବେଳାତ ଡେଇଁଲ ଦଶୋଦିଶ ସୁପ୍ରସନ୍ନ ।
 ଧୀରେ ଧୀରେ ବହେ ମନ୍ଦ ମଳୟା ପବନ ॥
 ଶାନ୍ତିରାଜ ଯାତ୍ରା ଦେଖି ପଶୁ-ପକ୍ଷିଗଣ ।
 ଦକ୍ଷିଣ ବାମକ ଲାଗି କରିଲା ଗମନ ॥
 ଅଶୋଭନ ଯିଟୋ ଅମଙ୍ଗଳ ସର୍ବକାଳ ।
 ହେନ ପଶୁ-ପକ୍ଷିଗଣ ଗୈଲ ବାମକାଳ ॥
 ଅଶୋଭନ ପଶୁ-ପକ୍ଷୀ ଦକ୍ଷିଣକ ଗୈଲ ।
 ସଞ୍ଜନ ଜନର ମନ ଆନନ୍ଦିତ ଡେଇଁଲ ॥

যেতিক্ষণে পয়ান কৰিলা জগন্নাথ ।
 হস্তিনাপুৰত ভৈল ঘোৰ উতপাত ॥
 অনাবাৰে বৃক্ষ ভাগে কধিৰ বৰিষে ।
 ঘোৰ অন্ধকাৰময় ভৈল দশোদিশে ॥
 হস্তী ঘোঁড়া কান্দে অনামেঘে বজ্র পৰে ।
 দেখি কুক সমাজ আকুল ভৈল ববে ॥
 মাধবো আনন্দে চলি যাস্তু রাজপথে ।
 যুধিষ্ঠিৰ চড়িলন্তু মাধবৰ বথে ॥
 নিজ বথে চড়ি চলি গৈলা রাজাগণ ।
 পাঞ্চে ভাই গৈলা আগ বঢ়াইবাক মন ॥
 দাককে ডাকন্তু বথ চলে সামগতি ।
 অনন্তৰে যুধিষ্ঠিৰে কৃষ্ণত বদতি ॥
 পিতামহ ভীষ্ম দ্রোণ খুড়াই বিদুৰে ।
 মোৰ অৰ্থে মাধব সবাবে চিত্ত পোৰে ॥
 শয়নে ভোজনে মোক কৰে আশীৰ্বাদ ।
 যাৰ পদে নিস্তাৰিলো দুৰ্ঘোৰ প্ৰমাদ ॥
 মোৰ অৰ্থে স্নেহ এড়িলন্তু সূক্ষ্ম বাক্য ।
 নিদাকণ বুকত বান্ধিলো যত্ৰি কাক্য ॥
 পিতৃ মৰিলন্তু আমি পাঞ্চ গুটি ভাই ।
 কৌৰবে নিকাৰ কৰে অনাধিতি পাই ॥

পাখি ঢাকি শিশুক ছটকে যেন মত ।
 তাৰ গুণ সৃজিবো বধিবো সমৰত ॥
 হুৰ্য্যোধনে পূজা কৰে পূৰি মন কায়া ।
 তথাপিতো তিনিবো আমাক বৰ দায়া ॥
 কোৰৱৰ পাশে তুমি চলা মহাবল ।
 তাসম্বাক প্রণামিবা আমাৰ আদল ॥
 জোগৃহ দাহক থাকে কঁহিলা, আমাত ।
 বিদূৰক আশংসিবা বৈষ্ণৱ সভাত ॥
 ঘনে ঘনে আমাৰ নয়নে নৌৰ বহে ।
 কুন্তীক স্মৰন্তে মোৰ পৰাণ নসহে ॥
 পাণ্ডৱৰ মাতা যে মাধৱ তবু পেসী ।
 অনাথিতি কৰি আমি ভৈলোহো বিদেশী ॥
 এক দণ্ডে যুগ যাই আমাক স্মৰন্তে ।
 নজানো মৰিল কিবা আছয় জীৱন্তে ॥
 বনবাসে আসো দুখ অপমান পাই ।
 সিবেলাতো লগতে আসয় কুন্তী আই ॥
 পাছে পাছে আসন্ত পাৰন্তে দীৰ্ঘ গেড়ি ।
 তেবে আমি তথাতে লুকাইলো আইক এড়ি ॥
 উলটিয়া গৈল পুনু নগৰক লাগি ।
 বিদূৰে পোষন্ত এবে শাক অন্ন মাগি ॥

নিতে নিতে কোঁৰবেয়ো দেই অপমান ।
 আমাৰ শোকত বিবৰ্ণ মুখ লান ॥
 ভূমি বিনে দুখৰ নাহিকে পৰিত্ৰাণ ।
 মোৰ পদে যাইবা কুন্তী জননীৰ থান ॥
 পাঞ্চে ভাইৰ বচনে কুন্তীক নমস্কাৰ ।
 ভিন্নে ভিন্নে মাধৱ কৰিবা পাঞ্চেবাৰ ॥
 তযু সঙ্গে চলি যাউক মন্ত্ৰ যাঠি হাঁথী ।
 বলবন্ত যুদ্ধা যাউক দশ মহাবথী ॥
 আনো অসংখ্যাত চলি যাউক বথীচয় ।
 আগে পাছে তোমাক আবাৰ সমস্তয় ॥
 পথে ঘাটে দুৰ্জনৰ পৰা তঙ্ক ভয় ।
 বলবন্ত চলোক হাজাৰ সেনাচয় ॥
 শকটত তুলি তুলি বিস্তৰ সস্তাৰ ।
 পসাৰি লগতে সাজি চলোক আপাৰ ॥
 ভোজনৰ সস্তাৰ লগতে যাউক লই ।
 কোঁৰৱত আশে যেন নথাকাহা ৰই ॥
 দাস-দাসী অনেক চলোক লাগ ধৰি ।
 যি কাৰ্য্যক লাগে যেন শীঘ্ৰে দেই কাৰি ॥
 ধনঞ্জয় বদতি শুনিয়ো প্ৰাণ-সাথি ।
 কোঁৰৱক বুলিবা আমাৰ কাৰ্য্য লখি ॥

চাটু কৰি নুবুলিবা বোলো সাৰেসাৰ ।
 অৰ্দ্ধৰাজ্য নেদিলে চিন্তিবো মহামাৰ ॥
 ওঁড় কুসুমৰ বৰ্ণ ৰুধিৰে লেপিত ।
 মোৰ শৰে কাটিবো পৰিবে পৃথিবীত ॥
 বৈশম্পায়ন বদতি শুনিয়ো নৰেশ্বৰ ।
 অৰ্জুনৰ বাক্যে ক্ৰোধ উঠিল ভীমৰ ॥
 দ্বাদশ হাজাৰ ময়মত প্ৰবলৰ ।
 ডাঙ্গৰ শৰীৰ যেন পৰ্বতৰ সচল ॥
 বায়ুৰ তনয় ভাঃসেন মহাযোধ ।
 অৰ্জুনৰ বাক্যে কোৰবক বৰ ক্ৰোধ ॥
 ক্ৰোধ-বেগ সন্ত্ৰমত বচন নোলাই ।
 আৰ্ত্তনাদ কৰিলন্ত মাধৱক চাই ॥
 ভীমৰ আটাস বজ্জ সন্ধানতো টান ।
 ছয়ো হাতে মাধৱে ঢাকিলা ছয়োকাণ ॥
 সিবেলাত তথাতে যতেক ৰাজাগণ ।
 পৃথিবীত পৰি সবে ভৈল অচেতন ॥
 দাককেয়ো পৰিলন্ত হামুখুৰি খাই ।
 সাত্যকিয়ো পৰিলাহা শ্ৰুতি-বুদ্ধি নাই ॥
 বথগতি মন্দ ভৈল নাহি কিছু যোড় ।
 ছুটি খাই পৰিল বথৰ চাৰি ঘোড় ॥

কোঁৱৰক কোপে ভীম আৰকত বৰ্ণ ।
 কতোবেলি শ্ৰুতি লভিলেক ৰাজাগণ ॥
 বচনে ভীমক কৃষ্ণে পূজিলা বহুত ।
 তুমি শ্ৰেষ্ঠ সাৰ কোঁৱৰৰ যমদূত ॥
 যুধিষ্ঠিৰে লগত পঠাইল। যতমানে ।
 মাধৱৰ লাগ লৈলা ত্বৰিত যোগানে ॥
 আগবঢ়াই কৃষ্ণক বিচিত্ৰ গ্ৰাম পাই ।
 তৈৰে পৰ। উলটি আসিলা পাণ্ডোভাই
 লগত আসিলা ফিৰি নৃপতি সকল ।
 শঙ্খ-শিঙ্গা-ৰাৱত মেদিনী টলবল ॥
 সিবেলা শোভন স্নশোভিত তৈল পথ ।
 চলি যান্ত মাধৱ দাককে ডাকে ৰথ ॥
 স্নপথ গমনে জ্ঞান্ত নাহিকে ভাগৰ ।
 মধ্যাহ্ন বেলাত নিবৰ্তিলা দিবাকৰ ॥
 যথা যথা চলন্ত মাধৱ জনাৰ্দ্দন ।
 তথা তথা নগৰনিবাসী কন্যাগণ ॥
 ভাই-বেটা-স্বামীক লগত লৈয়া সাজে ।
 উপায়ন বস্তু লৈয়া মুখ ঢাকি লাজে ॥
 ব্ৰাহ্মণৰ বেদ পাঠ তুলত ব্ৰাহ্মণী ।
 উপায়ন বস্তুক যোগান্ত ভিনে ভিনে ॥

এহিমতে পথত চলন্ত হৃষীকেশ ।
 এড়াইলন্ত বহু মৎস্যনৃপতিৰ দেশ ॥
 এড়াইলন্ত নদী নদ গ্রাম বহুতৰ ।
 পাছে পশিলন্ত হৰি ৰাজ্য কোঁৱৰৰ ॥
 ছয়োফালে কুসুম মাজত ৰাজ-আলি ।
 ফলে ফুলে শোভন পৰিছে হালি হালি ॥
 নাগেশ্বৰ বকুল কদম্ব শাল তাল ।
 তাৰ মাজে মাজে গৃহচয় ভাল ভাল ॥
 পানীশালা অন্নশালা ৰহিবাব ঘৰ ।
 বিদেশী জনক দেই আজ্ঞা কোঁৱৰৰ ॥
 তাক ছাড়ি কতোক্ষণ যান্ত হৃষীকেশ ।
 বুকস্থল নামে গ্রাম ভৈলন্ত প্ৰবেশ ॥
 পাণ্ডৱৰ প্ৰিয় ৰাজ্য স্তশোভন স্থলি ।
 ছলে ছুৰ্য্যোধনে কাঢ়ি লৈলে পাশা খেলি ॥
 তাৰ যত নৰনাৰী সকলে মহন্ত ।
 পাণ্ডৱৰ কুশলক সততে বাঞ্ছন্ত ॥
 বুকস্থল নামে গ্রাম নাই পটন্তৰ ।
 সিদিনা তথাতে ৰহিলন্ত দামোদৰ ॥
 মাধৱক দেখিয়া যতেক নৰনাৰী ।
 সপুত্ৰ বান্ধবে চলিলন্ত সাৰি সাৰি ॥

দণ্ডবতে কৃষ্ণক নমিলা সামবাজে ।
 কৰযোড় কৰি বোলে শুনা যত্নবাজে ॥
 পাণ্ডৱৰ স্নহদ তোমাত পৰে নাই ।
 আজি ৰহিয়োক খাণিতেক থাকো চাই ॥
 জগতনায়ক তুমি ব্ৰহ্মাদিৰো দেৱ ।
 জানি শুনি তোমাক পাণ্ডৱে কৰে সেৱ ॥
 তুমি পাণ্ডৱক স্নেহ কৰা অবিজ্ঞাস্ত ।
 তথাপি পাণ্ডৱে এতমান দুখ পাস্ত ॥
 আৰু এক কথা কহো শুনা যত্নপতি ।
 পাণ্ডৱৰ ভাগি হন্তে আমাৰ বিপতি ॥
 নিশাভাগে চৰ ফুৰে দুষ্ট কোঁৱৰৰ ।
 পাণ্ডৱক প্ৰশংসা কৰয় কোন নৰ ॥
 গ্ৰাম নগৰত থাকি যেন খানি হয় ।
 অকস্মাত কোনো জনে পাণ্ডৱ বোলয় ॥
 তেৰে তাৰ পলাইলেয়ো নাহিকে নিস্তাৰ
 পোতাশালে বন্দি কৰি ভুঞ্জাবে নিকাৰ ।
 কোঁৱৰৰ বিপত্তিক নযাই সহন ।
 তোমাৰ চৰণে প্ৰভু পশিলো শৰণ ॥
 এহি বুলি নৰনাৰীগণ নিৰন্তৰ ।
 মাধৱক ৰহিবাৰ দিলে বাসাসৰ ॥

ମହନ୍ତ ଭକତ ଯତ ଉପାସିୟା ବୈଳ ।
 କତୋଲୋକେ କୌବରତ ଜନାହିବାକ ଗୈଳ ॥
 ନିଃଶକ୍ତ ନିର୍ଭୟ ଅ୍ନିଶିକ୍ଷିତ ଦୂତ ହୁଇ ।
 ଧୂତବାହ୍ନି ବାଜାତ ଜନାହିଲେ ଆଗ ହୁଇ ॥
 ଦୂତଲୋକେ ବୋଲେ ଶୁନିଯୋକ ନବେଶ୍ବର ।
 ବ୍ରହ୍ମଲେ ଆସି ବହିଛନ୍ତୁ ନାମୋଦର ॥
 ପାଣ୍ଡବେ ପଠାହିଲେ ତାମସ୍ତ୍ରୀର ଦୂତ ହୁଇ ।
 ତୟୁ ଆଗେ ଆସିବ ସାତ୍ୟକି ସମେ ହୁଇ ॥
 କାଳି କୃଷ୍ଣ ଆସିବ କହିଲେ ମାବେମାର ।
 ଯେନ ଲାଗେ ଆଲୋଚ କରିଯୋ ଆପୁନାର ॥
 ଧୂତବାହ୍ନି ଶୁନିଲନ୍ତୁ ଆସିବନ୍ତୁ ହରି ।
 ଅଧୋମୁଖେ ନୂପତି ବହିଲା ମୌନ ଧରି ॥
 ଆସିବନ୍ତୁ କୃଷ୍ଣ ପାଣ୍ଡବର ଦୂତ ହୁଇ ।
 ଅର୍ଦ୍ଧ ରାଜ୍ୟ ଖୁଞ୍ଜିଲେ ନେଦିଲେ ଭାଲ ଚୁଇ ॥
 ପୁତ୍ରର କାରଣେ ରାଜ୍ୟ ନପାବେ ଦିବାକ ।
 କର୍ଣ୍ଣ ଦୁଃଶାସନ ଶକୁନିୟେ ଦେଇ ହାକ ॥
 ରାଜ୍ୟ ଦିବେ ପ୍ରୀତି ଆବେ ଯୋବେ ଇଚ୍ଛା ନାହି ।
 କୋନେ ପାଣ୍ଡବର ରାଜ୍ୟ ଦିବେ ଚକ୍ଷୁ ଥାହି ॥
 ବୈସମ୍ପାୟନ ବଦତି ଶୁନିଯୋ ନବେଶ୍ବର ।
 ଆତ ଅନନ୍ତରେ ଧୂତବାହ୍ନି ନୂପବର ॥

বিদূৰক দ্ৰোণক ভীষ্মক নিলে মাতি ।
 ভূৰিষ্মৰা সমে আৰো যতেক নৃপতি ॥
 দুঃশাসন দুৰ্য্যোধন সমে শত ভাই ।
 কৰ্ণ অশ্বত্থামা গান্ধাৰিয়ো সেহি ঠাই ॥
 নিশাভাগে সভাখান ভৈলেক ডাঙ্গৰ ।
 মধ্যত বহিলা ধৃতৰাষ্ট্ৰ নৃপবৰ ॥
 আনো ৰাজাগণ বসিলেক সভা চানি ।
 সৰাকো সম্মুখি ধৃতৰাষ্ট্ৰে গোলে বাণী ॥
 বৃকশ্বলে আসি বহিছন্ত যদু ৰাই ।
 কালি প্ৰভাততে আসিবন্ত মোৰ ঠাই ॥
 পাণ্ডৱৰ অৰ্দ্ধৰাজ্য খুজিবাক মনে ।
 দূত হুই আপুনি আসিলা নাৰায়ণে ॥
 দিবো বা নেদিবো কোন খানি হোৱে ভাল ।
 আলোচিয়া তুমি সবে কহিয়ো সকাল ॥
 মোৰ মনে ৰাজ্য দিবে নাহিকে কিঞ্চিত ।
 আৰ কি পাণ্ডৱে কোৱৰক দেখে হিত ॥
 সৰ্বকালে বৃকোদৰ দাৰুণ কপটী ।
 পাশা খেলি কোৱৰে কৰিছে লটিঘটি ॥
 আৰো ৰাজ্য পাইনে কোৱৰৰ হৈবে কাল ।
 গুণি চোৱা গুৰু দ্ৰোণ কোন খানি ভাল ॥

শিশুকাল হন্তে জানো ভীমৰ মহত্ব ।
 পাণ্ডুপুত্র পাণ্ডু তাৰা মোৰ একশত ॥
 একদিনা শিশুগণ সবে লগ লই ।
 ফল খাইবে প্রতি গৈল ভীমত নকই ॥
 অমৃত সমান ফল পবিত্র কোমল ।
 তাতে গৈয়া চড়িলন্ত চৰাল সকল ॥
 বৃকোদৰে ফুৰি চাই চৰাল নেদেখি ।
 পাছে পাছে খেদি গৈল খোজক নিৰোধি ॥
 লাগ পায়। বৃক্ষৰ গুড়িত ভৈল থিয় ।
 দেখি শিশু সকলৰ উৰি গৈল জীৱ ।
 নোখোজন্ত ফল কাতো বোলে খাইবো মাগি ।
 চাড়িবে খোজন্তে সৰ্ব বৃক্ষ পৰে ভাগি ॥
 মোক এড়ি আসিলি মনত কোপ কৰি ।
 জঙ্ঘাৰিবে লাগিল বৃক্ষৰ মূলে ধৰি ॥
 ডাল ভাগে ফল সবে যত শিশুগণ ।
 পৃথিবীত পৰি সবে হৰে অচেতন ॥
 কতো শিশুগণ আতি মৰণক ভয় ।
 গাছত সাবটি ধৰি কাতৰ কৰয় ॥
 কমা কৰা বৃকোদৰ আমাক ৰাখিয়ো ।
 সবে ফল দিবো মোৰ প্ৰাণ নামাৰিয়ো ॥

আজি হন্তে লাগ লৈবো নপাৰিবো গালি ।
 সৰ্বদায়ে থাকিবো তোমাৰ আশা পালি ॥
 হেন ভীম স্মৰন্তে মোহোৰ ধাতু যাই ।
 সবেমান স্তম্ভিবে যত্ৰাপি ৰাজ্য পাই ॥
 এত হন্তে সত্ৰাখান আকুলিত ভৈল ।
 কুড় কুড় শব্দে বোলেক উঠি গৈল ॥
 সাধুৰ আনন্দ দুৰ্জনৰ মনে কষ্ট ।
 বোলে কি কাৰণে আসে মাধৱ অনিষ্ট ॥
 অন্তো অন্তে বোলে যাৰ যেন অভিপ্ৰাই ।
 ভীষ্মে উঠি বোলন্ত ৰাজাৰ মুখ চাই ॥
 শুন শুন বাপু ধৃতৰাষ্ট্ৰ মন কৰি ।
 প্ৰভাততে কালি শুনো আসিবন্ত হৰি ॥
 যাক দৰশনে হবে সবে কৰ্ম নাশ ।
 ব্ৰহ্মা গোবী শঙ্কৰে কৰন্ত অভিলাষ ॥
 কালি হেন কৃষ্ণক দেখিবো নেত্ৰ ভৰি ।
 কি মোৰ আনন্দ স্মৰন্ত হৰি হৰি ॥
 গোষ্ঠি উদ্ধাৰক পাণ্ডৱত পৰে নাই ।
 যাৰ ভক্তিবলে হৰি কঙ্কৰ পৰাই ॥
 যাক ধ্যানে যোগীৰো নিৰ্ম্মল হবে মন ।
 সপুত্ৰ বান্ধবে তান পূজিয়ো চৰণ ॥

গোবিন্দ আসিলে হেন কৰিবাক লাগে ।
 আপুনাৰ ৰাজ্যখান এড়ি দিবা আগে ॥
 পাচে পাণ্ডৱক আনি কৰি সতকাৰ ।
 বিভাগিয়া অৰ্দ্ধৰাজ্য দিবা আপুনাৰ ॥
 দ্ৰোণৰ সন্মত এহি মোৰো নিষ্ঠ বাণী ।
 কুশলে থাকিবি যদি কৰ এহি খানি ॥
 বৈসম্পায়ন বদতি শুনিয়ো মহাশয় ।
 সবাকো সন্মুখি পাচে বিদূৰে বোলয় ॥
 শুনিয়োক মহাৰাজ এহি খানি কৰা ।
 কিঞ্চিতেকো কপট কৃষ্ণত পৰিহৰা ॥
 সবাবো ঈশ্বৰ হৰি ব্ৰহ্মাবো নমস্তু ।
 তথাপিতো ভকতজনৰ মাত্ৰ বশ্য ॥
 আকে জানি যত আছে ধনবত্নবিত ।
 কৃষ্ণৰ চৰণে আৰ্প পূজিবে উচিত ॥
 যত দিয়মানে তাৰ নমাগিবা ফল ।
 তেবে মনোৰথ সিদ্ধি হৈবেক সকল ॥
 ধৃতৰাষ্ট্ৰ বদতি মনৰ প্ৰিয়কৰ ।
 কৃষ্ণক পূজিবে ইচ্ছা মোহোৰ মনৰ ॥
 যত আছে মোৰ ধন বত্ন অসংখ্যাত ।
 কৃষ্ণক পূজিবো কালি বিচিত্ৰ সভাত ॥

কালি মোৰ মহিমা দেখোক চক্ৰপাণি ।
 এতদিন পাণ্ডৱে নিদিছে যিবা খানি ॥
 কালি মঞি প্ৰথম পূজাতে দিবো তাক ।
 পাণ্ডৱক তেজি যেন ভজয় আমাক ॥
 অযুতেক ঘোঁড়া দিবো তিনি শত বথ ।
 পাঞ্চশত দন্তাল দিবোহো ময়মত ॥
 পৰম সুন্দৰ একশত দিবো দাস ।
 দাসীগণ দিবো দৰশনে অভিলাষ ॥
 হাজাৰেক কন্যা দিবো বাছি বাছি আনি ।
 দৰশনে মোহ যেন যান্তু চক্ৰপাণি ।
 নাৰীৰ ভাৱত মোহ হুয়া বনমালী ।
 পাণ্ডৱক পাসৰিব তাসম্বাক পাইলি ॥
 শুনিয়োক বাপু দুৰ্য্যোধন মহাবল ।
 সসৈন্যে সহিতে তঞি এতিক্ষণে চল ॥
 যেহি পথে দিয়া আসিবন্তু দামোদৰ ।
 তথা তথা গৃহ সব সজায়ে বিস্তৰ ॥
 চৌপন্থা পদূলিগণ কৰ জাতিস্কাৰ ।
 নাৰীগণে তাতে বহি থাকোক আপাৰ ॥
 অসংখ্যাত বস্তু দ্ৰব্য সুসজ্জাৰ লই ।
 গোবিন্দ আসন্তে যেন মঙ্গল কৰই ॥

গৃহগণ নিৰ্ম্মাণ কৰোক যতমান ।
 দধি দুগ্ধ ঘড়ৰস থোক থানে থান ॥
 কৰ্পূৰ তাম্বুল থৈবা জিৰাইবাৰ ঠাই ।
 মাধৱ আসন্তে যেন থাকন্ত জিৰাই ॥
 শুনা সভাসদ পাত্ৰ মন্ত্ৰী যত লোক ।
 বাটে নগৰক সালঙ্কতা কৰিয়োক ॥
 হস্তিনাপুৰত চাবা সবাতে বিশেষ ।
 দুঃসাশন গৃহত ৰহিবা হৃষীকেশ ॥
 শুনি ধৃতৰাষ্ট্ৰক প্ৰশংসে সামৰাজে ।
 ব্যাসৰ সন্ততি একে বিদূৰত বাজে ॥
 বিদূৰ বদতি দদা পৰম স্তবোধ ।
 এখানি গোচৰ কৰো নকৰিবা ক্ৰোধ ॥
 হুইতো তুমি কৃষ্ণক পূজিবা নানা ভাৱে ।
 শুনি শুনি আমাৰ আনন্দমন হবে ॥
 ধন ৰত্ন দিয়া জানো পৰম নিৰ্ম্মল ।
 এখানি দোষত জানা সকলে বিফল ॥
 যেন গঙ্গাজল আনি পিয়ে কোনো নৰে ।
 তেখন পাতক হৰে নিশেষ জন্মৰে ॥
 সেহি গঙ্গাজল যদি স্তৰাসমে থাই ।
 আছোতো পাতক হৰে তাৰো জাতি যাই ॥

সেহিমতে দদা তুমি বোলা যতমানে ।
 সকলে বিফল দেখো তামসিক দানে ॥
 মুখত অমৃত হৃদয়ত বিষঘট ।
 পাণ্ডৱক লাগি তোৰ এতেক কপট ॥
 তযু মনে হেন আশা পাণ্ডৱক এড়ি ।
 অৰ্থলোভে তোৰ পক্ষ হৈবা দেব হৰি ॥
 অন্ধকৰ অন্ধ বুদ্ধি হেন লৰে মনে ।
 সিংহ এড়ি শৃগালক ভজে কোন জনে ॥
 পাণ্ডৱে কৰিছে বশ্য হৃদয়তে পাই ।
 প্ৰেমজৰী বান্ধি আছে মেহ্ৰাই মেহ্ৰাই ॥
 পাণ্ডৱক বঞ্চিত ৰাজ্য নেদিবাক মন ।
 ইঙ্গিততে জানিবন্ত দৈবকীনন্দন ॥
 হস্তী ঘোড়া ধন ৰত্ন যত দেশমানে ।
 সবে নুহি অৰ্জ্জুনৰ বাক্যৰ সমানে ॥
 হেন পাণ্ডৱক তোৰ বঞ্চিতবাক মন ।
 দিয়া মানে নলৈবন্ত দৈবকীনন্দন ॥
 বসিবাৰ ঠাইখানি ভৃঙ্গাৰৰ জল ।
 কৰ্পূৰ তাম্বুল বাক্য পবিত্ৰ কোমল ॥
 এহিমানে হৈবে দদা তোমাঠেৰ হানি ।
 আতপৰে অধিক নলৈবা চক্ৰপানি ॥

দুৰ্য্যোধনে বোলে ভাল বুলিলা খুড়াই ।
 প্রশংসো তোমাৰ বাক্য কিছো দোষ নাই ॥
 ধন বত্ত দিয়া লাগে প্ৰাণ আপুনাৰ ।
 কপটীক বশ্য কৰিবেক কোন নৰ ॥
 শুনা পিতৃ কহে মঞি পূজাৰ নিদান ।
 তিনি বিধ প্ৰাণীৰ পূজাৰ যেন থান ॥
 উত্তমক পূজিলে মহত ধৰ্ম্ম হয় ।
 সামান্যক পূজিলতে ইচ্ছতা বাঢ়য় ॥
 অধমক পূজিলে দুগুণে পাৰে লাই ।
 চতাল চাড়িয়া পাছে মজিয়াক যাই ॥
 অধম দুৰ্জ্জন কৃষ্ণ যত্ন কুলাঙ্গাৰ ।
 তাহাক পূজিবে ইচ্ছা ভৈলেক তোমাৰ ॥
 স্ত্ৰীলুভী কৃষ্ণৰ আনত কাৰ্য্য নাই ।
 কি কৰিবে ধন বত্ত কোনে তাক খাই ॥
 ভায়ে উঠি বোলে শুন ৰাজা দুৰ্য্যোধন ।
 তযুসম দুৰ্জ্জন যতেক ৰাজাগণ ॥
 তাসম্ভাৰ পূজাত কৃষ্ণৰ শ্ৰদ্ধা নাই ।
 এখানি বচন মোৰ কৰিবি আতাই ॥
 সভামাজে আসি কৃষ্ণে যি বোলন্ত তোক ।
 সেহিখানি কৰ যদি কিনি ধস মোক ॥

দুৰ্ঘোষধনে বোলয় কৰিবো মঞি তাক ।
 আমিয়ো এখানি বোলো নেদিবাহা হাক ॥
 কালি হেন হোৱে যদি কৃষ্ণ আসে ঐক ॥
 সাজু ছয়া থাকিবাহা মহাৰথী লোক ॥
 কৃষ্ণে যেন নজানে পৰম যত্ন কৰি ।
 সমাজত গোবিন্দক বন্দি কৰে ধৰি ॥
 পোতাশালে থৈবো নিয়া ঝাঞ্জিৰি লগাই ।
 তিন্তিনি দিনত যেন এক সাজি থাই ॥
 তেবে আৰো পাণ্ডবে এড়িবে ৰাজ্যআশ ।
 পুনৰপি আপুনি চলিবে বনবাস ॥
 মহাশোকে বিকল পাণ্ডৱ পাঞ্চে ভাই ।
 কৃষ্ণক মেলাইবে প্ৰতি কৰিবে উপাই ॥
 নেমেলিবো বন্দিৰ পৰম ক্ৰোধ মোৰ ।
 অধিকে কৰিবো মঞি যাতনা দুৰ্ঘোষ ॥
 দাঢ়ি নথ বাঢ়োক বিকৃত ৰূপ ছই ।
 দেখি নাৰীগণে যেন তাহাক নচাই ॥
 ভোজনক নেদিবো শুখাউক সবে কাই ।
 দেখিয়া মহন্তে যেন অপমান পাই ॥
 বৈসম্পায়ন বদতি শুনियो নৰেশ্বৰ ।
 হেন শুনি মহাক্ৰোধ উঠিল ভীষ্মৰ ॥

সভামাজে উঠি কোপে কম্পমান কাই ।
 শনাইত খড়গখান লৈলন্ত খসাই ॥
 দুৰ্য্যোধনমুখ চাই মহাকোপে আতি ।
 মুহূৰ্ত্তেকমানে বীৰে আছিল নমাতি ॥
 মনত বোলন্ত খদগ হানি কাটো শিৰ ।
 দেখন্তোক কোঁৰব পাণ্ডবী যত বীৰ ॥
 এহিমনে গুণি গৈলা ভৰি পাঞ্চ সাত ।
 আৰোখানি গুণি গুলি পাচে বহিলা তথাত ॥
 দুৰ্জ্জন জনৰ বৈৰী আসন্ত সাক্ষাত ।
 বিহন্তোক দুৰ্জ্জনৰ দ্রোহ যেন মত ॥
 পাণ্ডবৰ বৈৰী ইটো তেসম্বো প্রবল ।
 হঠাৎকাৰ ক্রোধত আমাৰ কোন ফল ॥
 এহি বুলি খদগখান আছাৰি পেলাই ।
 বুলিলন্ত ধৃতৰাষ্ট্র নৃপতিক চাই ॥
 শুনৰে অন্ধক তোৰ পুত্র তৈল কাল ।
 শুনিলি কি ইহাৰ বচন কেন ভাল ॥
 এহি কূট বুদ্ধিত চলিবি যমখান ।
 মাধবদ্রোহীৰ নাহি কহিতো কল্যাণ ॥
 অগনিৰ আগে যেন পিঙ্গলিকাবাস ।
 কৃষ্ণক ধৰন্তে সবান্ধবে ছুইবি নাশ ॥

দুৰ্য্যোধনে যতক বোলয়মানে তাক ।
 কি কাৰণে পাপী শুনন্তেও নেদ হাক ॥
 পাণ্ডবে প্ৰবৰ্ত্তে তোত পুত্ৰ যেন আন ।
 তঞি কেনে বঞ্চক ভৈলেহি অগিয়ান ॥
 এহি বুলি মৌন ভৈলা শান্তানুনন্দন ।
 কোপে দুৰ্য্যোধনক চাহন্তে ঘনে ঘন ॥
 সিবেলাত ভীষ্মৰ দেখিয়া কোপানল ।
 নিশব্দে থাকিলেক সমাজ সকল ॥
 পূৰ্ব্ববৰ্ত্তে সভাত নবসি মহাবলী ।
 ৰোষ কৰি আপুন ভবনে গৈলা চলি ॥
 সিটো ৰাত্ৰি বীৰে নিদ্ৰা পৰিহাৰ কৰি ।
 কৃষ্ণ ৰাম গোপাল স্মৰিলা হৰি হৰি ॥
 বৈসম্পায়ন বদতি শুনियो জন্মেঞ্জয় ।
 যেতিক্ষণে সভা চাড়ি গৈল মহাশয় ॥
 তেতিক্ষণে উৎপাত মিলিল ভয়ঙ্কৰ ।
 মৰণসূচক কহে কোৰবকুলৰ ॥
 আকাশত গ্ৰহযুদ্ধ হুলস্থূল শুনি ।
 ঘনে ঘনে তিনিবাৰ কম্পিল ধৰণী ॥
 দেখি মহা কষ্ট কৰে শিষ্ট সাধু জনে ।
 দ্ৰোণো উঠি চলি গৈলা অসন্তোষ মনে ॥

তসম্বেওঁ গৈলা য়েবে.অসন্তোষ মনে ।
 পুনৰপি আলোচ কৰয় চুৰ্য্যোধনে ॥
 কৃতবাষ্ট্ৰ নৃপতি কৰন্তু বৰ শোক ।
 ষ্ট্ৰ পুত্ৰ দেখিয়া সবেয়ো তেজে মোক ॥
 চুৰ্য্যোধনক বোলে বাপু মোৰ বোল কৰ ।
 কৃষ্ণক ধৰিবে বুদ্ধি কিঞ্চিতো নকৰ ॥
 আৰো বুজাইলেক ৰাজা যুগুত বচনে ।
 কথৰা ভূমিক কি কৰিবে বৰিষণে ॥
 কোঁৱৰৰ কথা যত এহি মানে থওঁ ।
 কি কৰিলে প্ৰভাতে কৃষ্ণৰ কথা কওঁ ॥
 প্ৰভাততে নিত্য কৰ্ম্ম অবসান কৰি ।
 সাত্যকি সহিতে বথে চড়িলন্তু হৰি ॥
 ৰাজপথে দাককে ডাকন্তু ৰথখান ।
 কুকস্থলবাসী আসি ধৰিলা যোগান ॥
 অধৱৰ আগে পাচে বেঢ়ি নাৰী নৰ ।
 আগ বাঢ়ি গৈলা যেন অপাৰ সাগৰ ॥
 এই দণ্ড মানে পথ আগবঢ়াই থৈল ।
 অৰিধ্বনি কৰি পাচে সেহি থানে বৈল ॥
 মাত অনন্তৰে কথা শুনা অনুপাম ।
 অন্ধাৰ মানসপুত্ৰ সপ্তঋষি নাম ॥

গোবিন্দ চলিল দেখি মহাবেগে খেদি ।
 আসিলন্ত স্বৰ্গভুবনৰ পথ ভেদি ॥
 মাধৱৰ ৰথবেগ দেখি মুনিগণ ।
 আগভেণ্টি ৰহিলেক সপ্তঋষিগণ ॥
 মাধৱে দেখন্ত দুয়োপাশে ঋষিগণ ।
 ৰথ হন্তে নামি গৈয়া নমিলা চৰণ ॥
 গোবিন্দে বোলন্ত গুৰু মোৰ বৰ ভাগ ।
 ব্ৰহ্মাপুত্ৰ তোমাক মনুষ্যে পাইলো লাগ ॥
 সপ্তঋষি বদতি মাগিবো এক বড় ।
 তিনিয়োভুবনে বাক নাহি সমসৰ ॥
 নুখুজিবো অন্যত্ৰ লোকত যিবা পাই ।
 কালবেগে নষ্ট হবে তাকো ব্ৰহ্মা নাই ॥
 বাক পাইলে ব্ৰহ্মাৰ পদত নাই ৰতি ।
 আমাক দিয়োক প্ৰভু সপ্ৰেম ভকতি ॥
 চৰণৰ ধূলি দিয়ো ব্ৰহ্মাৰ বাঞ্ছিত ।
 আৰো এক গোচৰ শুনियो মনোনীত ॥
 কৌৰৱৰ পাশে তুমি চলা যি কাৰণ ।
 নজানিবে মন্দমতি কুৰ্ণ দুৰ্য্যোধন ॥
 তাক আমি বিদিত কৰিবে প্ৰতি যাওঁ ।
 তযু সঙ্গৈ যদি আপুনাৰ আজ্ঞা পাওঁ ॥

যি সভাক যাবা তুমি ধৰ্ম্মপ্ৰবৰ্ত্তক ।
 সি সভাৰ মাজে গৈয়া দেখিবো ভীষ্মক ॥
 বিদূৰক দেখিবোহো সাক্ষাতে দ্ৰোণক ।
 বাহ্লিক সৌৰল আৰো কূপ আচাৰ্য্যক ॥
 ধৰ্ম্মশীল সাধু বত কুৰুবৃদ্ধগণ ।
 তুমি সমে আলোচ কৰিবা বগ্নমন ॥
 তাক আমি দেখিবো নয়ন ভৰি কালি ।
 তুমি য়েবে অনুজ্ঞা দিবাহাঁ বনমালী ॥
 অত্ৰাৱতী ব্ৰহ্মভুবনক সীমা কৰি ।
 দেৱতাৰ সভাক দেখিছেঁ ফুৰি ফুৰি ॥
 নতু দেখোঁ আমি মনুষ্যৰ সভা কেনে ।
 সিকাৰণে আজ্ঞা মাগোঁ তোমাৰ চৰণে ॥
 মাধৱে বোলন্ত চলিয়োক অব্যাহতে ;
 সমাজক লাগি চলি যাইবা প্ৰভাততে ॥
 গোবিন্দৰ বাক্য শুনি পৰম হৰিষি ।
 আপুন থানক চলি গৈলা সপ্তঋষি ॥
 পুনৰপি কৃষ্ণ নিজ বথে পয়োসাৰ ।
 কোঁৱৰৰ ৰাজ্যচয় এড়াইলা আপাৰ ॥
 এড়াইলন্ত নদী নদ বহুতৰ দেশ ।
 হস্তিনাপুৰত হৰি ভৈলন্ত প্ৰবেশ ॥

ভাৰতৰ পদ, প্ৰচাৰ কৰিবো,

তথু পদ অনুসৰি ॥

হস্তিনা পুৰত, প্রবেশ ভৈলন্ত,

যদি দেব জনাৰ্দ্দন ।

উস মিস কবি, সকলে নগরী,

লোক আনন্দিত মন ॥

প্রথমতে দ্রোণ, বিদুৰ চলিলা,

ভীষ্ম সময়ে তিনি আগ ।

বাহুল্য প্রমুখ্যে, যতেক নৃপতি,

পাচতে ধবিলা লাগ ॥

বাল্য বৃদ্ধ যুবা, সবেযো চলিল,

গৃহে নথাকিল কেব ।

মনে অনুৰাগ, বোলে বর ভাগ,

দেখিবো যাদব দেব ।

কৃষ্ণক দেখিতে উভতি চলিল,

দেখিবো সাবঙ্গ পানি ।

জয় কৃষ্ণ জয়, জোকাৰ পাৰয়,

স্বর্গকে। লজ্জিল ধ্বনি ॥

দুখী ভিখী যত, তেসম্বো চলিল,

সকলে নগর চানি ।

অন্ধক নৃপতি, নগরে থাকিল,

দুর্যোধন মহা মানী ॥

অনন্তবে ব্রাহ্মণ, ভাৰ্য্যাগণ চলি ভৈলা,

কুল বধু তাসম্বার সঙ্গে ।

মহা শাস্তি গুরু জায়া, দ্রোণে এড়ে একে কায়া,

কুপিয়ো চলিলা মন বঙ্গে ॥

মাধব আসন্ত শূনি, কুন্তীয়ো লব্ব দিল,

তনু যেন লভিলা প্রাণক ।

চাহিবাক বাজ ভৈল, দ্বাৰতে পৰিয়া বৈল,

মহা শোকে দেখিয়া বমক ॥

গৃহত মঞ্চত চড়ি, নাৰীগণে বেড়ি বেড়ি,

শাৰী শাৰী বহিলেক চাই ।

প্রজাৰ গিৰত আতি, দল দোপ বহুমতী,

গাৰ ঠেলি পৈশন নয়াই ॥

মাধবৰ বথ গতি, শিথিল ভৈলেক আতি,

প্রজাৰ গিৰত নাহি সন্ধি ।

ধীৰে ধীৰে বথ যাই, নগৰীয়া লোকে চাই,

মনত আলিঙ্গে গলে বান্ধি ॥

কন্যাগণ গৃহে চড়ি, পুষ্প মালা সিঞ্চাবন্ত,

কোঞ্চে দূৰ্ভাক্ত বিতোপন ।

মনে হেন অভিলাস, চাইবা হৰি মোৰ পাশ,
পীন ঘন নবীন যৌবন ॥

আমাৰ যৌবন চাই, প্রশংসিবা যতুৰাই,
কামদৃষ্টি চাহিবা আমাক ।

কুলধৰ্ম পৰিহৰি, হুইবো তানে কিল্কৰিণী,
লক্ষ্মীয়ো সেবন্তে নিতে যাক ॥

মাধৱৰ দৃষ্টি পাই, পুলকিত সৰ্ব কাই,
ভকতৰ বোমাঞ্চিত তনু ।

অভক্তক কোপমনে, চান্ত হৰি ঘনে ঘনে,
দুৰ্জ্জনৰ মনে মহামন্য ॥

এত হস্তে কৃষ্ণে পাচে, নগৰীত পসিলন্ত,
চাৰি দুৱাৰৰ অভ্যন্তৰ ।

জানি ধৃতৰাষ্ট্ৰ ৰাই, দুৰ্য্যোধন সমে যাই,
সভামাজে পূজিলা বিস্তৰ ॥

দুৰ্য্যোধনে উঠি গই, দিব্য সিংহাসন লই,
মাধৱক দিলন্ত বঢ়াই ।

পাচে কুকবীৰগণ, বসিলেক থান থান,
মাধৱক গৌৰৱে বৈসাই ॥

অনন্তৰে কৃষ্ণে পাচে, ধৃতৰাষ্ট্ৰ নৃপতিক,
জানুশিৰে নমিলা চৰণ ।

জানি ধৃতবাস্তৱে বাই, হাত মেলি লাগ পাই,
আশীৰ্বাদ কৰিলা তেখন ॥

ভীষ্মক নমিলা পাচে, দেখি ভীষ্মে আথে বেথে,
আক্কেৱালি ধৰিলন্ত তুলি ।

দ্রোণক বাহুলীক ছুইক, তথা হন্তে চন্সু ছয়া,
নমিলন্ত কৰি কৃতাজ্জলি ॥

আনো যত কুরুগণ, সবাৰে তুমিলা মন,
নানাভাৱে সাদৰি বিস্তৰ ।

কাৰো মুখ চাই আসি, বচনে প্রশংসি হাঁসি,
আসনে বসিলা গদাধৰ ॥

কৰ্ণে মাধৱৰ গৈয়া, চৰণৰ ধূলি লৈলা,
মহেশে ধৰিছে যাক জটে ।

মুখত মধুৰ বাণী, হৃদয়ত খুৰখানি,
দুৰ্য্যোধনে নমিলা কপটে ॥

চৰণৰ ধূলি লই, কতো দূৰ মানে গই,
পাচমুখে পেলাইলা জঙ্কাৰি ।

দুঃশাসন আদি যত, তাসম্বাৰ ভাই শত,
সমস্তে নমিলা জানু পাৰি ॥

নমো নমো নাৰায়ণ, ভবভয় বিনাশন,
অৰুণ চৰণে ৰাখিয়োক ।

বোলে বাম সবস্বতী, বাম বুলি সাধা গতি,
যত আছা সামাজিক লোক ॥

বৈশম্পায়ন বদতি শুনিয়ো নবেশ্বৰ ।
ধৃতবাষ্ট্রে মাধৱক পূজিলা বিস্তৰ ॥
হস্তী ঘোড়া ধন বত্ত দিলেক আপাৰ ।
উছৰ্গিলা দাস দাসী হাজাৰ হাজাৰ ॥
নিজ দাসী বাছি বাছি ৰূপেগুণে ধন্যা ।
উছৰ্গি কৃষ্ণক দিলা অযুতেক কন্যা ॥
গৃহমধ্যে সাৰ আতি যাক সম নাই ।
দুঃশাসন গৃহত ৰহিবা যতু ৰাই ॥
দুৰ্য্যোধনে মাতয় কৃষ্ণৰ হাতে ধৰি ।
দুৰ্গম পথত প্ৰভু আছাহা ভাগৰি ॥
আজি জ্ঞাতিগণৰ সবাবে হেন মন ।
ভুমি সমে বপ্ৰমনে কৰিবো ভোজন ॥
উঠিয়ো দাকক উঠা সাত্যকি লগত ।
নুঠা যদি কৃষ্ণ তেবে মোহোৰ শপত ॥
হেন শুনি কৃষ্ণে তাক দিলন্ত উত্তৰ ।
তযু গৃহে অন্ন ভুঞ্জিবাক লাগে ডৰ ॥

ଯି କାର୍ଯ୍ୟେ ଆସିଛେଁ । ଯଦି ଲିଜ୍ଜେ ଲିଟୋ କାଞ୍ଜି ।
 ତେବେ ଅନ୍ନ ଭୁଞ୍ଜିଲେ କିଞ୍ଚିତୋ ନାହିଁ ଲାଜ ॥
 ଯଦ୍ୟାପି କୁଟୁମ୍ବ ସମ୍ବନ୍ଧିତ ନୁହଁ ଭିକ୍ଷ ।
 ତଥାପିତୋ ଦୂତ ଆମି ପରବ ଅଧିନ ॥
 ତୟୁ ଗୃହେ ଭୋଜନ କରিলେ ମହାବୀର ।
 ଶୁନି କ୍ରୋଧ କରବନ୍ତ ବାଜା ଯୁଧିଷ୍ଠିର ॥
 ଆକେ ଜାନି ନଗର ବାଜତ ଦିଆ ଠାହି ।
 ତୟୁ ଗୃହେ ଅନ୍ନ ଭୁଞ୍ଜିବାକ ନୁହୁରାହି ॥
 କନ୍ୟାଗଣ ଦିନା ଯତ ବିବିଧ ସମ୍ଭାର ।
 ଦୂତର ଶୁନିଛାଁ କୈତ ହେନ ବ୍ୟବହାର ॥
 ଦୂତର ବିହିତ ଯତ ଧର୍ମ ଶାସ୍ତ୍ର ଲହି ।
 ଥାକେଁ ଆମି ନଗରର ବାହିରତ ଗହି ॥
 କପଟୀକ କପଟ କରିଲା ଦେବହାରି ।
 ଓଠି ଗୈଲା ପାଚେ ବିଦୁରର ହାତେ ଧରି ॥
 ବୈଶମ୍ପାୟନ ବଦତି ଶୁନିଯୋ ନବେଶ୍ବର ।
 ବିଦୁରର ଗୃହତ ବହିଲା ଦାମୋଦର ॥
 ଯତ ଦୁଃ କୋରରେ ଦିଲେକ ବିପରୀତ ।
 ହୁମ ନିଶ୍ବାସକ କାଢ଼ି ବିଦୁରେ ସହିତ ॥
 ମହାଦୁଃଖେ ଖେଦ କରେ ଭକତକ ସ୍ମାରି ।
 କୁନ୍ତୀର ଭବନେ ପ୍ରବେଶିଲା ଦେବହାରି ॥

দেখন্ত শোকত কুন্তী বিকল স্বভাব ।
 জানুশিৰে কৃষ্ণে নমিলন্ত ছুই পাৰ ॥
 কুন্তীৰ পৰম স্নেহ মাধৱক পাই ।
 গলে বান্ধি কান্দন্ত লোতক বহি যাই ॥
 বাৰ্তা পুছিলন্ত পাচে মাধৱৰ আগে ।
 মহাস্নেহে গোমানী পুত্ৰক অনুৰাগে ॥
 অন্তো অন্তে স্নেহে যেন সবে একেকায়া ।
 কাকে: কেৰে নেড়ে যেন দৰ্পণৰ ছায়া ॥
 জনপদে থাকি ৰাজ্য ভূঞ্জিবে ঘূৰাই ।
 নিৰ্জন অৰণ্যে গৈল বনবাসী প্ৰাই ॥
 সৰ্বকালে বেড়ি বেড়ি ঘোটক সকলে ।
 হস্তীগণে চিঁহৰয় পৰম আন্দোলে ॥
 নটে ভাটে বেড়ি বেড়ি কৰে নানা স্তুতি ।
 এতেক প্ৰকাৰে যাৰ নিদ্ৰা বিমুকুতি ॥
 আবে ঘনে ঘনে ঘোৰ শৃগালৰ বাৰে :
 সিংহ বাঘে বেড়ি বেড়ি তোমাক জগাৰে ॥
 জম্বুনদ সদৃশ যাহাৰ দেহা জ্বলে ।
 হেন যুধিষ্ঠিৰ বাপু আছন্ত কুশলে ॥
 নহুৱ যযাতি পৃথু সগৰ দিলিপ ।
 মাক্ষাতা ভৰত আদি অসংখ্যাত নৃপ ॥

এসম্মাৰ ভাৰক একলে আছা ধৰি ।
 প্ৰাণ পৰিশ্ৰমে যিটো অন্তায় নকৰি ॥
 নাহি শত্ৰু মিত্ৰ সৰ্ব গুণাকৰ সন্ত ।
 হেন যুধিষ্ঠিৰ বাপু কুশলে আছন্ত ॥
 মধ্যম তনয় মোৰ পৰম প্ৰবল ।
 ময়মত্ত হস্তী দশ হাজাৰৰ বল ॥
 কাচকক মাৰিলেক গন্ধৰ্বৰ ছলে ।
 সিয়ো পাপী দ্ৰৌপদোক জঙ্কাইলে নিস্থলে ॥
 সৰ্বদায়ে ক্ৰোধী আতি বিপৰীত ৰোহ ।
 কোনে স্তখে থাকিবে ভীমৰ কৰি দ্ৰোহ ॥
 ক্ৰোধ সম যত ছতাসন সম বলে ।
 হেন বৃকোদৰ বাপু আছন্ত কুশলে ॥
 সহস্ৰাৰ্জ্জুনৰ সম তেনয় অৰ্জ্জুন ।
 দুয়ো একে সম অতিৰথী নিদাৰুণ ॥
 হাজাৰ বাহুৰে প্ৰহাৰয় যত মান ।
 ধনঞ্জয় দুই বাহু তাহাৰ সমান ॥
 কোৰৱক কোপমনে পাণ্ডব সকল ।
 অগ্ৰ্যাপিয়ো আশা কৰে যাৰ বাহুবল ॥
 ভূমি যাৰ বান্ধব পৰম প্ৰিয় সখি ।
 আপুনি অৰ্হান ভৈলা যাৰ ভক্তি দেখি ॥

ବଳବନ୍ତ ଯୁବବାଜ୍ଞ ବିପୁସଂହାରକ ।
 ଗକ ଲହି ଆସନ୍ତେ ଝି ବେଳା କୌବରକ ॥
 ଏକେନ୍ଦ୍ରରେ କୌବର ସବକ ବଞ୍ଚେ ଜିନି ।
 ବନ୍ଧୁମାନେ କାଟି ଲେଲା ନକାଟିଲା ଘିନି ॥
 ଯାବ ଯଶ ପ୍ରଚଣ୍ଡ ଆଦିତ୍ୟ ସମ ଜ୍ଵଳେ ।
 ହେନ ଧନଞ୍ଜୟ ବାପୁ ଆଛନ୍ତ କୁଶଳେ ॥
 ସୁବଳିତ ପରମ ସବଜ୍ଞ ମହାବଳେ ।
 ଯାବ ସମ କ୍ରମ ନାହିଁ ଧରଣୀମଣ୍ଡଳେ ॥
 ବାଜୁଛିଛୁ ଯତେକ ଆଛୁ ସମସ୍ତୟ ।
 ଯାବ ବାକ୍ୟ ନୂପତି ସକଳେ ଆଦରୟ ॥
 ତୋମାତ ଭକତି ଘିଟୋ ତିଲେକ ନେଢ଼ୟ ।
 ହେନ ସହଦେବ ବାପୁ କୁଶଳେ ଆଛୁ ॥
 ଶୁଭନିତ ଶିଶୁ ଯୋବ ସୁକୋମଳ କାୟା ।
 ଚାରିତୋ ଅଧିକ ଆତି ନକୁଳକ ଦାୟା ॥
 ଏକ ଦଞ୍ଚେ ଯୁଗ ଯାହି ନେଦେଖିୟା ଯାକ ।
 ଟେଧୟ ବଂସବ ନତୁ ପାଞ୍ଚ ଦେଖିବାକ ॥
 ନିତେ ବୋଧ କରନ୍ତୁ ଚଢ଼ିୟା ଯୋବ କୋଳେ ।
 ହେନୟ ନକୁଳ ବାପୁ ଆଛନ୍ତ କୁଶଳେ ॥
 ଆନବର ବହାବୀ ପରମ ସୁଚରିତା ।
 ପାଞ୍ଚତୋ ଅଧିକ ଯୋବ ଯ୍ରୋପଦୀକ ଚିନ୍ତା ॥

বনবাসে গৈল পতিগণক সাদৰি ।
 আপুনাৰ পাঞ্চ তনয়ক পৰিহৰি ॥
 উপদ্রৱ কৰিলে কীচক মহাবলে ।
 হেনয় দ্রৌপদী বাপু আছন্ত কুশলে ॥
 হেনু প্ৰিয় দ্রৌপদীক দুঃশাসনে পাই ।
 যি বেলাত সমাজক নিলেক ঘষাই ॥
 চন্দ্ৰে সূৰ্য্যে নেদোখিলে যাহাৰ চৰণ ।
 কুক সমাজত দুৰ্ঘে কৰে বিকৰ্ণন ॥
 সিবেলাত দেখি আছে পৰম অন্যাই ।
 কেৰে কিছু নুবুলিলে আছিলেক চাই ॥
 যতোক স্তম্ভদ মানে মৌন ছয়া বৈল ।
 বিদূৰে ধম্মত থাকি বুলিবাক লৈল ॥
 বিদূৰৰ বাক্যচয় মনত নুগুণি ।
 চুল ধৰি দ্রৌপদীক সভা মাজে আনি ॥
 উকত বৈসায়া বুলিলেক লঘু বাণী ।
 তাসম্বাৰ কক্ষ ছেদ দেখিবোঁ কৈমানি ॥
 অজ্ঞাত শত্ৰুক যিটো সভামাজে তুলি ।
 দাস বুলি যিটো জনে পিন্ধাইলে বাকলি ॥
 বস্ত্ৰমানে কাটি লই বনক খেদাইলা ।
 বিকৃত আকাৰ দেখি বঙ্গ বৰ পাইলা ॥

সিটো দুই সবৰ অতাপি দেখোঁ মুখ ।
 আত পৰে প্ৰভু মোৰ আছে কোন দুখ ॥
 আৰু এক বার্তা কহোঁ শুনা নাৰায়ণ ।
 যুধিষ্ঠিৰ ৰাজ্যত প্ৰথমে দিবা জ্ঞান ॥
 পুৰুষৰ পো যদি হৰে পাঞ্চে ভাই ।
 কোঁৱৰক মাৰি ৰাজ্য লৈবাক যুৱাই ॥
 যি কাৰণে ক্ষত্ৰিয় কুলত জন্ম ধৰি ।
 গুৰুগৃহে অস্ত্ৰচয় শিখিলে সাদৰি ॥
 পুত্ৰতো অধিকে গুৰু শিখাইলন্ত নিত ।
 হেন তাৰ কাল আসি ভৈলে উপস্থিত ॥
 দাস্তে তৃণ ধৰি কৰেঁ তোমাত গোচৰ ।
 মোক দেখি দুৰ্গতি খণ্ডিবে প্ৰাণুৱৰ ॥
 পিতৃহীন পাঞ্চ গুটি চৈবগু তনয় ।
 তোমাৰ চৰণে এতিক্ষণে দিলোঁ মঞি ॥
 মাধৱে বোলন্ত পেসি শুনিয়ে বচন ।
 মহাবীৰ বলৱন্ত তযু পুত্ৰগণ ॥
 বনবাস খপিল অজ্ঞাত পৰিহৰি ।
 কুশলে আছন্ত সৰে বিৰাটনগৰী ॥
 তাসম্বাক চিন্তা তুমি নকৰিবা মনে ।
 অল্পকালে কোঁৱৰক সংহৰিবা ৰণে ॥

আপুনি সামৰ্থ আৰু মই নিজবল
 অকৌৰৱা কৰিবন্তু ধৰণীমণ্ডল ॥
 পাণ্ডবে বুলিলে মোত তোমাত গৌৰবে ।
 নমস্কাৰ কৰিবে বুলিলা গাৰে গাৰে ॥
 এহি বুলি কৃষ্ণে আসনৰ উঠি যাই ।
 পাঞ্চ বাৰ নমিলা কুন্তীৰ দুই পাই ॥
 বৈশম্পায়ন বদতি শুনিয়ে নৰেশ্বৰ ।
 আত অনন্তৰে কথা শুনা কৌৰৱৰ ॥
 যি বেলাত কৌৰৱৰ গৃহ পৰিহৰি ।
 বিদূৰৰ গৃহে গৈয়া বহিলন্তু হৰি ॥
 সেহি বেলা উঠি দুৰ্য্যোধন মহাৰাজ ।
 ধন্থে গৈয়া ভিতৰত পাতিলা সমাজ ॥
 কৰ্ণ দুঃশাসন চিত্ৰসেন বিবিংশতি ।
 শকুনি সহিতে আৰু যতেক নৃপতি ॥
 আছিলেক মানে চলি গৈলা সামৰাজে ।
 ভীষ্ম দ্রোণ বিদূৰ যে তিনি জন বাজে ॥
 মাধৱক কোপে দুৰ্য্যোধন মহাৰাজে ।
 কংসাল সৰ্পৰ যেন নাকে বিষ বাজে ॥
 দুই ওঠ কাম্পে কোপে নয়ন ফুৰাই ।
 বুলিবাক লাগিলা কৰ্ণৰ মুখ চাই ॥

দেখা দেখা কৰ্ণ তুমি কৃষ্ণৰ মহত ।
 সভামাজে মোক লাজ কৰিলেক যত ॥
 সভামাজে হাতে ধৰি গৈলোঁ যাচিবাক ।
 নুবুলিলে মোক আৰো আখাৰেক বাক ॥
 আৰো বোলে অন্ন নুভুঞ্জিবো তযু ঘৰে ।
 দেখা দেখা মোক অৰহেলা যাদৱৰে ॥
 এনে লক্ষ কৃষ্ণে যদি নখাই মোৰ অন্ন ।
 তেবে দুৰ্য্যোধনক বাছয় কোন জন ॥
 সৰ্বকালে জানো ইটো কপটৰ ঘাই ।
 পাণ্ডবেৰো বাজ্য খোজে আকে সখা পাই ॥
 কৃষ্ণক ধৰিবো কালি সমাজৰ মাজে ।
 আবে মোৰ আদেশ শুনিয়ে সামৰাজে ॥
 মহাৰথীগণ সাজি যাইবা বাজু লই ।
 বোড়ি বোড়ি কৃষ্ণক থাকিবা সাজু হুই ॥
 আমাৰ সঙ্কেত আনে জানিবে নালাগে ।
 সমদল কটকে কৃষ্ণক ধৰা আগে ॥
 সাত্যকিকে ধৰি পাচে দাকককো ধৰ ।
 তিনিয়ো জনক একেলগে বন্দি কৰ ॥
 আনো আসি আছে সবাহাকে ধৰি বান্ধি ।
 বস্ত্ৰমানে কাটি লৈয়ো যাউক পাত পিন্ধি ॥

ৰাজাৰ বচন শিৰোগত কৰি সাৰ ।
 ভাল বুলি সৰ্বলৈ কৰিলা অঙ্গীকাৰ ॥
 এহি বুলি উঠি গৈলা ৰাজা দুৰ্য্যোধন ।
 গিৰিসিত কৰিয়া ভাগিল সভাখান ॥
 এত হস্তে ৰাত্ৰি বহি নব ঘটি গৈল ।
 সেহিবেলা ভীষ্ম দ্ৰোণ একেখান ভৈল ॥
 কোঁৱৰত আড় কৰি অলক্ষিত ভাৱে ।
 দুয়োজন চলি গৈলা মাধৱৰ ঠাৱে ॥
 ফল মূল নিলা যত বিবিধ সম্ভাৰ ।
 সুবৰ্ণ ৰজত যত আছিল আপাৰ ॥
 কৃষ্ণৰ চৰণে দিলা কৰিয়া বিনতি ।
 তাসম্বাৰ পূজা কৃষ্ণে লৈলা হাত পাতি ॥
 কৃষ্ণৰ পাৱত দিলা তুষ্ট মনে আতি ।
 তাসম্বাক সন্তোষ কৰাইলা যদুপতি ॥
 মৃদুতৰ গোঁৱৰ বুলিয়া নানাভাৱে ।
 দুইকো পঠাইলন্ত কৃষ্ণে আপুনাৰ ঠাৱে ।
 তেসম্বো গৈলন্ত যদি আনন্দিতমতি ।
 অনন্তৰে বিদূৰে কৃষ্ণত নিগদতি ॥
 বিদূৰে বোলন্ত পাণ্ডৱক স্নেহ ভাৱে ।
 আসি আছা দুৰ্য্যোধন নৃপতিৰ ঠাৱে ॥

সময়স্তু কবিবাব আনন্দিত মন ।
 তযু বাক্য কিছু নকবিব দুৰ্য্যোধন ॥
 পৃথিবীৰ বাজা যত সবাকো অনাইল ।
 অৰ্থ দিয়া ভোগ ভোগ দুইহাকো বঢ়াইল ॥
 গুৰু গৌৰৱৰ বাক্য নমানয় দৰ্পে ।
 মন্ত্ৰক মুণ্ডনে যেন উশৃঙ্খল মৰ্পে ॥
 তাৰ আগে বচন বুলিবা নাৰায়ণ ।
 চাণালক বেদ যেন শুনাৰে ব্ৰাহ্মণ ॥
 দেখিলেৰো দোষ শুনিলেৰো পাপে পাই ।
 আকে জানি উলটি যাগোক যতুৰাই ॥
 বিচুৰৰ বচনক সাধুৰ্বাদ কৰি ।
 অনন্তৰে বচন বুলিলা দেৱহৰি ॥
 তোমাৰ বচন বেদবাক্য হেন মানো ।
 দুৰ্য্যোধনে বাজ্য নেদিবেক তাক জানো ॥
 তথাপিতো আসিলে লোকৰ পুণ্য আশে ।
 কুক পাণ্ডৱৰ যুদ্ধ মিলিব আৱশে ॥
 তাৰ লগে অসংখ্য নৃপতি কটা যাই ।
 বাখিবাক পাবিলে সবাবে পুণ্য পাই ॥
 যদি মোৰ বচন নকৰে ছুটগণে ।
 অন্তো অন্তে মৰি যাইব যমৰ কবণে ॥

তথাপি লভিবোঁ পুণ্য শুনা মহাবল ।
 কলিযুগে উদ্বোধন মাত্রকে পাই ফল ॥
 এত হস্তে চাৰি বীৰে কৰিলা শয়ন ।
 বিদূৰ যে দাকক সাত্যকি নাৰায়ণ ॥
 অস্ত্ৰপ্ৰায় বজনী তথাতে বিতোপন ।
 সেহি বেলা ভৈল আসি বজনী প্ৰসন্ন ॥
 নটে ভাটে জগাইলেক নিদ্রা পৰিহৰি ।
 শৌচ ছয়া স্নান গৃহে প্ৰবেশিলা হৰি ॥
 স্নান কৰি গায়ত্ৰী জপিলা নাৰায়ণ ।
 সেহি বেলা কৰ্ণে সমে আসি দুৰ্য্যোধন ॥
 মাধৱক মাতে আতি হৰিষিত মনে ।
 হৃদয়ে কপট তাৰ ন জানয় আনে ॥
 উঠা উঠা প্ৰভু চলিয়োক এতিক্ষণ ।
 সভা মাজে বাট চাই আছে ৰাজাগণ ॥
 পাঁচে ক্ৰোধে ব্ৰাহ্মণ সবক দিলা দান ।
 বিদূৰে সহিতে ছয়ো শুনিলা পুৰাণ ॥
 কৰ্ণ দুৰ্য্যোধন দুই আছিলেক বই ।
 সেহি বেলা দাকক আসিলা বথ লই ॥
 ব্ৰাহ্মণগণৰ পাচে নমিলা চৰণ ।
 বথ দেখি মাধৱৰ আনন্দিত মন ॥

ভূষণবো ভূষণ অঞ্জন নিজ অঙ্গে ।
 নানাবিধ অলঙ্কার পিন্ধিছন্ত বঙ্গে ॥
 অলঙ্কার পিন্ধি বাজ ভৈল যেতিক্ষণ ।
 দেখি সমস্তবে কপ হবিল তেখন ॥
 কৃষ্ণৰ আগত নোশোভয় কেৰে আন ।
 আদিত্যৰ আগত প্রদিপ যেন থান ॥
 ভেয় দিয়া বখত উঠিলা দামোদৰ ।
 পাচত সাত্যকি কৃতবৰ্ম্মা বোৰবৰ ॥
 আনো যদু বীৰগণ হস্তী ঘোড়ে চড়ি ।
 ছয়ো পাণে কৃষ্ণক চলিলা বন্ধা কবি ॥
 মাধবৰ কপ দেখি নসহয় মন ।
 ঘনে ঘনে কিৰি চাহে বাজা দুৰ্য্যোধন ॥
 কৰ্ণক সম্মুখি বোলে দেখা দেখা কৰ্ণ ।
 ভালেতো ইহাক দেখি ভঙ্গে নাৰীগণ ॥
 পৰোক্ষত কহেঁ আৰো বচন স্বৰূপ ।
 কোন বিধি ইহাৰ অঞ্জিলে হেন কপ ॥
 হেন কপ আমাত নভৈল কি কাৰণে ।
 এহি বুলি কিৰি চাহে বাজা দুৰ্য্যোধনে ॥
 এত হস্তে নগবত প্রবেশিলা হবি ।
 অম্ৰাবতী সম কুক নৃপতিৰ পুৰী ॥

নগৰৰ তিনি খান দ্বাৰ পৰিহৰি ।
 সত্তাৰ দ্বাৰত গৈয়া প্ৰবেশিলা হৰি ॥
 দেখি গাৰ চালিলা সমস্ত ৰাজাগণ ।
 সেহি বেলা আসিলেক সপ্তঋষিগণ ॥
 দেখি ভীষ্মে উঠিয়া কৃষ্ণৰ অনুমিতি ।
 পাণ্ড অৰ্ঘ দিলা দুৰ্য্যোধন সমমিতি ॥
 নমস্কাৰ কৰি বসিবাৰ দিলা ঠাই ।
 ৰাজাগণে অন্তো অন্তে আছে চাই চাই ॥
 নানা বত্ৰে জিকি পাৰে কুক সভা খান ।
 ঠাই ঠাই ৰচিত স্তব্ধ সিংহাসন ॥
 তাতে বসি নৃপতি সকলে কৰে কাস্তি ।
 অত্ৰাৱতীপুৰে যেন দেৱতাৰ পান্ধি ॥
 যেতিয়কণে সভাত প্ৰবেশ চক্ৰপাণি ।
 নৃপতিগণৰ সবে তেজ্জ ৰৈল হানি ॥
 অলকাৰে নোশোভয় বিবৰ্ণ সকলে ।
 আদিত্যৰ আগে যেন প্ৰদীপ নজলে ॥
 ধিয় দিয়া ৰাজাগণে কৃষ্ণক আকলি ।
 ঢাক লাগি থাকৈ যেন চিত্ৰৰ পুতলি ॥
 শুভ শুভ জয় জয় কৰে সাধুগণে ।
 প্ৰথমতে আসনে বসিলা নাৰায়ণে ॥

অযোধ্যাত বাম যেন স্বৰ্গে পুৰন্দৰ ।
 সত্যলোকে ব্রহ্মা যেন কৈলাসত হৰ ॥
 বৈকুণ্ঠত হৰি যেন লক্ষ্মী নেড়ে ঠাই ।
 সেহি মতে আসনে বসিলা যদুবাই ॥
 পাচে আসনত বসিলন্ত ৰাজাগণ ।
 নিচুকি থাকিলা কেৰে সুবুলি বচন ॥
 কোকিলৰ স্বৰ যেন পুৰে স্তম্ভিত ।
 জগত নিৰ্ভয় যেন পৰম ললিত ॥
 ধৰ্ম্ম অৰ্থ যুগুত পৰম উপকাৰী ।
 হেন বাজ্যে নৃপতিক মাতিলা মুৰাৰি ॥
 শুনা শুনা জেঠ ধৃতৰাষ্ট্ৰ নৃপবৰ ।
 তুমি সৰ্বৌত্তম যত নৃপতি কুলৰ ॥
 অজমিড় কুলে যাক গণিতাত গণি ।
 যাৰ শুদ্ধ গুণ যশে ঢাকিল ধৰণী ॥
 দেখন্তেৰো শোক লাগে শুনন্তেৰো দুখ ।
 এখানি দোষত নিন্দা কৰে তোমাৰাক ॥
 দুৰ্জ্ঞানৰ বোলে পাণ্ডৱৰ বনবাস ।
 জীৱন মৰণ তাৰ এড়িলাহা আশ ॥
 তাহাৰ ৰাজ্যক পুত্ৰেৱেৰে কৰা ভোগ ।
 বৃদ্ধ বয়সত জেঠা ইকি হবে যোগ ॥

বন পৰিহৰি অজ্ঞাতৰ দুখ পাই ।
 তযু আজ্ঞা অতাপি আছয় বাট চাই ॥
 তুমি দেখোঁ যুদ্ধক উদ্যোগ বিপৰীত ।
 বাজাগণ আনি আছা ইকি যথোচিত ॥
 হুইতো জেঠা সমৰক অভিলাষ মনে ।
 উদ্যোগ কৰিছা তুমি পৰম যতনে ॥
 পাণ্ডৱক মাৰিলে সমস্তে ৰাজ্য পাই ।
 কিন্তু দৈবগতি জেঠা বুজন নযাই ॥
 যদি হেন হৰে যুদ্ধে পাণ্ডৱক মাৰি ।
 সকলে পৃথিবী পাইবা অকণ্টকা কৰি ॥
 তথাপিতো জেঠা পাচে স্তমৰিবা মোক ।
 কিছু বঙ্গ নপাইবাহা ভাতিজৰ শোক ॥
 যদি হেন হৰে যুদ্ধে পাণ্ডৱ বিশাল ।
 দুৰ্জ্জনৰ অগনি সান্ধাতে বমকাল ॥
 প্ৰচণ্ড বিশাল ঘোৰ দেৱতাৰ শৰে ।
 নিগুটি কৰিয়া য়েৰে কোঁৱৰ সংহৰে ॥
 তেবেতো তোমাৰ ভৰা নাৱ তল যাই ।
 তেবে কি কৰিবা জেঠা নেদেখোঁ উপাই ॥
 পৃথিবীৰ ৰাজাগণ আনি আছা যত ।
 সবেৰো মাৰিবে অশ্রো অশ্রো সমৰত ॥

আকে জ্ঞানি দন্দ যদি নভাঙ্গাহা আগে ।
 বিশ্বদ্রোহ পাতক তোমাত তেবে লাগে ॥
 এহি বুলি আসনৰ উঠিলন্ত হৰি ।
 যুধিষ্ঠিৰ ৰাজাৰ কাকত শিৰে ধৰি ॥
 পাগৰ উপৰ কৰি কিৰীটিৰ আগে ।
 সামান্যৰ যেন নৃপতিত অনুৰাগে ॥
 সেহি মতে কৃষ্ণে অৱনত কৰি মাথ ।
 ধৃতৰাষ্ট্ৰ ৰাজাৰ দিলন্ত হাতে হাত ॥
 ধৃতৰাষ্ট্ৰে কাকত পঢ়াইলা বিগ্ৰহমান ।
 যি বুলিলা যুধিষ্ঠিৰ ভীম যে অৰ্জ্জুন ॥
 যুধিষ্ঠিৰে নানা বুলিলন্ত প্ৰিয় ভাৱ ।
 অৰ্জ্জুনে বুলিলা যুদ্ধ সমৰ গোঁৱৰ ॥
 ভায়ে বুলিলন্ত ঘোৰ ঘাতক দুৰ্ব্বাৰ ।
 শুনি কন্ট মিলি গৈল সকলে সভাৰ ॥
 সিবেলাত বাক্যচয় শুনি মাধৱৰ ।
 হেন জন নাহি কিছেঁ দিবেক উত্তৰ ॥
 কৃষ্ণৰ বাক্যত সবাহাৰে তুষ্ট মন ।
 কেবলে নুশুনে তাক ৰাজা দুৰ্য্যোধন ॥
 ঘনে ঘনে উঠে বৈঠে চাহে চতুৰ্দ্দিশি ।
 হেন দেখি মাতিলন্ত পশুৰাম ঋষি ॥

পশুৰাম বদতি শুনিয়ে বাজাগণ ।
 কাৰো বাক্য নমানে দান্তিক দুৰ্য্যোধন ॥
 আপুনাৰ দস্ততে আপুনি হৈবে কয় ।
 কহোঁ আবে শুনিয়ে দস্তৰ কথাচয় ॥
 শুন দুৰ্য্যোধন মোৰ বচন সম্প্ৰতি ।
 দস্ত নামে পৰ্বত আছিল নৰপতি ॥
 ভূঞা নমানস গুৰু গোবৰ যে মনে ।
 সিয়ে পাপী আছিলেক এনুৰা দুৰ্জনে ॥
 তোক যেন ভুঞ্জন্তে নাটয় বনুমতী ।
 সিয়ে পাপী আছিলেক এনয় দুৰ্ম্মতি ॥
 দেবাসুৰ মনুষ্যে নসহে যাব ছোট ।
 দস্ত নামে দুৰাচাৰ ধ্বংসেহু গোট ॥
 দুৰাচাৰ পাপিষ্ঠ দান্তিক দস্তময় ।
 দশোদিশ ইন্দ্ৰিততে জিনিল পৰায় ॥
 যুদ্ধক নোৱাৰি যিটো ভেণ্টে নৃপবৰ ।
 তাৰ ৰাজ্য কাঢ়ি লৈয়া পাতয় কিল্কৰ ॥
 যুদ্ধ কৰি ৰাজ্য যিটো সম্ভবত ঘাটে ।
 তাক আনি সপুত্ৰা বান্ধবে ধৰি কাটে ॥
 পৰম দপিষ্ঠ সিটো নৃপতি প্ৰবল ।
 ময়মত্ত অযুত হস্তীৰ গাৱে বল ॥

ধিয়ু হুইবে দন্তৰ আঁখত কাৰ গহে ।
 তোৰ সম লক্ষ্যক নৃপতি দোলা বহে ॥
 এহি মন্তে দন্তৰ অনেক কাল গৈল ।
 শুনা আত অনন্তৰে যেন কথা ভৈল ॥
 প্ৰতিদিনে দন্তে সমাজত বসি বোলে ।
 দেখিয়ো বীৰত্ব মোৰ ব্ৰাহ্মণ সকলে ॥
 বিচাৰিয়ো দেবাসুৰ গন্ধৰ্বৰ কাঁছে ।
 মোৰ সম বলবন্ত বীৰ কোন আছে ॥
 এহিমতে নিতে প্ৰশংসয় আপুনাক ।
 শুনি বিপ্ৰগণে ক্ৰোধে নসহিলে তাক ॥
 শুন অৰে দন্ত ইটো গৰ্ব পৰিহৰ ।
 দেখি আছে বলী ততোধিক ধনুৰ্দ্ধৰ ॥
 বদি সমক মনে আছে অভিলাষ ।
 এতিক্ষণে নৃপতি চলিয়ো তান পাশ ॥
 গন্ধ মৰ্দ্দনৰ কোলে পৰ্বতৰ কাঁছে ।
 বদৰিকাশ্ৰম নামে গ্ৰাম তৈত আছে ॥
 তাতে ঘোৰ তপস্যা কৰয় অনুপাম ।
 নৈথিবিহি ঋষি নবনাৰায়ণ নাম ॥
 যদি গহ আছে তোৰ এতিক্ষণে লড় ।
 হেন শুনি দন্তৰ কোঁতুক ভৈল বৰ ॥

শুনি যেন স্বৰ্গ পাইলেন হৰিষিত মনে ।
 সমদল কটকে চলিলা তেতিহুণে ॥
 তাৰ যত সৈন্য কোনে লেখিবে প্রকটে ।
 পোন্ধাৰে মাসৰ পথ যুৰিল কটকে ॥
 এহিমতে বদৰিকাশ্রম পাইলা পাচে ।
 বিচাৰিল নবনাৰায়ণ যৈত আছে ॥
 ঘোৰ তপস্শাত ক্লেশ শৰীৰ শুথান ।
 দেখি দস্তে দুই হন্তো মাগিলে যুদ্ধ দান ॥
 নাৰায়ণে দস্তক মাতিলে হেন শুনি ।
 মোত যুদ্ধ খোজে ৰাজা জানি কি নজানি ॥
 যুদ্ধকো নজানো শৰীৰতো নাহি বল ।
 ঘোৰ তপস্শাত গাৰ শুখাইল সকল ॥
 বিশেষত ঝামি মোৰ ধনু শৰ নাই ।
 মোত যুদ্ধ খোজ ৰাজা দুই চক্ষু খাই ॥
 অনা যুদ্ধে ভুঞ্জস সকলে বহুক্ষৰী ।
 কিসক মৰিবে চাস ঘোৰ যুদ্ধ কৰি ॥
 আমাৰ বচনে এভো যুদ্ধ পৰিহৰি ।
 স্থখে গৈয়া আপুনি ভুঞ্জিয়ো বহুক্ষৰী ॥
 হেন শুনি দস্তে মাতে মহাক্রোধ কৰি ।
 শীঘ্ৰে যুদ্ধ দিবস বিলম্ব পৰিহৰি ॥

দাস্তিকৰ দস্ত গুচাইবাক মন কৰি ।
 নাৰায়ণে নৰক মাতিলা চক্ষু ঠাৰি ॥
 চক্ষুৰ নিশানে নৰে অনুমতি পাই ।
 বিৰিণাৰ শৰ ধনু সাজিলন্ত যাই ॥
 বিৰিণাৰ কৰিলা অক্ষয় তুণ বাণ ।
 বাকলিৰ কবিল কৰুচ পৰিধান ॥
 পাচে ইসিকাৰ ধনু টকাৰ কবিল ।
 দশোদিশ পূৰিল সাগৰে খলকিল ॥
 দেখি দন্তে আনন্দে কাচিলে যুদ্ধ কাচে ।
 চতুদ্दिशे নৰৰ বেটিলে আগে পাচে ॥
 বতাসে আনিয়া ঘোৰ খবোত্তৰ বেগে ।
 প্রচণ্ড সূৰ্য্যক যেন ঢাকিলেক মেঘে ॥
 দাকণ যে দুৰ্ব্বাৰ দস্তৰ সেনা বাক ।
 নৰক আৰবি যদি দিলে শৰ ঝাক ॥
 প্রচণ্ড প্রহাৰ কোপে উঠি গৈল মন্থ্য ।
 পাচে নৰে তুলি লৈলা ইসিকাৰ ধনু ॥
 দস্তৰ সেনায়ে প্রহাৰিলে যত মান ।
 তাক লাগি হানিলেক খৰিকাৰ বাণ ॥
 একো খৰিকাৰ বাণ এক কোটি ভৈল ।
 শৰ সব কাটিলেক ধূলি উৰি গৈল ॥

আকাশত দেৱগণে কৰে জয় জয় ।
 পাচে নৰে মাৰিলে দস্তৰ সেনাচয় ॥
 একো খৰিকাৰ বাণ এক কোটি ভৈল ॥
 দস্তৰ সেনাক ঢাকি বৰিষিবে লৈল ॥
 বাসৱৰ বজ্ৰ যেন সুদৃঢ় সন্ধানে ।
 কতো মুখে পশিয়া উজ্জাই নাকে কাণে ॥
 কাৰো গল কটা যাই খৰিকাৰ বাণে ।
 শৰীৰত পাশিয়া উজ্জাই গম্ভীৰ স্থানে ॥
 হেন মতে সৈন্য সব পৰাভৱ দেখি ।
 আগবাঢ়ি ধাইলে দস্তে খানিকো নাপেখি ॥
 ছুই দণ্ডমানে যুদ্ধ ভৈলেক তুফুল ।
 ঠাক ঠিক শব্দ শুনিয়া ছলমূল ॥
 পাচে ইসিকাৰ বাণে নৰ মহাবলে ।
 ধনু শৰ বথ ধ্বজ কাটিলা সকলে ॥
 আৰো বিক্ষিলেক তাক খৰিকাৰ বাণে ।
 শৰীৰত পৰিয়া উজ্জাই নাকে কাণে ॥
 নাকে মুখে দস্তে আতি গীড়া পায় বৰ ।
 উলটিয়া দস্তে ভিৰি দিলেক লৱৰ ॥
 যৈকে পলাই যাই তৈকে খেদি নেই বাণে ।
 শৰীৰত পৰিয়া উজ্জাই নাকে কাণে ॥

হেন দেখি দম্ভক ব্যাকুল ভৈল মন ।
 উলটি নবব পায়ে পশিল শবণ ॥
 কবিলেক তিনি সত্য দৰ্প দস্তে এড়ি ।
 প্রশংসি দম্ভক নবে সাধুৰূপ কবি ॥
 শিখিলেক তেবে বাজনীতি যত বন্ধ ।
 তেবেসে নবেয়ো তাৰ বাখিলেক কন্ধ ॥
 যিটো নবে দম্ভক দিলেক পৰাভয় ।
 পাণ্ডুবংশে তেহেস্তে চিনিবি ধনঞ্জয় ॥
 নাৰায়ণ চিনিবিহি কৈলেন সাবেসাব ।
 বৃষ্ণিবংশে ভৈলা তেস্তে কৃষ্ণ অবতার ॥
 হেন জানি দুৰ্য্যোধন মোৰ বোল ধৰ ।
 কৃষ্ণ ধনঞ্জয়ক যে হেলা পৰিহৰ ॥
 পৰম পুৰুষ ছয়ো অগতকাৰণ ।
 মোৰ বোলে আদৰিয়ো দুই হানো চৰণ ॥
 যদি অৱহেলস সবংশে যাইবি ক্ষয় ।
 এহি বুলি বৈল জমদগ্নিৰ তনয় ॥
 কণু ধাৰি বুলিলেক নাৰদে বুলিল ।
 তাসম্মান বাক্য দুৰ্য্যোধনে নাদৰিল ॥
 দুৰ্জয় সহিতে অৱহেলা কৰি বৰ ।
 উকত চাপৰ মাৰি হাঁসিলা বিস্তৰ ॥

দেখি কণু ঋষি শাপ দিলা অতিমত ।
 উক ভগ্ন হৌক তোৰ ভীমৰ হাতত ॥
 শুনি হাঁহাঁকাৰ কবে সভাসদ লোক ।
 ধৃতবাহু নৃপতি কবন্ত বব শোক ॥
 ধৃতবাহুে মাধৱক মাতিলেক পাচে ।
 তযু বাক্য কৰিবে আমাৰ মনে আছে ॥
 সবাহানে মনোনীত শুনি তযু বাক ।
 কিন্তু পুঞ্জ দুৰ্য্যোধনে নমানে ইহাক ॥
 তোমাৰ চৰণে তাক কথা শিখায়োক ।
 তেবেতো আনন্দ হবে সভাসদ লোক ॥
 ধৃতবাহুে নৃপতিৰ বচন সাদৰি ।
 দুৰ্য্যোধন বাজাক মাতিলা দেৱহৰি ॥
 শুন দুৰ্য্যোধন তযু পিতৃৰ বচন ।
 পাণ্ডৱক বাজ্য দিবে আছে তান মন ॥
 তুমি কেনে দাকণ ঘাতুক সৰ্বকাল ।
 সম্বকুলে জন্মিলে এনুবা জুহি ভাল ॥
 শুক গৌৰৱৰ বাক্য যিটো অৱাদৰি ।
 আপুনি প্ৰবৰ্ত্তে সিটো নীতি ধৰ্ম্ম এড়ি ॥
 সি জনৰ তিনিয়ো লোকত দুখ নাই ।
 আক জানি অৰ্জ্জু বাজ্য দিবাক যুৱাই ॥

যদি সান্নে রাজ্য এড়ি দিয়া পাণ্ডবক ।
 তথাপিতো হানি নাই শুনা মোৰ বাক ॥
 তোমাৰ পিতৃকে রাজ্য পাণ্ডবেয়ো দিব ।
 যুবরাজ কৰি পাচঁ তোমাক ধাপিব ॥
 ধৃতবাস্তু বান্ধাক সৈবিলে বাত্ৰি দিন ।
 বিনা যুদ্ধে হুইবে সবে তোমাৰ অধীন ॥
 যদি মোৰ বচনক নধৰস মনে ।
 তেবে যুদ্ধে ভীমক সমুখ হুইবি কোনে ॥
 কোৱবক কোপ মনে অত্যন্তে ক্লমন্ত ।
 হস্তিনাপুৰক চাই নিতান্তে গৰ্জ্জন্ত ॥
 নিতে গদা ধৰি সমৰক চাহে বাট ।
 ভূমিত কোবাস্তে বহুমন্তী মেলে ফাট ॥
 আছুতো ভীমক বগে অৰ্জ্জুনক দেখি ।
 কোন জন কুশলে আসিবি প্ৰাণ বাধি ॥
 অৰ্জ্জুনৰ লগত যুঁজিবে যত মান ।
 সবে দেখি আছা মৎস্য নৃপতিৰ থান ॥
 অগ্নিপিয়ো নাৰীগণে হাঁসয় বিস্তৰ ।
 বস্ত্ৰ হৰাইলা শুনো সবাৰে গাবৰ ॥
 আনো হিত আজ্ঞাচয় শুনি মাধৱৰ ।
 ধনন্তৰে ভীম জোণে দিলেক উত্তৰ ॥

শুন শুন বাপু ছুর্য্যোধন নৃপবৰ ।
 কৃষ্ণৰ বচন সাবোগত কৰি ধৰ ॥
 তষু পিতৃ ধৃতবাস্ত্ৰ তানো এহি চিত্ত ।
 আনো যত দেখা সমাহাৰে মনোনীত ॥
 যাবে যুধিষ্ঠিৰ নৃপতিৰ কোপানলে ।
 ক্ৰোধ দৃষ্টি চায়া যদি কোঁৱৰ নড়লে ॥
 যাবদকে সমবত অজ্ঞানৰ শৰে ।
 নৃপতিগণৰ শিৰ ভূমিত নপৰে ॥
 যাবে ভীমসেনে ঘোৰ গদাৰ প্ৰহাৰে ।
 যমঘৰে নঘাৱা যে পসৈন্তে তোমাৰে ॥
 তাৰতে সম্বৰে উঠ মুণ্ডনি বিমনে ।
 শৰণে পশিয়ো যুধিষ্ঠিৰৰ চৰণে ॥
 এহি বুলি মোন ভৈল দ্বিয়ো বাঁৰবৰ ।
 শুনি ছুর্য্যোধনে কিছো নিদিলে উত্তৰ ॥
 মৰেঁ। জীয়েঁ। কৰি বাজা আছিলেক শুনি ।
 সেহি বেলা বিদূৰে মাতিলা মনে গুণি ॥
 বিদূৰে বোলন্ত তোক প্ৰতি শোক নাই ।
 নবস্তা জনক কোনে দিবেক জীয়াই ॥
 নাহি চক্ষু বৃদ্ধ ভৈল পৰম ছুৰ্ভাগি ।
 মঞি শোক কৰেঁ। এহি পাপিষ্ঠক লাগি ॥

আশকত দেখি হৰি হৰি কবে লোকে ।
 আৰো দুখ পাইব শত তনয়ৰ শোকে ॥
 নিদি আছে পূৰ্বে অৱহেলি আছে যাক ।
 পাচে কোনে প্ৰতিপাল কৰিবে ইহাক ॥
 তাকে প্ৰতি শোক নাহি বিদূৰে বুলিল ।
 কিয় হেন দুৰাচাৰে পুত্ৰক তুলিল ॥
 নতু দায়া লাগন্তে ছোটত চল পাই ।
 কিয় হেন তনয়ক ৰাখিলে দুনাই ॥
 তোত হস্তে যত দুখ পাৰে নিবন্তৰ ।
 নাহি শোক মোহ মোৰ কোতুক বিস্তৰ ॥
 বিদূৰৰ বচনত বৰ লাজ পাই ।
 মহা কোপে বৈল ৰাজ্য দশন চোবাই ॥
 অঙ্গুলি ঠাৰিয়া বিদূৰক প্ৰতি বৈল ।
 কৃষ্ণক সম্মুখি পাচে বুলিবাক লৈল ॥
 দুৰ্য্যোধন বদতি শুনিয়ে পূৰ্ব্বাপৰ ।
 অকাৰণে নিন্দা মোক কৰা দামোদৰ ॥
 যি বুলিলা ৰাজ্য কাঢ়ি লৈলা পাশাছলে ।
 তাৰ কথা কহোঁ আবে শুনিয়ে সকলে ॥
 ইন্দ্ৰপ্ৰস্থ হস্তে হান্ধু লিয়া পাখো ভাই ।
 পাশা খেলিবাক প্ৰতি আইল মোৰ ঠাই ॥

মৰ্ত্তি পাশা নেখেলিলেঁ। এহি কথা জানি ।
 অনন্তবে আগবাড়ি গৈলেক শকুনি ॥
 শকুনিত আড়িলেক সবে ৰাজ্যভাৰ ।
 পাশো ভাইহাৰিলেক ভাৰ্য্যা আপুনাৰ ॥
 আগে বসে খেলি পাচে কৰে অসন্তোষ ।
 গুণি চাৰা মাধৱ আমাৰ কিবা দোষ ॥
 পাশা খেলি দাস ভৈল গৰ্ব গৈল ভাগি ।
 পাচে খুজি লৈলোঁ মৰ্ত্তি শকুনিত মাগি ॥
 তথাপিতো ভূমি সবে নিন্দা চল পাই ।
 ইকালত জানিলেঁ। ভালৰ ভাল নাই ॥
 ভীম ধনঞ্জয় আদি যত ধনুধৰ ।
 পাণ্ডৱক লাগি মোৰ কিছো নাই ডৰ ॥
 যদি বণজিনো মৰ্ত্তি পাণ্ডৱক মাৰি ।
 সকল পৃথিবী পাইবোঁ অকণ্টকা কৰি ॥
 বৈৰক নিভলি ঘোৰ সমৰত ছেদোঁ ।
 অসূৰ্ত্ত প্ৰমাণ ৰাজ্য পাণ্ডৱক নেদোঁ ॥
 গুনিয়োক কহোঁ মৰ্ত্তি সত্য অঙ্গীকাৰ ।
 আৰো ৰাজ্য খোজয় পাণ্ডৱ দুৰাচাৰ ॥
 সূচি অগ্ৰে যত ভূমি পাৰি ভেদিবাক ।
 লিয়োঁ মানে ভূমি এড়ি নেদোঁ পাণ্ডৱক ॥

মাধবে বোলন্তু বাজা শুনন্তেয়ো ভাল ।
 পাণ্ডৱক হিংসা নতু কৰা একো কাল ॥
 পাণ্ডৱক পাশা খেলি জিনিলে শকুনি ।
 তুমি দ্রোপদীক দুখ দিলা কোন গুণি ॥
 সভা মাঞ্জে বিবস্ত্ৰা কৰিলা কোন কাজে ।
 উকত বৈসাইলা দেখিলেক সামবাজে ॥
 দ্রোপদীৰ ক্রন্দনত কম্পিলেক ভূমি ।
 হুইতো পাণ্ডৱক নতু কিছো কৰা তুমি ॥
 বিষ খুৱাই ভীমক মাৰিবে চাইলা চলে ।
 জোগৃহে পুৰিবাক খুজিলা যে সকলে ॥
 ৰাজাগণে ধন আনে তাকে চাই চাই ।
 ৰাজসূই দেখিয়া পোড়য় সৰ্ব কাই ॥
 দেখিবে নুৰাৰি পাচে আসিলি ঘৰক ।
 হুইতো তই কিছো নতু কৰ পাণ্ডৱক ॥
 যদি যুদ্ধ খোজস সাজিয়ো যত লাগে ।
 জীৱন্তে নেড়িবে তোক ভীম কালবাঘে ॥
 ভীমৰ গ্ৰহাবে হৃদয়ত পাইবি শোক ।
 সিবেলাত কিছো মানে স্তম্ভবিবি মোক ॥
 দুঃশাসনে বোলে শুনা ৰাজা দুৰ্য্যোধন ।
 ভীষ্ম দ্রোণ বিছৰৰ বুঝিলাহা মন ॥

আৰ্টিবাক পাৰিলে এসম্বাক বন্দী কৰি ।
 এখানে তোমাক পাণ্ড ক দিয়ে ধৰি ॥
 শূনি বাজা দুৰ্য্যোধনে ক্রোধ কৰি বৰ ।
 কৰ্ণৰ হাতত ধৰি গৈল অভ্যস্তৰ ॥
 দেখি বাজাগণ গিৰিসিত্ত কৰি ভাগি ।
 শকুনি সহিতে গৈলা ভিতৰক লাগি ॥
 দেখিলাহা কৃষ্ণে মোক অৱহেলা বৰ ।
 ভীষ্মৰ মুখক চাই দিলেক উত্তৰ ॥
 এনে পাপী আছিলেক মন্দমতি কংশ ।
 উপদ্রৱ কৰিলে যতেক জ্ঞাতিবংশ ॥
 তাৰ আগে বাপ মাতৃ নৰহিল ভাই ।
 পাচে আৰো আনিলন্ত আমাক মতাই ॥
 মঞি যাই দুৰ্জ্জনক বধিলোঁ সমৰে ।
 সেহি দিনা ধৰি স্থখী মথুৰা নগৰে ॥
 তোৰা সেহিমতে দুৰ্য্যোধন বন্দী কৰি ।
 মহা স্থখে থাকা পাণ্ডৱক দিয়া ধৰি ॥
 এত হন্তে গান্ধাৰিণী সমজ্যাক গৈল ।
 দুৰ্য্যোধন তনয়ক বুঝাইবাক লৈল ॥
 শিখাইলেক যত বাজনীতিৰ প্ৰমাণ ।
 কৃষ্ণৰ বচন বেদবাক্য সম জান ॥

ভীষ্ম জ্ঞোণ খিছবে বুলিলে যত যত ।
 যদি নকরস বাপু মোহোৰ শপত ॥
 বাপাৰ শপত দশ কপিল মাৰস ।
 যদি তই কৃষ্ণৰ বচন নকরস ॥
 শুনি বাজা দুৰ্য্যোধনে ক্ৰোধমানে উঠি ।
 গান্ধাৰী আৰব বচনক দিলে পিঠি ॥
 হেন দেখি ষোষ কৰি গান্ধাৰিনী গৈল ।
 কৰ্ণ দুৰ্য্যোধনে পাচে আলচিব লৈল ॥
 বাজাগণে উঠি বোলে শুনা মহাবাই ।
 বান্ধি আনি কৃষ্ণক যোগাইবোঁ তধু ঠাই ॥
 মহা দুৰ্জ বৃষভীশৰ আশ্রয়বৈবী ।
 সবে মান্ত পঞ্চে যদি ধৰিবাক পাৰি ॥
 দুৰ্য্যোধনে বোলে কৰ্ণ উঠিয়ো সত্বেবে ।
 বাছি বাছি মৈন্য পাঞ্চ চাৰিয়ো ছবাবে ॥
 দুঃশাসন সযে পূব দক্ষিণত থাক ।
 পশ্চিমক লাগি মগ্ৰি পাঞ্চিলো মমাক ॥
 উত্তৰক লাগি ভগদত্ত মহাবলী ।
 আমাৰ আদেশ মাত্ৰ থাকিবা আকলি ॥
 বান্ধিবাক নিয়া সবে নাগপাশ জবী ।
 ধৰ্মচৰ্ম নিকা বসনৰ আঁৰ কৰি ॥

আপুনার সসৈন্তে থাকিবা যাট চাই ।
 যেন মতে মাথবক ধবিবাক পাই ॥
 ছিদ্র যদি পাইলা প চে ধবিবাহা বেড়ি ।
 পলাইবার সন্ধি জানে মহা দুৰ্দ্ধ হাবি ॥
 দুৰ্য্যোধন আলোচ জানিয়া বিদ্যমানে ।
 জুমি জুমি সাত্যকি গৈলন্তু সেহি ধানে ॥
 দুৰ্ব্বাচাৰগণে আলোচিল বত মানে ।
 আর হুই সাত্যকি শুনিলা সেহি ধানে ॥
 হেন শুনি সাত্যকি অগনি সম জ্বলে ।
 কৃতবৰ্ম্মা বীৰত যে কহিলা সকলে ॥
 শুনা কৃতবৰ্ম্মা তুমি নচাহিবা আন ।
 ঝাণ্ট ক'ব আমার কটক জড়াই আন ॥
 তোমার আমার দুইৰ সাজি আনা বথ ।
 দুৰ্দ্ধ কোববক আজি পেশেঁ। যমপথ ॥
 শুনি কৃতবৰ্ম্মা শীঘ্রবেগে গৈলা ধাই ।
 তেতিয়গে আনিলন্তু কটক জড়াই ॥
 কেহো বথী ঘোটকত প্রমত্ত মাতঙ্গ ।
 অক্লেশব প্রহাবত তোলাই আছে খঙ্গ ॥
 পৰম আক্রান্ত দেখি সৰ্ব্বলোকে বোলে ।
 দশন ভড়িয়া যোনো নগবক তোলে ॥

কেহো বধী বধত পদাতি সযে চাপি ।
 সভাব দ্বাবত গৈয়া বহিল বিয়াপি ॥
 সাত্যকি বদতি সবে ঐতে থাকা বই ।
 কৃষ্ণৰ আগত যঞি জনাই আসৌ গই ॥
 এহি বুলি সাত্যকি শীঘ্ৰবেগে ধাই গৈলা ।
 কৃষ্ণৰ আগত কথা কহিবাক লৈলা ॥
 শুনা শুনা দদা দুৰ্য্যোধন দুবাচাৰ ।
 একোৰে প্রকাৰে মন লুৰুখিয়া তাৰ ॥
 দুৰ্জনে আলোচে প্রভু একেশ্বৰ পাই ।
 বন্দী কৰি তোমাক থৈবাক এহি ঠাই ॥
 মাধবে বদতি কোনে ধৰিষেক মোক ।
 অকাৰণে সাত্যকি মনত কৰা শোক ॥
 কিমতে ধৰিবে মোক একেশ্বৰ পাই ।
 সভামাজে বসি জুমি থাকা বাট চাই ॥
 হেন শুনি উঠিল সাত্যকি বীৰবৰ ।
 ধৃতবাত্ত বাক্যত কহিল নিবন্তৰ ॥
 শুনা ধৃতবাত্ত বাক্য বচন আমাৰ ।
 পৰম দুৰ্জনে দুৰ্য্যোধন দুবাচাৰ ॥
 তাহাৰ আলচ কহৌ শুনা মন কৰি ।
 বন্দী কৰিবাক খোজে মাধৱক ধৰি ॥

যেন মহা মুচুমতি চৰাল সকলে ।
 অগনিক বান্ধি লই বস্ত্রৰ আঞ্চলে ॥
 নতু অগ্নি নিয়ন্ত্ৰে বসন পোৰা যাই ।
 ছুৰাচাৰ পাপিষ্ঠ তোঠেৰ সেহি নই ॥
 সাত্যকিৰ যুখে ধৃতবাষ্ট্ৰে বার্তা পাই ।
 তেতিয়কণে পাঞ্চিলেক বিদূৰক চাই ॥
 ছুৰাচাৰ পুত্র মোৰ অ ছে কোন ধান ।
 কৰ্ণ দুঃশাসন যে শকুনি সমে আন ॥
 শুনিয়া বিদূৰ গৈলা আনিবাক মন ।
 কাচি পাৰি আপুনি আসয় দুৰ্য্যোধন ॥
 অৰ্দ্ধেক পথত গই লাগ পাইলা তাক ।
 পুনৰপি লগে যাই পাইলন্ত সভাক ॥
 যাক যৈত পাঞ্চি আছে দুৰ্য্যোধন বাই ।
 দূৰে থাকি বহিলেক সসৈন্তে যন্তাই ॥
 পূবত বহিল কৰ্ণ চাপি সমদলে ।
 দক্ষিণত বৈল দুঃশাসন মহাবলে ॥
 পশ্চিমত শকুনি উত্তৰে ভগদত্ত ।
 মৰন্তেয়ো নেড়িবাহা বাজাৰ সম্মত ॥
 মধ্য ধানে বহিলেক দুৰ্য্যোধন বাই ।
 ধৰিবাক মনে মাধবক বাট চাই ॥

পাচ ছয়া বহিল যতেক রাজাগণ ।
 সেহি বেলা ধৃতবাষ্ট্রে বুলিলা বচন ॥
 শুন অবৈ পাপিষ্ঠ দুৰ্ম্মতি দুৰ্য্যোধন ।
 এনয় কুমতি তোক দিলে কোন জন ॥
 যেন মহা মূঢ়মতি ছবাল সকলে ।
 আকাশৰ চন্দ্রক ধৰিবে হাত মেলে ॥
 প্রচণ্ড বায়ুক যেন মহা মূঢ়মতি ।
 তাক বাখিবাক খোজে দুই হাত পাতি ॥
 সেহি মত দেখেঁ বাপু তোহোৰ সাহস ।
 কৃষ্ণক ধবন্তে সবাক্কেবে হৈবি নাশ ॥
 পিতৃ ছয়া বাপ তোৰ ধৰেঁ চৰণত ।
 কৃষ্ণক ধৰিবে বুদ্ধি নলৈবি মনত ॥
 বিছুরে বোলন্ত আতি শুনন্তে পাগল ।
 যাক যুদ্ধে নপারয় দেবাস্থৰ বল ॥
 তিনিয়ো ভুবন থাকে যাব উদবত ।
 ইকি ছবাচাবে তাক্ ধৰিবে শকত ॥
 মহাদেয় সহিতে হাবিল বানাস্থৰ ।
 সবাক্কেবে কংসক পেশিলে যমপুর ॥
 মধুকৈতভক যিটো বধিলা সমৰে ।
 তাক্ কি পাপিষ্ঠে ইটো ধৰিবাক পাৰে ॥

বিশেষত দূতক ধৰিলে লাজ পাই ।
 ইটো পাপিষ্ঠৰো দেখোঁ তাতো লাজ নাই ॥
 দুৰ্য্যোধনে বোলে অৰে শুন দাসীসূত ।
 কাত বলে এত মান নিন্দস বহুত ॥
 সৰ্বকালে কৃষ্ণৰ বখান পূৰ্বাপৰ ।
 মঞি নতু দেখোঁ একো বীৰত্ব কৃষ্ণৰ ॥
 জবাসন্ধ ভয়ে সাগৰত লৈলে ঠাই ।
 কাল ঘৰনক ডৰে বিঙঙ্গ পলাই ॥
 নুহি ৰাজবংশী সিংহাসন ছত্ৰধাৰী ।
 খাটনীয়া আছিলেক পৰম নিকাৰী ॥
 কুটুম্ব সম্বন্ধে মঞি দিলোঁ ৰাজ্যখান ।
 সিংহাসনছত্ৰ দিয়া কৰিলোঁ সন্মান ॥
 তাৰ উপকাৰ পাইলোঁ বৰ পাইলে লাই ।
 পাণ্ডৱৰ আদেশ কহয় মোৰ ঠাই ॥
 যত দেখ মানো ততো নু হকে আমাৰ ।
 বেঢ়ি ধৰ কৰ্ণ তঞি কিবা চাস আৰ ॥
 নৃপতিৰ আদেশ প্রচণ্ড বোল পাই ।
 ৰাজাগণ সসৈন্তে উঠিল গিৰিসাই ॥
 ধৰ মাৰ বুলি সবে একেলগে চাপি ।
 চতুৰ্ভিতি বেঢ়ি যাই সমাজ বিয়াপি ॥

হাতে নাগপাশ লৈয়া বান্ধিবাক মনে ।
 কৃষ্ণৰ সমীপ গৈয়া পাইলন্ত তেখনে ॥
 দেখি হৰি উঠিলন্ত অল্ল কৰি হাঁসি ।
 দিব্য ৰূপ ধৰিলন্ত সমাজ প্রকাশি ॥
 পীতবস্ত্ৰ বনমালা কৃষ্ণৰে স্বৰূপ ।
 সকলে সমাজ ভৈল চতুৰ্ভুজ ৰূপ ॥
 ধৰিবাক লাগি চাৰে নয়নে নিৰৈখি ।
 বেহি ভিত্তি চাৰে সবে কৃষ্ণময় দেখি ॥
 কৃষ্ণক নেদেখি সবে বিয়ামোহ ভৈল ।
 তঞি কৃষ্ণ বুলি কতো পুছিবাক লৈল ॥
 এহি কৃষ্ণ বুলিয়া হান্ধুলি কতো জন ।
 সাবটি ধৰিয়া বোলে তঞি কোন জন ॥
 মাত বুঝি বোলে ককাই তোৰে মঞি ভাই ।
 নবান্ধ নমাৰ মোক মেলিয়া ককাই ॥
 এহি মতে ছলস্কুল আন্দোল গিলিল ।
 দুই দণ্ড মানে কাকো কেৰে নিচিনিল ॥
 কৃষ্ণক নুৰাৰি সবে বুদ্ধি বলে ঘাটি ।
 ৰাজাগণ আসন বসিলা উলটি ॥
 দুৰ্য্যোধনে বোলে মাধৱৰ দিন ভাল ।
 মায়া কৰি ছদ্মৰূপে পলাইল সকাল ॥

হেনয় অদ্ভুত মায়া নতু দেখি শুনি ।
 কাকো কেবে নিচিনিল আপুন আপুনি ॥
 এহি মতে আছিলেক ঘটি তিনি চাৰি ।
 পাচে সিটো কপ তৈতে এড়িলন্ত হৰি ॥
 গুচিলেক সবে কৃষ্ণ চিনাচিনি ভৈলা ।
 মহাকোপে কৌৰৱক বুলিবাক লৈলা ॥
 শুন অৰে পাপিষ্ঠ দুৰ্ম্মতি দুৰ্য্যোধন ।
 একেশ্বৰ দেখি মোক ধৰিবাক মন ॥
 কাকো লগে নেদেখি মনত অনুৰাগ ।
 পনিতেক বহু সৰাহাক্কে পাইবি লাগ ॥
 দেখি দুৰ্য্যোধনে পুনৰপি বোলে ধৰ ।
 শুনি ৰাজাগণ উঠিলেক আসনৰ ॥
 ধৰিবাক লাগি সবে কাচি পাৰি যাই ।
 হেন দেখি হাঁসি তুলিলন্ত যদুৰাই ॥
 হৃদয়ত কোপ মুখে হাঁসি বিতোপন ।
 কাঠ হাঁসি হাঁসিলন্ত দৈবকীনন্দন ॥
 কৌৰৱক কোপে কৃষ্ণ অন্তক সাক্ষাত ।
 প্রথমতে কপালত ব্রহ্মা ভৈলা জাত ॥
 দুই বাহু হন্তে দশ দিকপাল ভৈলা ।
 কৌৰৱক কোপমনে গৰ্জ্জিবাক লৈলা ॥

হৃদয়ত হস্তে একাদশ কদ্রগণ ।
 কোঁৱৰক কোপমনে গৰ্জ্জন্তু সঘন ॥
 নিজ বথে চড়ি পাণ্ডৱৰ পাঞ্ছো ভাই ।
 ছাপন্ন কোটি যাদৱ মিলিল সেহি ঠাই ॥
 মাধৱৰ সখী ধনঞ্জয় মহাবল ।
 বামে বলভদ্ৰ বীৰ লাম্বল মুঘল ॥
 একাদশ কদ্রগণে ত্ৰিশূল উঠাই ।
 মাৰ মাৰ কৰি কোঁৱৰক খেদি যাই ॥
 তিৰি মিৰি দেখি চক্ষু কণা যেন ভৈল ।
 চক্ষু চেপি উলটি কোঁৱৰ পলাই গৈল ॥
 প্ৰথমতে ৰাজা দুৰ্য্যোধন পলাই গৈল ।
 ভীষ্মৰ খাটৰ তলে পৰি লুকাই বৈল ॥
 তথাপিতো গাৱ কাম্পে চাৰে আগপাচ ।
 প্ৰচণ্ড বতাসে যেন কদলিৰ গাছ ॥
 দুঃশাসন সমে তাৰ উলুশত ভাই ।
 গহীন গৰ্ভত পৰি থাকিলা লুকাই ॥
 দুৰ্ব্বাৰচুকত পৰি থাকিলেক কৰ্ণ ।
 গালে মুখে মাটি ঘষি ভৈলেক বিবৰ্ণ ॥
 শকুনি পৰিল মৃতকৰ বেশ ধৰি ।
 পেট গোট উথসাইল চক্ষু ঢেলা কৰি ॥

ভগদত্ত নৃপতি আৰণ দিয়া মাথে ।
 জানু পাৰি ভূমিত পৰিলা আথেবেথে ॥
 জয়দ্রথ বাজাৰ লাগিল বেবুৰাই ।
 পেট উথসায় মুখ মেলিয়া ফোফাই ॥
 আপুনাৰ খড়্গত আশুনি কটা যাই ।
 সূশৰ্ম্মায়ে পৰিলন্ত হামুখুৰি খাই ॥
 আনো যত বাজাগণ পলাই বিভঞ্জে ।
 ভীষ্ম দ্রোণ বিদুৰে হাঁসন্ত মনোৰঞ্জে ॥
 কৃষ্ণৰ ৰূপত দশো দিশ চমকিল ।
 হাজাৰ আদিত্য যেন লগে দেখা দিল ॥
 প্ৰহ্মস্নক আদি কৰি যাদব সকল ।
 শঙ্খ শিঙ্গা বাবত মেদিনী টলমল ॥
 ধনুক টঙ্কাৰ কৰি সমৰক জাম্পে ।
 পাৰৰ সন্ধানে যেন যেন মহী কাম্পে ॥
 একাদশ ৰুদ্ৰগণে ত্ৰিশূল উঠাই ।
 প্ৰলয়ৰ মেঘে যেন গৰ্জ্জি খেদি যাই ॥
 অৰ্জ্জুনে গাণ্ডীৱ ধনু টঙ্কাৰ কৰিল ।
 দশোদিশ পূৰিল সাগৰো খলকিল ॥
 কোৰবক ক্ৰোধত জুৰিলা পাশুপত ।
 সুৰাসুৰ দৈত্য দানৱৰ ভৈল ত্ৰস্ত ॥

মেক গিৰি লড়িলেক যত গিৰিবৰ ।
 মহাভয়ে খলকিল সপত সাগৰ ॥
 পথ এড়ি উজ্জ্বল বহে নদ নদী ।
 পাশুপত্ৰ অস্ত্ৰ বীৰে জুড়িলেক যদি ॥
 বলোভদ্রে হস্তিনাপুৰক ধৰি বলে ।
 সমুদ্ৰক টানি নেই উভাৰি লাঙ্গলে ।
 মধ্য সিংহাসনে নিজ ৰূপে ভগবন্ত ।
 ধৃতি পুষ্টি কান্তি লক্ষ্মী মাৰে উপাসন্ত ॥
 শঙ্খ চক্ৰ গদা পদ্ম আদি অস্ত্ৰগণে ।
 মূৰ্ত্তি ধৰি উপাসন্ত কৃষ্ণৰ চৰণে ॥
 দিব্য অলৌকিক ৰূপ জ্যোতিৰ্ময় ভৈল ।
 চক্ষু চেপি উলটি কোঁৱৰ পলাই গৈল ॥
 যিবা যৈত আছিল পৰিল সেহি থানে ।
 সিটো মাধৱৰ ৰূপ নেদেখিলে আনে ॥
 নেদেখিলে আনো ৰাজাগণ সামৰাজে ।
 মহাভক্ত শিষ্ট সাধু চাৰিজন বাজে ॥
 ভীম দ্ৰোণ বিদুৰ যে সঞ্জয় মহন্তে ।
 এহি চাৰি সিটো ৰূপ দেখিল সাম্প্ৰতে ॥
 চাৰিকো দিলন্ত কৃষ্ণে দিব্য চক্ষু দান ।
 আৰো সপ্ত ঋষিগণে দেখি বিচ্যমান ॥

শুভ শুভ কৰিলেক আদৰিত মনে ।
পুষ্প বৃষ্টি কৰিলেক সপ্ত ঋষিগণে ॥

—:~:—

বৈসম্পায়ন বদতি শুনিয়ে জন্মেজয় ।
সহিলন্ত কৃষ্ণে কোঁৱৰৰ দোষচয় ॥
পাণ্ডৱৰ হাতে সবে মৰাইবাক মনে ।
কাটিবাক পাৰিয়া ক্ষেমিলা নাৰায়ণে ॥
এহি মতে আছিলেক ঘটি তিনি চাৰি ।
পাচে সিংটা ৰূপ তৈতে এড়িলন্ত হৰি ॥
গুচিলন্ত সবে মায়া একেশ্বৰ ভৈলা ।
কোঁৱৰক কোপমনে গৰ্জ্জিবাক লৈলা ॥
শুন অৰে দুৰ্য্যোধন তোৰ লাজ নাই ।
আমাক নধৰি কেনে আছস পলাই ॥
নকাটিলে। তোক মঞি কাটিবাক পাৰি ।
ভীম অৰ্জ্জুনৰ দুইৰো অঙ্গীকাৰ স্মৰি ॥
এহি বুলি আসনৰ উঠিলন্ত হৰি ।
ভীষ্ম দ্রোণ বিদূৰক বচনে সাদৰি ॥
কৃতৰ্ম্মা সাত্যকিৰ ধৰিলন্ত হাতে ।
নিজ বথে চড়ি চলি গৈলা জগন্নাথে ॥

বিছুৰৰ গৃহে গৈয়া প্ৰবেশিলা হৰি ।
 বিদায় কৰিলা কুন্তীক নমস্কাৰ কৰি ॥
 কুন্তীয়ো পুত্ৰক প্ৰতি দিলন্ত সন্দেশ ।
 আগবঢ়াই কৃষ্ণক পঠাইলা মহা স্নেহ ॥
 কৃষ্ণক দেখিবে মনে সঙ্কে বিপ্ৰগণ ।
 আগবাঢ়ি আসিলেক বাধাসূত কৰ্ণ ॥
 কৃষ্ণৰ পাৰত গৈয়া কৰি নমস্কাৰ ।
 কৰ্ণে বোলে প্ৰভু দোষ ক্ষেমিয়ো ইবাৰ ॥
 হেন শুনি অল্ল কৰি হাঁসিলন্ত হৰি ।
 নিজ বথে চড়িলা কৰ্ণৰ হাতে ধৰি ॥
 চাহি আছে নগৰৰ নৰনাৰীগণ ।
 বথ ডাকি চলি গৈলা দেৱ নাৰায়ণ ॥
 কৃতবৰ্ম্মা সাত্যকি সহিতে যত বীৰ ।
 কৃষ্ণৰ সঙ্গত চলি যান্ত ধীৰে ধীৰ ॥
 এহি মতে চলি যান্ত দেৱ নাৰায়ণ ।
 কৰ্ণক সম্মুখি পথে বুলিলা বচন ॥
 শুনা শুনা কৰ্ণ আবে বচন আমাৰ ।
 আপুনাক তুমি কিয় নকৰা বিচাৰ ॥
 মহামানি তুমি আদিত্যৰ প্ৰিয় সূত ।
 যাৰ ভবে নামি আছে পৃথিবী বহুত ॥

তোমাক হেনসে কুৰুসমাজত কহে ।
 সাৰথিৰ পুত্ৰ বোলে ইকি গাৰ সহে ॥
 নতু শুনা তুমি ইটো সংগোপ্য কাহিনো ।
 কুন্তীৰ গৰ্ভত জন্ম লভিছা আপুনি ॥
 মহাবাজা কুলবধু গুণাকৰ গুণে ।
 হেনয় কুন্তীত জন্ম লভিছা আপুনে ॥
 আপুনাৰ জন্মৰ সংগোপ্য বাৰ্তা পাই ।
 কি কাৰণে আছা তুমি কৌৰৱৰ ঠাই ॥
 পৰগৃহে ভুঞ্জে যদি স্তবৰ্ণ কঙ্কণ ।
 তথাপিতো ধিক তাৰ নিষ্ফল জীৱন ॥
 আপুন মাতৃৰ গৃহে ভিক্ষা মাগি খাই ।
 তথাপিতো লাঞ্ছ নাহি আপুন বড়াই ॥
 যদি পিতৃ মাতৃ তুল্য তোলে চিৰকাল ।
 তথাপিতো পৰৰ গৃহত নাহি ভাল ॥
 পৰগৃহে দুঃখ অপৰাধ নিৰন্তৰ ।
 মনে গুণি আঘাতে লৈযোক পটন্তৰ ॥
 পিতৃ নিয়া আমাক থৈলেক গোকুলত ।
 শুধিয়ো নন্দৰ গৃহে মোৰ দুঃখ যত ॥
 অপুত্ৰিনী যশোদা আমাক পুত্ৰ পাই ।
 নকৰিলে দায়া অনুবন্ধ কিছো নাই ॥

ପବର ପୁତ୍ରତ କିବା ପରେ କରେ ଶୋକ ।
 ପଞ୍ଚ ବଂସବତେ ଧେନୁ ଚରାହଲେକ ଯୋକ ॥
 କତେକ କହିବୋଁ ମଞ୍ଜି ଯାତନା ଦୁର୍ଯ୍ୟୋବ ।
 ଗୋପୀଗଣେ ବେଢ଼ି ଧରିଲେକ ଦଧିଚୋବ ॥
 ତଥାପି ନେଡ଼ାହଲେଁ । ମଞ୍ଜି ଲବିଷି ପଳାହି ।
 ଧରି ଆନି ଆମାକ ବାନ୍ଧିଲେ ପାଢେ ଆହି ॥
 ଗରୁପସା ଆନି ଦିଲେ ଗୋରାଲୀ ସକଳେ ।
 ଉଡୁଧଲେ ବାନ୍ଧିଲେକ ଶରୀର ବଳେ ॥
 କତୋ ସବ ଦୁର୍ଜନ ଗୋରାଲ ଯତ ଯତ ।
 ଅପବାଦ ଦେଇ ନାବୀଗଣର ସମ୍ମତ ॥
 ଆପୁନାର ନାବୀକ ଆମାର ସମ୍ମେ ବୋଲେ ।
 ଶୁନିଲେକ ପିତୃ ମାତୃ ଗିରୀତି ସକଳେ ॥
 କତୋ ଜନେ ଭାଲ ବୋଲେ କତୋ ବୋଲେ ସନ୍ଦ ।
 କତୋ କତୋ ଗୋରାଲେ ଆମାକ କରେ ହନ୍ଦ ॥
 ହେନ କଥା ଶୁନିଆ ପରମ ଲଜ୍ଜା ଭୈଲେଁ ।
 ପାଢେ ଶୋଷ କରି ମଞ୍ଜି ମଥୁରାକ ଗୈଲେଁ ॥
 ତଥାତ ଦୁର୍ଜନ କଂସ ଯୋର ପ୍ରାଣବୈରୀ ।
 ପିତୃଗୃହେ ଆହିଲେଁ । କଂସ ମାଡୁଲକ ଯାବି ॥
 ତାମନ୍ଧାର ଆଦରତ ଆଛୋଁ ଏତ କାଳ ।
 ଉଗ୍ରସେନ ରାଜାକ ପାତିଆ ମହୀପାଳ ॥

হেন জানি আমার বচনে মহাবীর ।
 ঐতিহ্যে চলা যুধিষ্ঠির মন্দির ॥
 কুন্তীর প্রথম পুত্র বড় পাণ্ডুরত ।
 শনিবন্ত যুধিষ্ঠিরে আমার মুখত ॥
 যুধিষ্ঠিরে শনি হেন বচন আমার ।
 আগবাড়ি তোমাক কবিরে নমস্কার ॥
 যুধিষ্ঠিরে চাৰি ভাই সহিতে তোমাক ।
 রাজা পাতি অনেক বুলিবে প্রিয় বাক ॥
 কর্ণে বোলে ভাল প্রভু বুলিলা আপুনি ।
 ইটো কথা আমার মনত আছেঁ গুণি ॥
 দুৰ্য্যোধন সহিতে আলোচি বিপৰীত ।
 যত দুঃখ পাণ্ডুরক দিছেঁ প্রতিনিত ॥
 দুৰ্য্যোধন নাম মাত্র মঞি মূল ঘাই ।
 পাণ্ডুরক কবি আছেঁ যতক বিলাই ॥
 যত মানে বয়স মনত পবে ভালে ।
 পাণ্ডুরক হিংসাত গৈলেক এত কালে ॥
 সভামাজে দ্রৌপদীর স্মৃতি বিলাই ।
 কোন মুখে যাইবোঁ মঞি পাণ্ডুর ঠাই ॥
 হুই নুই প্রভু তুমি গুণি চাবা লাগে ।
 পাণ্ডুরে সহিতে দন্দ ইজ্ঞয়ে নভাগে ॥

আৰো তামস্বাৰ ৰাজ্যে হুইবো মহীপাল ।
 আত কৰি প্ৰভু মোৰ মৰণেসে ভাল ॥
 কুন্তীৰো আমাক স্নেহ নুহি অনুৰাগে ।
 মৰিল বুলিয়া মোক এড়ি আছে আগে ॥
 কুন্তী উপাঞ্জিলে তুলিলেক ৰাধা আই ।
 অঙ্গীকাৰ কৰি আছোঁ কোঁৱৰৰ ঠাই ॥
 কৰজোড় কৰি বোলে কৰ্ণ বীৰবৰ ।
 ক্ৰমা কৰা প্ৰভু আৰো নোবোলা বিস্তৰ ॥
 এহি বুলি কৰ্ণ নামি ৰহিল তথাত ।
 ৰথ ডাকি মাধৱ চলিলা ৰাজপথ ॥
 পালটি আসিল যদি ৰাধাৰ নন্দন ।
 ৰথ ডাকি চলি যান্ত দেৱ নাৰায়ণ ॥
 বৃকস্বলবাসী আসি প্ৰজা যত যত ।
 আগবাঢ়ি বাৰ্তা পুছে কৃষ্ণৰ আগত ॥
 মাধৱৰ আগে বাৰ্তা সোধে সবে বেঢ়ি ।
 পাণ্ডৱৰ ৰাজ্য কি কোঁৱৰে দিলে এড়ি ॥
 সময়ন্তি কৰিলাহা কুক পাণ্ডৱৰ ।
 কিনো বন্ধ ভৈল আজি আমাৰ মনৰ ॥
 একে বংশে, জাত সবে কুক পাণ্ডুগণ ।
 একে গাছ বৃক্ষ যেন পৰম শোভন ॥

তাতে কৰ্ণ শকুনি ভৈলেক কৰৱত ।
 বৃক্ষকপ পাণ্ডৱৰ ফালিলে মাজত ॥
 ভূমি আজি সবাকৈ কৰিলা এক থান ।
 আতপৰে মাধৱ আনন্দ নাহি আন ॥
 শূনি হৰি অল্ল কৰি মাতিলন্তু চাই ।
 অল্ল কৰি মাতিলা গস্তীৰ অভিপ্ৰাই ॥
 কুক পাণ্ডৱৰ সময়ন্তি ভৈল যত ।
 অল্ল কালে তোমাসাত হৈবেক বেকত ॥
 এহি বুলি বথ ডাকি চলিলন্তু হৰি ।
 গন্ধূলি বেলাত পাইলা বিৰাট নগৰা ॥
 বৈসম্পায়ন বদতি শুনিয়ে নৰেশ্বৰ ।
 কৃষ্ণ আসিবাৰ কথা শূনি যুধিষ্ঠিৰ ॥
 সসৈন্যে সহিতে সমদলে পাঞ্জে ভাই ।
 আগবাঢ়ি গৈলা আনন্দৰ সীমা নাই ॥
 আসন্তু নৃপতি কৃষ্ণে দেখিয়া পথত ।
 বথ হস্তে নামি প্ৰণামিলা চৰণত ॥
 যুধিষ্ঠিৰে আক্কেৱালি ধৰি হৃদয়ত ।
 পৰম সন্তোষ ভৈলা বাক্য গদগদ ॥
 প্ৰেমে পুলকিত তিনি তাপ ভৈল হত ।
 যেন ক্ষুদ্ৰ নদী সব পৰে সমুদ্ৰত ॥

ভীমেয়ো কৃষ্ণক পাই ধৰি দুই হাতে ।
 মহা স্নেহে সাবটি ধৰিলা আধেবেথে ॥
 যেন পতিব্রতা নাৰী পায় স্বামী সঙ্গ ।
 তেতিক্ষ্ণে আনন্দ মনত মিলে বঙ্গ ॥
 সেহি মতে কৃষ্ণক ভীমেয়ো লাগ পাই ।
 কতোক্ষণ মানে ধৰি নিলে আলগাই ॥
 অনন্তৰে কৃষ্ণক অৰ্জ্জুনে আলিঙ্গিল ।
 অৰ্জ্জুনকো নাৰায়ণে আলিঙ্গি ধৰিল ॥
 নকুল সহদেৱ দুই নমিলা কৃষ্ণক ।
 মাধবেয়ো আলিঙ্গি ধৰিলা দুই হস্তক ॥
 সি বেলাত তথাতে যতেক ৰাজাগণ ।
 মাধৱক নমিলেক কৌতুহল মন ॥
 এহি মতে সভা মাজে বসিলন্ত হৰি ।
 বসিলা পাণ্ডৱগণ কৃষ্ণক আবৰি ॥
 মাধৱক আবৰি চৌপাশে বীৰগণ ।
 নিছুকি থাকিলা কেৱে নুবুলি বচন ॥
 বৈসম্পায়ন বদতি শুনियो নৰেশ্বৰ ।
 যুধিষ্ঠিৰে কৃষ্ণক মাতিলা ধীৰে ধীৰ ॥
 যুধিষ্ঠিৰ বদতি শুনियो দামোদৰ ।
 তব দৰশনে মোৰ কৌতুক বিস্তৰ ॥

চিৰকালে বৃদ্ধ পিতৃমাতৃ বার্তা পাইলেন।^১ ।
 তোমাক দেখন্তে যেন মাৰক দেখিলেন।^১ ॥
 কুশলে কি আছে ধৃতবাস্তৱ নৃপবৰ ।
 দুৰ্য্যোধন কুশল শতেক ধনুধৰ ॥
 ভীষ্ম পিতামহ বৃদ্ধ বাহুলীক নৃপতি ।
 কুশলে কি আছে যুযুৎসেন মহামতি ॥
 কৃপ কৃতবৰ্ম্মা অশ্বত্থামা মহাবীৰ ।
 শকুনি কুশল যাৰ কপট শৰীৰ ॥
 কুশলে কি আছে সোমদত্ত মহাবধ ।
 নাৰিগণ কুশলে কি আছয় সমস্ত ॥
 গান্ধাৰী কুশলে আছা পতিব্রতা মাৰ ।
 বক্ৰগণ কুশলে কি আছা ঠাৱে ঠাৱ ॥
 ভাতৃ পুত্ৰ ভাগিন মাতুল পুত্ৰচয় ।
 দাসগণ আমাঠেৰ কুশলে আছয় ॥
 যথা অশ্বত্থামা থাকে দ্ৰোণৰ তনয় ।
 সি দেশৰ কুশলক নাহিকে সংশয় ॥
 ব্ৰাহ্মণক দান দেন্ত সম্প্ৰতিক বাঢ়ি ।
 আমি যিবা দিলোঁ কিবা তাকো লৈলে ক'ড়ি ॥
 পিতা পুত্ৰে ব্ৰাহ্মণৰ দোষ ক্ষমা কৰে ।
 ব্ৰাহ্মণক পূজা বাজা কৰে কি নকৰে ॥

বিধি আজি আছে ব্রাহ্মণৰ শূদ্ধ কাই ।
 যাৰ পৰিতোষে ধৰ্ম্ম অৰ্থ মোক্ষ পাই ॥
 কিবা পাণ্ডৱক মন্দ বোলে কুৰুগণে ।
 কিবা ভাল বোলে প্ৰভু কহিয়ো এখনে ॥
 যিটো মোৰ প্ৰিয় ভাই বাসবৰ সূত ।
 যাৰ বল দেখি হৰে পৃথ্বীলা বহুত ॥
 গাণ্ডীব টঙ্কাৰ মেঘ গৰ্জ্জনৰ সম ।
 হেন ধনঞ্জয়ক প্ৰশংসে কুৰুগণ ॥
 মত্ত গজ সম বলবন্ত বৃকোদৰ ।
 বলে পৰাক্ৰমে যেন যম সমশৰ ॥
 যাক ভয় সততে নছাড়ে দুৰ্য্যোধন ।
 হেন ভীম সেনক স্মৰন্ত কুৰুগণ ॥
 মাদ্ৰীৰ তনয় সহদেৱ মহাবল ।
 কলিঙ্গ দেশক যিটো জিনিলে একল ॥
 স্তম্ভগিত সহদেৱ যাহাৰ বচন ।
 বৃদ্ধগণে আদৰ কৰন্ত অনুক্ষণ ॥
 ত্ৰিশূল সদৃশ যাৰ একৈ একৈ শৰ ।
 দাক্ষণ যুদ্ধত ধনঞ্জয় পটন্তৰ ॥
 যাক স্নেহ সততে নছাড়ে মোৰ মনে ।
 হেন নকুলক কি স্মৰন্ত কুৰুগণে ॥

ধৃতবাহু পিতা মোৰ গান্ধাৰিণী আই ।
 পিতামহ ভীষ্ম দ্রোণ বিদ্বৰ খুড়াই ॥
 পৰোক্ষত এহি চাৰি মোক কি বুলিল ।
 কিবা দুৰ্য্যোধন কিবা মোক প্রশংসিল ॥
 যাক স্মৰি মনৰ নুগুচে দুঃখ শোক ।
 কুন্তী মাৰে কি বুলিলে তাকে কহিয়োক ॥
 পাণ্ডৱৰ অৰ্দ্ধৰাজ্য খুজিবাক প্ৰতি ;
 কোঁৱৰৰ পাশে তুমি গৈলা যদুপতি ॥
 সি কাৰ্য্য সিজিল প্ৰভু তোমাৰ প্ৰসাদ ।
 কোঁৱৰে কি আমাক দিলেক ৰাজ্য আদ ॥
 যিটো দুৰ্য্যোধনৰ মনত অদভুত ।
 মোক ৰাজ্য নেদিবাক প্ৰতিজ্ঞা বহুত ॥
 গুৰু পুৰোহিতৰ আগত বাৰম্বাৰ ।
 মোক ৰাজ্য নেদিবাৰ প্ৰতিজ্ঞা তাহাৰ ॥
 সঞ্জয়ৰ আগত কহিছা এহিখানি ।
 কৰ্ণ ভৰি আপুনি শুনিছা চক্ৰপাণি ॥
 দুৰাচাৰ পাপিষ্ঠ দুৰ্ম্মতি দুৰ্য্যোধন ।
 সি কি ৰাজ্য দিলে প্ৰভু তোমাৰ বচন ॥
 তোমাৰ প্ৰসাদে দুয়ো ঘৰে একে ঠাই ।
 ইটো তমু উপকাৰ সৃজন নঘাই ॥

কোঁৱৰ পাণ্ডৱ পঞ্চাধিক ভাই শত ।
 একেলগে সবেয়ো বসিবো আসনত ॥
 নানাবিধ উপহাস্ত কোতূহল সহে ।
 দেখি বঙ্গ কৰিবন্ত ভীষ্ম পিতামহে ॥
 ধৃতৰাষ্ট্ৰ পিতা মোৰ গান্ধাৰিণী আই ।
 পিতামহ ভীষ্ম দ্ৰোণ বিদূৰ খুড়াই ॥
 আনো জ্ঞাতিগণে বঙ্গ কৰিবে বিস্তৰ ।
 দুৰাচাৰ পাণী কৰ্ণ শকুনিত পৰ ॥
 তোমাৰ প্ৰসাদে প্ৰভু সিদ্ধি মনোৰথ ।
 সবে বন্ধুবান্ধৱক দেখিবো সমস্ত ॥
 বৈসম্পায়ন বদতি শুনিয়ো নৰেশ্বৰ ।
 এহি বুলি যুধিষ্ঠিৰ কোতুক বিস্তৰ ॥
 আনন্দৰ সীমা নাহি প্ৰসন্ন বদন ।
 মাধৱৰ মুখক চাহন্ত ঘনে ঘন ॥
 শুনি হৰি অল্ল কৰি মাতিলন্ত পাচে ।
 চৌপাশে আবৰি ৰাজাগণে শুনি আছে ॥
 শুনা দদা যুধিষ্ঠিৰ কহোঁ মঞি মাৰ ।
 তিনিবিধ প্ৰাণী দেখোঁ সকলে সংসাৰ ॥
 সত্ত্ব ৰজঃ তমঃ প্ৰকৃতিৰ তিনি গুণে ।
 তিনি গুণে সৰাহাৰ মতি ভিন্নে ভিন্নে ॥

তমঃ গুণে জগতকে দৈথে বৈব ভাব ।
 বজঃ গুণে মহা দৰ্প দান্তিক স্বভাব ॥
 মহা গুণে শুদ্ধ আতি পবিত্র পৰম ।
 তিনিয়ো জগত সিটো দৈথে মিত্র সম ॥
 এতেকতে দদা তুমি সান্ত্বিক স্বভাব ।
 কোঁৱৰক দেখা তুমি হুহুদ বান্ধব ॥
 তমঃ গুণে উপজিল ৰাজা দুৰ্য্যোধনে ।
 তিনিয়ো জগত ভাল নমানয় মনে ॥
 আপুনাৰ মতি যেন উপমাক লই ।
 জগতকে শত্ৰু মিত্র তেনয় দেখই ॥
 আৰো বাৰ্তা কহেঁ দদা শুনা সাৱধানে ।
 যি দিনাত যাত্ৰা দিয়া পঠাইলা আপুনে ॥
 সি দিনাত পাইলোঁ বৃক্‌শ্বল নামে গ্রাম ।
 তাতে ৰহি সি দিনাত কৰিলোঁ বিজ্ঞাম ॥
 প্ৰভাততে গৈলোঁ কুক নৃপতিৰ পুৰি ।
 হস্তিনাপুৰক তব আজ্ঞা শিৰে ধৰি ॥
 ভীষ্ম আদি কৰি কুক বৃদ্ধ নিবন্তৰ ।
 আগ বাঢ়ি নিয়া মোক কৰিয়া সাদৰ ॥
 সি দিনা ৰহিলোঁ মণ্ডি বিদূৰৰ ঘৰে ।
 কুন্তী পেসী সহিতে কথায় উজাগৰে ॥

কুন্তী পেসী তোমাক আমাক স্নেহ ভাৰে ।
 মহা দুঃখে আছন্ত ডণ্ডেকে যুগ যাৰে ॥
 হেন দেখি মোৰ মনে ভৈল মহা ভীত ।
 প্ৰভাততে উঠি মঞি বিদূৰে সহিত ॥
 দুন্দুভি বজাৰে কোঁৱৰৰ সভা চানি ।
 ধুকুৰি মল্লৰি ভেৰী নানা বোল শুনি ॥
 কৃতবৰ্ম্মা সাত্যকিক দুইক লগে লই ।
 প্ৰভাততে সভা মাজে প্ৰবেশিলা গই ॥
 শুনি ধৃতৰাষ্ট্ৰ ৰাজ্য কৰিলন্ত মান ।
 উচ্চ সিংহাসন দিলা বসিবাৰ থান ॥
 সি বেলাত তৰ যত আজ্ঞা নিবন্তৰ ।
 সকলে কহিলেঁ। কুব্ধ সভাৰ ভিতৰ ॥
 শুনি মহা ভয় ভৈল কুব্ধ বৃদ্ধগণ ।
 ধৃতৰাষ্ট্ৰ নৃপতিৰ ৰাজ্য দিবে মন ॥
 গান্ধাৰীৰো বঙ্গ দেখি আছে সাম ৰাজে ।
 একে পাপী দুৰ্য্যোধন নৃপতিত ৰাজে ॥
 দেখি সপ্ত ঋষিগণে বুলিলন্ত তাক ।
 ভীষ্মে বুলিলন্ত তান নুশুনিলে হাক ॥
 দ্ৰোণে বুলিলন্ত আৰো বিদূৰে বুলিল ।
 তাসম্বাৰ বাক্য শুনি অধিকে জ্বলিল ॥

পাচে দুৰ্য্যোধনে কৰিলেক অঙ্গীকাৰ ।
 সভা মাজে আমাক গৰ্জিলে বাৰম্বাৰ ॥
 সূচি অগ্ৰে যত ভূমি পাৰি ভেদিবাক ।
 সিয়ো মানে ৰাজ্য দদা নেদয় তোমাক ॥
 হেন জানি দদা তুমি আমাৰ বচনে ।
 সম্ভবে মিলায়ো পৃথিবীৰ ৰাজ্য মানে ॥
 মহা ঘোৰ ৰণে সমৰক কৰা সাধ ।
 কোষৰক মাৰি ৰাজ্য লৈয়ো আপুনাৰ ॥
 কহে বাম সবস্বতী এড়ি আন কাম ।
 নিবস্তব নৰে ডাকি বোলা বাম বাম ॥

— — * * * — —

নমো নমো নাৰায়ণ সৃষ্টি স্থিতি উদ্ধাৰণ
 নৰ বিধ লক্ষণ বাহাৰ ।
 তেন্তে প্ৰভু আদি দেৱ কৰেঁ লক্ষ কোটি সেৱ
 জানি মোক কৰিয়ো উদ্ধাৰ ॥
 মাধৱে কহিলা যত কোষৰ কুলৰ বাৰ্তা
 যুধিষ্ঠিৰে শুনি নিবস্তব ।
 দুৰ্য্যোধনে ৰাজ্য নেদে ইহাতে সে মন খেদে
 মনে মনে গুণিলা বিস্তৰ ॥

দ্রৌপদীৰ দুঃখ বৰ স্মৰি বাজা নিবন্তৰ
ললাটৰ হস্তে বহে ঘাম ।

ভীষ্মক দ্রোণক মানি গোএ হত্যা মনে জানি
যুধিষ্ঠিৰ ভৈলা উপশাম ॥

ভীষ্মৰ ক্রোধত বৰ চাহি আছে নিবন্তৰ
দুয়ো নয়নৰ নীৰ বহে ।

গদা গোট ডান্ধি বৰ নাদিলন্ত ভয়ঙ্কৰ
যাৰ চোট পৃথিবী নসহে ॥

গাণ্ডীৰ ধনুক ধৰি অৰ্জুনে টকাৰ কৰি
শব্দে পুৰিলা দশোদিশ ।

সহদেৱ নকুলৰ সিংহনাদ ভয়ঙ্কৰ
সভাধান ভৈল উসমিস ॥

এহি মতে বীৰচয় কৰে সবে জয় জয়
কৌৰৱক বধিবাক মন ।

যুধিষ্ঠিৰ নৃপতিৰ উৎসাহ বঢ়ায় কৃষ্ণে
সেহি বেলা বুলিলা বচন ॥

বয়ুদেৱ নৃপতিৰ কপৱতী পটেশ্বৰী
তান দুই পুত্ৰ ভৈলা জাত ।

নিজ গুণে গুণাকৰ মুকুন্দ দেৱ ঘে বৰ
ছোট বলি নাৰায়ণ খ্যাত ॥

দৈবযোগে হেন ভৈল যেন সূৰ্য্য অস্ত গৈল
মাণিকক বিক্ষিলেক ঘূণে ।

সৰ্ব লোকে কৰে শোক মুকুণ্ড যে পৰলোক
দেহ ধৰ্ম্ম মৰমৰ গুণে ॥

তাহান কনিষ্ঠ ভাই ৰূপে যাক সম নাই
বঘুদেৱ নৃপতিৰ স্তত ।

নামে বলি নাৰায়ণ দেখি যাৰ গুণাগুণ
দ্বিজগণে প্ৰশংসে বহুত ॥

কাঁয়স্থ কুলৰ ধীৰ বঘুদেৱ নৃপতিৰ
নাৰায়ণ লক্ষৰ প্ৰধান ।

তানে এক কন্যাজাত বত্ৰমালা নামে খ্যাত
স্বলক্ষণে নাহিক সমান ॥

বঘুদেৱে কন্যা চাই পুত্ৰৰ সদৃশ পাই
বলি নাৰায়ণ তনয়ক ।

বিবাহ কৰাইলা আঁতি মনোহৰ সভা পাতি
দশৰথে যি মতে ৰামক ॥

বত্ৰমালা মহাদেই বলি নাৰায়ণ সমে
প্ৰকাশিলা একত্ৰত বসি ।

বন্ধুগণে ভোকাবিল নানা বাঢ়ে উখলিল
স্বৰ্গত ৰোহিণী যেন শশী ॥

পৰাক্রমে গুণালয় কপে যেন ধনঞ্জয়
 যাব যশ দশোদিশে গৈল ।
 ধৰ্ম্মবন্ত দেখি সাব স্বৰ্গ মহাবাজা যাব
 ধৰ্ম্মনাৰায়ণ নাম ধৈল ॥
 আমাব আশীষা ববে যাবচন্দ্র দিবাকবে
 ধৰ্ম্মনাৰায়ণ চিবঞ্জীৰ ।
 স্বধৰ্ম্মে পালিয়ো প্রজা হুয়ো একে ছত্রে বাজা
 সন্ন্যাস বব দিয়ন্তোক শিব ॥
 গুনিয়োক সভাসদ ইটো ভাৰতব পদ
 বচাটুটা দোষ ক্ষমা কৰি ।
 পুষ্পাঞ্জলি কৰি স্তুতি বোলো বাম সবস্বতী
 সবনে ঘুষিয়ো বাম হৰি ॥

—:~:—

মাধব বদতি গুনা বাজা যুধিষ্ঠিৰ ।
 মহা বলবন্ত দেখোঁ তজু যত বীৰ ॥
 ঘোৰ বণে ইন্দ্রকো জিনিছে বাবস্বাৰ ।
 হেনয় অৰ্জুন দদা সহায় তোমাৰ ॥
 দাকণ যুদ্ধত যাক হবে প্রশংসিল ।
 যাক দশ দিগপালে নিজ অস্ত্র দিল ॥

যিটো বীৰে পাশুপত অস্ত্ৰ আছে পাই ।
 হেন ধনঞ্জয় দদা তোমাৰ সহাই ॥
 যিটো বীৰ প্ৰচণ্ড দাকণ বুকোদৰ ।
 মহা ক্ৰোধ নিৰ্দ্দয়ত যম পটন্তৰ ॥
 পৰ্বত বিহৰে যাৰ পাৰৰ প্ৰহাৰে ।
 যাহাৰ প্ৰচণ্ড গতি পৃথিবী নধৰে ॥
 সমৰত হস্তীয়ে ঘোটকে দলি যাৰ ।
 হেন বুকোদৰ দদা সহায় তোমাৰ ॥
 নকুল সহদেৱ দুই দাকণ শক্তি ।
 যাক ডৰে কাম্পে দুৰ্য্যোধন নৰপতি ॥
 যাক ডৰে কুক সৈন্যগণ চমৎকাৰ ।
 হেন দুই বীৰ দদা সহায় তোমাৰ ॥
 অৰ্জুনৰ প্ৰিয় শিষ্য বীৰ যুযুধান ।
 এক অকৌহিনী যাৰ সেনা আশুবান ॥
 প্ৰিয় ভাই আমাৰ সদৃশ মোৰ গুণে ।
 যাক যোদ্ধা বুলি লেখে ভীষ্ম দ্ৰোণ কৰ্ণে ॥
 বজ্ৰ সম লোহাৰ কবচ পৰিধান ।
 তোমাৰ নিমিত্তে দদা আড়ি আছে প্ৰাণ ॥
 এক শত বথক একলে দেই ধাৰ ।
 হেনয় সাত্যকি দদা সহায় তোমাৰ ॥

আমাকো লেখিবা দদা তোমাৰ নিমিত্তে ।
 সাৰথি স্বৰূপে যাইবোঁ অৰ্জুনে সহিতে ॥
 বুদ্ধিবলে যিমান অৱস্থা মোৰ কাই ।
 সিমান অৱস্থাকপে আমিহো সূতাই ॥
 যত্ৰাপি তোমাৰ সম লুহিকো যুঁজাৰ ।
 তথাপিহো দদা মই সেৱক তোমাৰ ॥
 দ্রুপদ বিৰাট আদি আনো বীৰচয় ।
 তোমাৰ নিমিত্তে দদা প্ৰাণকো আড়য় ॥
 এতেকতে দদা তুমি হেলা পৰিহৰি ।
 আপুনাৰ ৰাজ্য লৈয়ো কোঁৱৰক মাৰি ॥
 বৈসম্পায়ন বদন্তি শুনিয়ো জন্মেজয় ।
 ৰাজাগণ কৃষ্ণৰ বচন শুনি ভয় ॥
 বগ্ন ভৈলা কোঁৱৰক যুঁজিবাক মন ।
 সিংহনাদ কৰিলেক সবে বীৰগণ ॥
 সহদেৱ বীৰৰ হৰিষ ভৈল মন ।
 জানুশিৰে মাধৱৰ নমিলা চৰণ ॥
 শুনি দ্রৌপদীৰ আনন্দৰ সীমা নাই ।
 প্ৰদক্ষিণে কৃষ্ণৰ নমিলা দুই পাঠি ॥
 পাণ্ডৱৰ কথা যত এখানে আহোক ।
 আত পৰে কোঁৱৰৰ কথা শুনিয়োক ॥

ঋষিয়ে বোলন্ত কথা শুনা মন কৰি ।
 যি বেলা আসিলা কৃষ্ণে কোঁৱৰক এড়ি ॥
 সি বেলাত সমস্তে কোঁৱৰ ভৈলা ভয় ।
 সভা মাজে ধৃতবাষ্ট্ৰে বিলাপ কৰয় ॥
 বিচুৰ বাহুলীক কূপ ভীষ্ম বিবিংশতি ।
 আসন্যাক ধৃতবাষ্ট্ৰে অনাইলন্ত মাতি ॥
 সাল শৈল সুদক্ষিণ ৰাজ্য দুৰ্য্যোধন ।
 ধৃতবাষ্ট্ৰে নৃপতি কবন্ত দুঃখ মন ॥
 পাণ্ডৱৰ মহিমা স্মৰন্তে মনে ভয় ।
 দুৰ্য্যোধন তনয়ক গৰিহা কৰয় ॥
 ইহাক স্মৰন্তে মোৰ মনে অসন্তোষ ।
 দুৰ্য্যোধনে কৃষ্ণক কৰিলে বৰ দ্ৰোহ ॥
 দেখিয়ে বিচুৰ বাপু পাণ্ডৱ বিনীত ।
 সৰ্বকালে শুক গোঁৱৰত বৰ হিত ॥
 সহিলেক কোঁৱৰৰ দ্ৰোহ চিৰকাল ।
 ততো দুৰ্য্যোধন পানী লগাইলে ঘঞ্চাল ॥
 ক্ৰোধ বাক্য বিসৰ্জ্জি কালত যুধিষ্ঠিৰে ।
 সমৰত কুকুল অৰণ্যত এড়ে ॥
 সি বেলাত দুৰ্য্যোধন হৈবে দৰ্পহানি ।
 ঘনে ঘনে স্মৰিবে কৃষ্ণৰ বাক্যধানি ॥

যি বেলাত ক্ৰোধে বুকোদৰ মহাবধী ।
 ক্ষুদ্ৰ কুককদলিবনত যেন হাঁধী ॥
 বণ ভূমি নসহিব দিব ঘোৰ বিজ্ঞ ।
 ভয়াতুৰ পশুৰ মধ্যত যেন সিংহ ॥
 ক্ৰোধে গদা তুলি ধৰি শৰীৰৰ বলে ।
 তেজ খাই নাচন্ত পৰম কোঁতুহলে ॥
 সি বেলাত দুৰ্য্যোধনে নিম্দি সমৰক ।
 গৰিহা কৰিবে মনে শকুনি কৰ্ণক ॥
 যি বেলাত সমৰে নকুল মহাকাই ।
 সমৰক আসে ঘোৰ পৃথিবী কম্পাই ॥
 ধনু ধৰি অৰ্দ্ধচন্দ্র শৰ একোপাতে ।
 একেলগে একো কোটি কোঁৱৰক কাটে ॥
 সি বেলাত বিদুৰৰ স্তম্ভৰি বচন ।
 অসন্তোষ কৰিবেক ৰাজা দুৰ্য্যোধন ॥
 শতেক ঘোটক যাৰ হৰিদ্ৰা বৰণ ।
 মুখগোট পাণ্ডুৰ যে শ্যাম এক কৰ্ণ ॥
 স্তবৰ্ণৰ তাৰা ধানে ধানে আছে আড়ি ।
 তাতে চড়ি যদি সহদেৱে দেই ধাৰি ॥
 তেবে সি কালত পাপমতি দুৰ্য্যোধনে ।
 শকুনিক গালি পাৰিবেক ঘনে ঘনে ॥

যি বেলাত মহাক্রোধে ক্ষত্ৰিয় কুমাৰ ।
 কালক আপেক্ষি যেন পাল তক্ষকৰ ॥
 মাতৃৰ নিকাৰ ঘোৰ স্মৰি মেহি মতে ।
 বাট চাই আছে দ্রৌপদীৰ পাঞ্চ সূতে ॥
 ঘোৰ ধনু ধৰিয়া পৰম কোপমনে ।
 কপোত যুথক যেন পাঞ্চ গোটা মেনে ॥
 ফুৰি ফুৰি নিড়লিব কুক সৈন্তগণ ।
 দেখি শোক কৰিবেক পুত্ৰ দুৰ্য্যোধন ॥
 যি বেলাত অভিন্নন্যু ক্ষত্ৰিয় কুমাৰ ।
 বলে বীৰ্য্যে কপে যেন কৃষ্ণৰ আকাৰ ॥
 যাৰ ক্রোধ শুনন্তে আমাৰ মনে ভীত ।
 ভীষ্মক দ্রোণক যিটো নকৰে ইঙ্গিত ॥
 বীৰ ধনঞ্জয় যাক নুহি পটন্তৰ ।
 ভাগিন বুলিয়া আদৰন্ত গদাধৰ ॥
 সিংহৰ যেনয় তেন যুগক জোলক ।
 যি বেলাত বধে চড়ি ধাৰে কৌৰৱক ॥
 যত দুঃখ দিয়া আছে কৌৰৱ সকল ।
 ঘোৰ শৰে সবাকৈ দিবন্ত তাৰ ফল ॥
 তেবে সি বেলাত পাপমতি দুৰ্য্যোধনে ।
 শকুনিক গালি পাৰিবেক ঘনে ঘনে ॥

যি বেলাত ধনঞ্জয় ইন্দ্রৰ কুমাৰ ।
 বানৰ ধ্বজক তুলি বথে পয়োসাৰ ॥
 প্ৰাণসখি মাধবে ডাকিৰে চাৰি হয় ।
 যি বেলা অৰ্জুনে বণভূমি প্ৰবেশয় ॥
 মহাক্ৰোধে কোঁৱৰসমুদ্ৰে দিখা বুড় ।
 সৰ্পচয় বিনাশন্ত যি মতে গকড় ॥
 সেহি মতে কোঁৱৰক বিচাৰি বিচাৰি ।
 যমপুৰ ভৰাইবন্তু সৰাহাক্ষে মাৰি ॥
 তেবে দুৰ্য্যোধনে কৰ্ণ শকুনিক নিন্দি ।
 কৃষ্ণৰ বচন স্তম্ভিবে কান্দি কান্দি ॥
 বৈসম্পায়ন বদতি শুনিয়ো জন্মেজয় ।
 এহি বুলি ধৃতৰাষ্ট্ৰ নৃপতি কান্দয় ॥
 চাই চাই আছে ৰাজাগণ নিবন্তৰে ।
 ভীষ্মে উঠি ৰাজাক মাতিলা ধীৰে ধীৰে ॥
 হুইতো ৰাজা ক্ৰন্দন কৰহ দুঃখমনে ।
 ই কথা পূৰ্বত কিয় নপৰিল মনে ॥
 যি বেলাত তোহোৰ তনয় দুৰ্য্যোধন ।
 পাশা খেলিবাক প্ৰতি কৰি আলোচন ॥
 তঞি যদি আজ্ঞা দিলি পাশা খেলিবাক ।
 সি বেলাত প্ৰথমে বিছৰে দিলে হাক ॥

যি বেলাত তব পুত্ৰ পাপিষ্ঠ কুমতি ।
 অধৰ্ম্ম পাশাক পাতে শকুনি সাহিতি ॥
 মায়া কৰি যুধিষ্ঠিৰ ৰাজ্যক জিনিল ।
 সি বেলাত পাপী তোক দ্ৰোণে হাক দিল ॥
 যি বেলাত পাণ্ড পতি শৰ্দূলৰ আগে ।
 দ্রৌপদীক ঘৰাইলে যুগক যেন বাধে ॥
 সি বেলাত ভগবাইলোঁ আমিযো বুঝাই ।
 লাভ দেখি তৈমানি তোহোৰ মন যাই ॥
 এবে শোক কৰি কিয় হৰস আকুল ।
 দুৰ্য্যোধন অনর্থক তঞি মাত্ৰ মূল ॥
 অদ্যাপিযো ৰাজা যদি দেশ ৰাজ্য আদ ।
 তেবে কি কাৰণে হৈবে বংশত বিবাদ ॥
 বিষদান কৈলি আনো দ্ৰোহ যত যত ।
 গুণাকৰ পাণ্ডৱে যে সহিলা সমস্ত ॥
 ইবাৰক দ্ৰোহ পুত্ৰ সহন নযাই ।
 যেন কঙ্কালত কোব সৰ্পে আছে পাই ॥
 সভামাজে যত কৰি আছম বিপত্তি ।
 নিতে নিতে ভীমক যে স্মৰাবে দ্রৌপদী ॥
 এবে যদি বুকোদৰে গদা ধৰি দাস্তি ।
 শতেক শৃগাল পাপী কোবৰক লাগি ॥

সি বেলাত তোৰা সেহি পাশটিক হান ।
 আত পৰে উপায় নেদেখোঁ মঞি আন ॥
 এবে কি কাৰণে শোক কৰ তঞি অন্ধ ।
 জল বহি গৈলে কি কৰিবে সেতুবন্ধ ॥
 নাহি তোত বাজনীতি নজানস ধৰ্ম্ম ।
 কি কাৰণে পাপী তোৰ মুগ্ধচয় মৰ্ম্ম ॥
 ইদানিক বাজা বাজনীতি ধৰ্ম্ম শুনি ।
 কোন শত্ৰু মিত্ৰ চিনা ছয়োক আপুনি ॥
 বাজনীতি শুনি চিন শত্ৰু মিত্ৰ কোন ।
 কাক পৰ বুলি কাক বুলিয়া আপুন ॥
 কাক হিত মন্ত্ৰী বুলি পাত্ৰ বুলি কাক ।
 বিদূৰত পুছ বাজা ইসৰ কথাক ॥
 বৈসম্পায়ন বদতি শুনিয়ো নবেশ্বৰ ।
 এহি বুলি মৌন ভৈলা গঙ্গাৰ কুমৰ ॥
 শুনি কৌতুহল ধৃতবাস্তৱ নবপতি ।
 বাজনীতি পুছিলন্ত বিদূৰক মাতি ॥
 শুনিয়ো বিদূৰ বাপ মোৰ প্ৰাণ ভাই ।
 বাজনীতি ধৰ্ম্ম মোত কহিয়ো বুঝাই ॥
 হেনবা স্তম্ভিৰ হবে আমাৰ মনত ।
 কহিয়োক মোত বাজনীতি ধৰ্ম্ম যত ॥

বিদূৰ বদতি দদা পবন শোভন ।
 প্ৰথমতে শুনা কহেঁ ৰাজ্যৰ লক্ষণ ॥
 মহা শাস্ত্ৰ শিষ্ট ৰাজ্য হৈবে ধৰ্ম্ম নীতি ।
 প্ৰজাকো বিবিধ ধৰ্ম্ম লিখাইবে সম্প্ৰতি ॥
 নৃপতিৰ অসত্য বোলন্তে বৰ দোষ ।
 শুনি আই বসুমতী কৰে অসন্তোষ ॥
 দুৰ্গম ধানত পাত কৰিবে বিস্তৰ ।
 যিটো জন হোবে বুধিমন্ত নবেশ্বৰ ॥
 তাতে ধনধান্য সব থৈবেক ভৰাই ।
 আপদ বেলাত যেন বঞ্চিবাক পাই ॥
 বিচক্ষণ নৃপতি বিচাৰি গুণগণ ।
 বিচাৰিবে যত ভূত্যগণৰ লক্ষণ ॥
 নিজ কাৰ্য্য সাধিবাক কতো ভূত্যচয় ।
 শত্ৰু জিনিবাক মনে ৰাজ্যক সেবয় ॥
 অন্যায়ে সন্তায়ে কৰে ধন উপাৰ্জন ।
 চিনিবে সামান্য সিটো ভূত্যৰ লক্ষণ ॥
 নৃপতিত হস্তে ঐশ্বৰ্য্যক আশা কৰে ।
 গ্ৰাম ভূমি আশায়ে সেবয় যিটো নৰে ॥
 ফুৰয় লোকত নিজ ঐশ্বৰ্য্য দেখাই ।
 চিনিবেক মধ্যম সেবক মহাৰাই ॥

নৃপতিত সেবা যিটো কৰে বঙ্গমানে ।
 পতিব্রতা মাৰী যেন স্বামীৰ চৰণে ॥
 শত ধন পাইলে তাক নকৰে আদৰ ।
 নৃপতিৰ কৰ্ম্মত প্ৰবৰ্ত্তে নিবস্তব ॥
 নৃপতিত যিনে পিতৃ মাতৃকে নচাই ।
 সিজন উত্তম ভৃত্য জানা মহাবাই ॥
 যদি ভ্ৰাতৃ ভাগিন বা স্ত্ৰহদ সম্প্ৰতি ।
 ৰাজ্যৰ কুশল নবাঞ্ছিবে দিনে বাতি ॥
 তাকে বুলি শত্ৰু যেন বোগ শৰীৰৰ ।
 যাহাক তেজিলে স্ত্ৰখে থাকে কলেবৰ ॥
 যদ্যপি পৰৰ পুত্ৰ মহা হিতকাৰী ।
 কায়বাক্যমানে যিটো হিতক আচৰি ॥
 তাকে বুলি হিত ৰাজা ভাল মতে জানি ।
 গৃহক আনিবে তাক আপুনাৰ মানি ॥
 পৰে পৰ পুত্ৰত কৰয় হিত বোধ ।
 মহা উপকাৰী যেন বনৰ ঔষধ ॥
 আপুনাৰ সম যিটো বুদ্ধিমন্ত পাত্ৰ ।
 যত হস্তী ঘোড়াচয় নিয়োজিব তাত ॥
 আপুনি পালিবে প্ৰজাগণক নৃপতি ।
 বুদ্ধিমন্ত আপুনাৰ পাত্ৰে সমস্থিতি ॥

পাতিবেক সেনাপতি প্রজাক বন্ধক ।
 দুৰ্জ্জনত হস্তে বাধিবেক সমস্তক ॥
 পিতৃব সদৃশ বিশ্বাসব যিটো ঠাই ।
 তাকে বন্ধনত নিয়োজিবে মহাবাই ॥
 অৰ্থকামলোভত নাহিকে যাব মন ।
 দ্বারত পাতিবে বৃদ্ধ বৃদ্ধ দ্বাৰিগণ ॥
 যেই সেই সেৱকৰ নুবুঝিয়া মতি ।
 আপুনাৰ ভিতৰক নিনিবে নৃপতি ॥
 মাতৃব সদৃশ বিশ্বাসৰ থান যাত ।
 নৃপতিব বন্ধনক নিয়োজিবে তাত ॥
 নিতে একে থানত নুশুইবে নৰপতি ।
 ক্ষত্ৰিয়ৰ নুবুঝিয়া তনয়ৰ মতি ॥
 অলঙ্কিত ভাৱে ৰাজা শুতিবে সম্প্ৰতি ।
 উত্তম ভৃত্যত পৰে নজানিবে আতি ॥
 বেদৰ বিহিত যত নানা বিধ ধৰ্ম্ম ।
 নানা ধৰ্ম্মে নৃপতি কৰিবে নানা কৰ্ম্ম ॥
 ব্ৰাহ্মণক অৱহেলা নকৰিবে মনে ।
 ব্ৰাহ্মণসেৱাত পাই যত পুণ্য মানে ॥
 যেন ফুটা কলসত নৰহয় জল ।
 ব্ৰাহ্মণৰ অসন্তোষে ধৰ্ম্মৰ বিফল ॥

ମଲ୍ଲବିଦ୍ୟା ଶୃଙ୍ଗବିଦ୍ୟା ଧନୁର୍ବିଦ୍ୟା ଯାନେ ।
 ସେନାଗଣ ନିବନ୍ଧି ଧୈବେକ ଥାନେ ଥାନେ ॥
 ମନ୍ତ୍ରଣା କବିବେ ରାଜା ପରମ ବହନ୍ତ ।
 ଶତ୍ରୁକ ଜିନିଆ ରାଜା କବିବେକ ବନ୍ଧ ॥
 ସଦବୁଦ୍ଧି କୁବୁଦ୍ଧି ପ୍ରଜାବ ଯତ ଯତ ।
 ଈଶ୍ଵରେସେ ଦେନ୍ତ ତାକ ଜାନିବା ସମନ୍ତ ॥
 ବକ୍ତା କବିବାକ ଯାବ ଈଶ୍ଵର ମନ ।
 ତାବ ମନେ ସୁବୁଦ୍ଧି ବଢ଼ାନ୍ତ ନାବାୟନ ॥
 ସଂହାରିବେ ତାନ ଯାକ ଈଶ୍ଵର ଚିତ ।
 ତାବ ମନେ କୁବୁଦ୍ଧି ବଢ଼ାନ୍ତ ନିତେ ନିତ ॥
 ପାପକ ଜନାନ୍ତ ହରି ଯାୟାବୀ ଜନକ ।
 ପାଖି ଜାତ ଡିଲେ ଯେନ ପଲାଇ ଛଟକ ॥
 ସେହି ଯତେ ଯାୟାବୀକ ଛାରି ବେଦ ବାହି ।
 ଯାୟା ପାଶେ ଯାୟାତ ବିବିଧ ଦୁଃଖ ପାହି ॥
 ବିଚକ୍ଷଣ ନୃପତି ଦେଖିଲେ ପ୍ରଜାଗଣ ।
 ନୁପୁଛନ୍ତେ ଚିନି ତାବ ଭାଲମନ୍ଦ କୋନ ॥
 ସାଧୁକ ଜାନିଆ ସାଧୁ କର୍ମକ କରନ୍ତେ ।
 ବୀରକ ଜାନିଆ ମହା ଭୟ ଉପଗତେ ॥
 ଅଗ୍ନିତ ଦହିଲେ ଜାନି ସୁବର୍ଣ୍ଣର କାହି ।
 ଆଚାରତ ଜାନିଆ କୁଳର ଅଭିପ୍ରାହି ॥

দুখিত কালত জানি পণ্ডিতৰ জ্ঞান ।
 আপদত জানি শত্ৰুৰ্মিত্ৰৰ প্ৰমাণ ॥
 ধনত জানিয়া পুৰুষৰ যেন চিত ।
 নাৰী শুদ্ধ পাৰে যদি যৌবন ৰাখিত ॥
 সভা নুবুলিয়া বুদ্ধগণ নাহি যাত ।
 সিয়ো বুদ্ধ নোহে ধৰ্ম্ম নোবোলে সাক্ষাত ॥
 ইদানীক কহোঁ শুন্য কৰ্ম্মৰ নিৰ্ণয় ।
 তাকে বুলি কৰ্ম্ম যাত দুঃখ নুপজয় ॥
 দিবসত সি কৰ্ম্ম কৰিবে নবপতি ।
 মহাসুখে যেন বঞ্চিতক পাৰে ৰাতি ॥
 যাৰে জীৱে মানে কৰ্ম্ম কৰিবেক সাৰ ।
 পৰলোকে মোক্ষ যেন হোৱে আপুনাৰ ॥
 আয়ু শ্ৰী যশ কীৰ্ত্তি কৰে বিঘাতন ।
 নুশুনবে ৰাজা দুষ্কৃত মন্ত্ৰীৰ বচন ॥
 ই কথা প্ৰমাণ লৈয়ো আপুনাতে তুমি ।
 কোৰৱৰ শ্ৰীহানি কৰিলে শকুনি ॥
 বিদূৰে কহিলা যত আনো ধৰ্ম্মচয় ।
 সংক্ষেপে কহিলোঁ পদ বাহুল্যক ভয় ॥
 ৰাজনীতি শুনি ধৃতৰাষ্ট্ৰে জানিলন্ত ।
 দুৰ্য্যোধন মহাশত্ৰু মনে মানিলন্ত ॥

পাণ্ডৱ পৰম হিত মনত জানিলা ।
 তথাপিতো ৰাজ্যক দিবাৰ নপাৰিলা ॥
 বৈসম্পায়ন বদতি শুনিয়ো নৰেশ্বৰ ।
 দুৰ্য্যোধনে মাতিলেক গঙ্গাৰ কুমৰ ॥
 শুন দুৰ্য্যোধন মঞি বাৰ্তা এক পাইলোঁ ।
 পাণ্ডৱৰ অভিপ্ৰায় সকলে জানিলোঁ ॥
 বিনা ৰাজ্য নপাইলে পাণ্ডৱ নোহে শান্ত ।
 তঞি ৰাজ্য নেদ তাক তেমনো জানন্ত ॥
 সত্য অঙ্গীকাৰে বন্দী হুয়া ধৰ্ম্মপাশে ।
 তথাপিতো কৃষ্ণক পঠাইলে ৰাজ্য আশে ॥
 কৃষ্ণৰ বচন পৰিহৰিল নিশ্চল ।
 সাত আঠ দিবসত পাইবি তাৰ ফল ॥
 কোন ক্ষুদ্ৰ কোঁৱৰ অৰ্জুনে স্বৰ্গপুৰ ।
 পাশুপত্ৰ হানি ঘোৰ বধিলা অশ্বৰ ॥
 কৃষ্ণ যাৰ সহায় বঢ়ান্ত গাৱে বল ।
 যুধিষ্ঠিৰে বিনাশিবা কোঁৱৰ সকল ॥
 আকে জানি কথা কহে নকৰিবা ৰাগে ।
 তৃণ সম দেওঁ তোক পাণ্ডৱৰ আগে ॥
 কুকবংশ বন্ধা যাউক নুগুণিবি মনে ।
 শৰণে পশিয়ো যুধিষ্ঠিৰৰ চৰণে ॥

পাণ্ডৱক বৈৰ ভাৱ কৰি আছ যত ।
 তোক দেখি যুধিষ্ঠিৰে ক্ৰোধেবে সমস্ত ॥
 বৈসম্পায়ন বদতি শুনিয়ো জনৈজয় ।
 ভীষ্মৰ বচনে দুৰ্য্যোধন দুৰাশয় ॥
 অধোমুখে ৰহিলেক নুশুনিলে তাক ।
 মহন্তে নুশুনে যেন ইতৰৰ বাক ॥
 হেন দেখি ভীষ্ম দ্ৰোণে দুইকো দুই চাই ।
 অন্তো অন্তো বোলে আত পৰে দুঃখ নাই ॥
 সবংশে নাশিবো ইটো পাপিষ্ঠৰ হেতু ॥
 কুকুলমধ্যে দুৰ্য্যোধন ধূমকেতু ॥
 আৰ অৰ্থে পাণ্ডৱক বুজিবো কেমনে ।
 এহি বুলি ক্ৰন্দন কৰন্তু ভীষ্মদ্ৰোণে ॥
 ভীষ্মে বোলে আত পৰে দুঃখ আছে আৰ ।
 মহা গুণবন্ত পাণ্ড পাণ্ডৰ কুমাৰ ॥
 মহা স্নেহে যাক কোলে বোকে আছে তুলি ।
 শিশুকালে আমাক মাতিলা পিতৃ বুলি ॥
 পৰম বিনীত মোৰ যুধিষ্ঠিৰ নাতি ।
 শত্ৰু পক্ষ তথাপি আমাক স্নেহ আতি ॥
 পৰম দাক্ষণ বীৰ তথাপি মহন্ত ।
 জননীত কৰিয়া আমাক আদৰন্ত ॥

বংশধৰ নাতি মোৰ পৰম নিপুণ ।
 কতক কহিবোঁ মঞি অৰ্জুনৰ গুণ ॥
 মহা শান্ত নকুল সহদেৱ দুই ভাই ;
 তৃণৰ প্ৰহাৰ কৰিৱাক সুযুৱাই ॥
 কি মতে হানিবোঁ শৰ বজ্ৰ সম দৃঢ় ।
 পৰশন্তে অগ্নি সম বিষ পটন্তৰ ॥
 দ্ৰোণে বোলে মঞি মৰোঁ ইহাকে স্মৰি ।
 কি মতে পাণ্ডৱক প্ৰহাৰিবোঁ শৰ ধৰি ॥
 অশ্বখামা পুত্ৰ সম অৰ্জুনক স্নেহ ।
 হাতে হাতে অস্ত্ৰচয় শিখাইছে নিশেষ ॥
 হেন পাণ্ডৱক মঞি যুঁজিবো বণত ।
 পুত্ৰতো নিৰ্দয় আমি ৰাক্ষসৰ মত ॥
 অৰ্জুনে যি মতে মোক কৰন্তু সন্মান ।
 অশ্বখামা আদৰ নকৰা হেন থান ॥
 এতেকতে পুত্ৰতো অধিক ধনঞ্জই ।
 কি মতে যুঁজিবো তাক নিদাকণ মঞি ॥
 আমি যত হিত বোলোঁ নুশুনয় ভালে ।
 এতেকতে ভীষ্ম আক গ্ৰাসিলেক কালে ॥
 প্ৰথমতে কুৰু বৃদ্ধ আপুনি প্ৰমাণ ।
 হিত যুক্ত মন্ত্ৰণা কহিলা যেন থান ॥

বিদুৰে বুলিলা আক সময়ন্তি মনে ।
 কাৰ্য্য বুঝি আপুনি আসিলা নাৰায়ণে ॥
 চাৰি ভাই দ্রৌপদী সহিতে যুধিষ্ঠিৰ ।
 বনবাসে যথাত থাকন্ত মহাবীৰ ॥
 তথাতে হস্তিনাপুৰ সকলে সম্পন্ন ।
 আঠাইশ সহস্র ঋষি নিতে ভুঞ্জে অন্ন ॥
 যাৰ আজ্ঞা কৰন্ত লক্ষেক বাজাগণে ।
 হেন পাণ্ডৱক বণ জিনিবেক কোনে ॥
 ইঙ্গিততে সমস্তে বাজাৰ কৰ লবে ।
 তথাপি পিতৃৰ বাজ্য খোজন্ত পাণ্ডৱে ॥
 যদি ভীষ্মে যুঁজন্ত আমি বা কৰেঁ। বণ ।
 যদি তজু সখা ছয়া আসে দেৱগণ ॥
 তথাপিতো পাণ্ডৱক যুঁজন নযাই ।
 পতিব্ৰতা দ্রৌপদী আছন্ত যাৰ ঠাই ॥
 মহা সতী গুণৱতী শান্তি সূচৰিতা ।
 দ্রৌপদী থাকন্তে পাণ্ডৱক কোন চিন্তা ॥
 যাৰ মন্ত্ৰী ভৈলন্ত আপুনি জনাৰ্দন ।
 তাক জিনিবাক আশা কৰে দুৰ্য্যোধন ॥
 ভ্ৰাতৃ যাৰ ধনঞ্জয় বীৰে শিৰোমণি ।
 গদা ধৰি ভীম বলিমধ্যে অগ্ৰগণি ॥

অনুকূল আছা আৰো ব্ৰাহ্মণ সকল ।
 বেদ পঢ়ি নিতে আশংসন্ত যাৰ বল ॥
 বাৰম্বাৰ বাজা তোত কহো নিষ্ঠ কৰি ।
 পাণ্ডৱক যুঁজিলে অৱশ্যে যাইবি মৰি ॥
 দ্ৰোণে বুলিলেক যেবে যুগুত বচন ।
 শুনি মৌনে বহিলেক বাজা দুৰ্য্যোধন ॥
 সভামাজে যত বাজাগণে শুনি আছে ।
 ধৃতৰাষ্ট্ৰে সঞ্জয়ক মাতিলেক পাচে ॥
 শুনियो সঞ্জয় আবে আমাৰ বচন ।
 কৃষ্ণৰ পাচত গৈল বাধাসূত কৰ্ণ ॥
 কৰ্ণ যদি গৈল আগ বঢ়াইবাক মনে ।
 পাণ্ডৱৰ থানে তাক নিবাৰ কাৰণে ॥
 কিবা তীক্ষ্ণ বুলি তাৰ তোলাই দিলা খঙ্গ ।
 অলপতে কলহ লগাই চাহিবেক বঙ্গ ॥
 সঞ্জয় বদতি শুনিয়োক নৰেশ্বৰ ।
 কৰ্ণক তুলিলা কৃষ্ণে বথৰ উপৰ ॥
 নগৰৰ বাজ ভৈল ডাকি দিব্য বথে ।
 কৰ্ণক সম্বুধি কৃষ্ণে বুলিলেক পথে ॥
 লগতে আসিয়া আছে আনো বীৰগণ ।
 কৰ্ণক সম্বুধি কৃষ্ণে বুলিলা বচন ॥

মাধৱে বদতি কৰ্ণ শুন্যোক বাক ।
 ত্ৰিভুবনে সম বীৰ নাহিকে তোমাক ॥
 মহা দানী তোমাক উপাসে বিপ্রচয় ।
 তাসম্বাত শূনি আছেঁ। ধন্য যেন নয় ॥
 কন্যাকালে জন্ম কাৰো শূনি আছেঁ। ভালে ।
 যাৰ পুত্ৰ হৰে জাত অবিবাহ কালে ॥
 সি কন্যা বিবাহ যিটো কৰে দৈৱবশে ।
 সেহি জন তাৰ পিতৃ শাস্ত্ৰে যে প্ৰকাশে ॥
 এতেকে তোমাৰ জন্ম কুন্তীকন্যাকালে ।
 কুন্তীক বিহাইলে পাচে পাণ্ডু মহীপালে ॥
 ইদানীক শাস্ত্ৰ দেখি ছয়ো পৰিচয় ।
 পাণ্ডুসে তোমাৰ পিতৃ হেন শাস্ত্ৰে কয় ॥
 এতেকে পিতৃৰ পক্ষ পাণ্ডৱ তোমাৰ ।
 মাতৃপক্ষ কৃষ্ণিবংশ সবে আপুনাৰ ॥
 গুণবন্ত ৰূপবন্ত সবে ধনুৰ্দ্ধৰ ।
 পাক্ষ পাণ্ডৱতো কৰি বয়সত বৰ ॥
 আগিয়ো সেবিবোঁ সৰাহাৰে মনে খাটে ।
 ৰাজা ছয়ো কৰ্ণ পাণ্ডৱৰ দণ্ডে পাটে ॥
 যিটো দ্ৰোপদীক দেখি কুৰু বীৰগণ ।
 কামবাণে মুহিত ভৈলেক সৰ্ব্বজন ॥

হেন দ্রোপদীক কৰ্ণ কৰিবোঁ সময়ী ।
 মাসেক তোমাক বণ্টা কৰি দিবোঁ মণি ॥
 পাণ্ডৱৰ বিপ্রগণ মহা ব্রহ্মচাৰী ।
 ব্যাসচৰ্ম্ম আসন নৈষ্টিক ব্রতধাৰী ॥
 তাসম্বাক নমিয়া নৃপতি ভুঞা অন্ন ।
 যুধিষ্ঠিৰ নৃপতিৰ পুৰোহিতগণ ॥
 তাসম্বাৰ কোতুক তোমাক লাগ পাই ।
 ৰাজ্য জোকাৰিবে আতি শুভ ক্ষণ চাই ॥
 দেখি ৰঙ্গ হৈবে কুন্তী তোমাৰ জননী ।
 বন্ধুগণে কোতুক কৰিবে ভিমে ভিষ্মি ॥
 শত্ৰুগণে মনত কৰোক অপমান ।
 এতি ক্ষণে চলা তুমি পাণ্ডৱৰ থান ॥
 পৰগৃহে থাকিতে কিঞ্চিতো স্তখ নাই ।
 মণি দুঃখ পাইলোঁ যত গোকুলক বাই ॥
 সঞ্জয় বদতি শুনিয়োক নৃপবৰ ।
 নীতিশাস্ত্ৰে পৰম পণ্ডিত গদাধৰ ॥
 আগপাচ চিনায়া বুলিলা দেৱ হৰি ।
 আমি সবে শুনিয়া আছিলোঁ কৰ্ণ ভৰি ॥
 কৃষ্ণৰ বচন যেবে শুনিলেক কৰ্ণ ।
 গুণিবাৰ লৈলা অধোগুথে মনে মন ॥

দুই দণ্ড মানে গুণি কবিলন্ত থিৰ ।
 কৃষ্ণক সম্বুধি মাতিলন্ত ধীৰে ধীৰ ॥
 কৰ্ণে বোলে জানো কুন্তী মাৰৰ দুৰ্ণই ।
 পাণ্ডুৰ ক্ষেত্ৰত জন্ম বিচাৰত মই ॥
 পোষ্টা পিতৃ অধিৰাখি বাধা মোৰ আঁঠি ।
 বাঢ়ি আছে মোৰ দেহ তানে তন খাই ॥
 পুত্ৰ বুলি আগে বিষ্ঠা পেলাইছে আমাৰ ।
 কেন মতে তাহাঙ্ক কৰিবোঁ পৰিহাৰ ॥
 কুন্তীৰ দুৰ্ণয়কথা কহিবোঁহো কত ।
 জন্ম দিয়া আমাক পেলাইলে সাগৰত ॥
 অভেদ্য কৰচ দিলা পিতৃদিবাকৰে ।
 সি কাৰণে নমৰিলেঁ জলৰ ভিতৰে ॥
 দৈবযোগে হেন মোৰ অদৃষ্টত আছে ।
 অধিৰাখি পাই মোক তুলিলেক পাচে ॥
 মাতৃৰ দোষত থাকি কুব্ধ সমাজত ।
 ভীষ্মৰ গালিক মঞি সহিবোঁহো কত ॥
 ভায়ে বোলে শুন অৰে কৰ্ণ ছুৰাচাৰ ।
 নাহি পিতা মাতা তঞি তনয় কাহাৰ ॥
 কিবা অধমত জাত উত্তমত হন্তে ।
 নজানিয়া আমাক চোৱস কেন মতে ॥

মাতৃ যাব দুৰ্ঘা প্রভু কহেঁ। তজু আগে ।
 উপজি মৰোক তাৰ জীবা ক নলাগে ॥
 অনুমানে জানো তজু অভিপ্রায় যত ।
 ভূমিভাৰ সংহাৰ কৰিবা সমৰত ॥
 যুদ্ধ চলে বধিলে বাখন্তা কেৰে নাই ।
 আমি চাৰিজন ভৈলোঁ কলঙ্কৰ ঘাই ॥
 দুঃশাসন দুৰ্য্যোধন শকুনি মণ্ডি চাৰি ।
 আমি সবে ভৈলোঁ মাত্ৰ কলঙ্কৰ ভাৰী ॥
 কালে আমি পীড়িলে বাখন্তা কেৰে নাই ।
 কুবংশ সকলে কৰিবা ভূমি ঠাই ॥
 ভূমি নোহা মনুষ্য সাক্ষাতে নাৰায়ণ ।
 অল্পত মিলায়ো কুক পাণ্ডৱৰ বণ ॥
 নানাবিধ উৎপাত দেখিয়া ঠাই ঠাই ।
 প্রজা নষ্ট হৈবে হেন কাৰণতে পাই ॥
 গ্ৰহযুদ্ধ ভৈল গুৰু চাণ্ডালি সহিত ।
 বিনাশৰ কাল আমি ভৈল উপস্থিত ॥
 যুদ্ধভঙ্গ হুইবো আমি কোঁৱৰ সকল ।
 নানাবিধ প্রজাত দেখিয়া বিমঙ্গল ॥
 হস্তী ঘোড়া কান্দে শৰ উভতি পৰয় ।
 সৈন্যৰ মধ্যত কাকশৃগালে বটয় ॥

অকাৰণে মনদুঃখ নিকৰ্ণাস বব ।
 ইসৰ লক্ষণে ভঙ্গ দেখেঁ। কোঁৱৰৰ ॥
 নিতে নিতে চৰ মুখে শুনো পৰতোয়ক ।
 বলবন্ত পাণ্ডৱৰ বিদ্ধম যতেক ॥
 সবাবে মধুৰ বাক্য শ্ৰীমন্ত বদন ।
 ৰাত্ৰি দিনে শুনো সৰে যুঁজিবাক মন ॥
 সমৰৰ নাম শুনি মত্ত হস্তীচয় ।
 লোহাৰ ধাৰণা ছিন্দি বন্দী নলৱয় ॥
 মাহুতে খুন্সিলে দেখ নেদেখতে ধৰে ।
 গড় প্ৰাঞ্চি ভাঙ্গি যেন পৰ্ব্বত লৰৰে ॥
 উদগু হস্তীৰ গুণ কখন নযাই ।
 দূৰতে নমন্ত পাণ্ডৱক শুণে পাই ॥
 নাহি দ্বন্দ-বাদ প্ৰজা কোঁতুহল মন ।
 স্নগন্ধ শীতল বহে মলয়া পবন ॥
 তুণ ভৰি ভৰি ভাল ভাল অস্ত্ৰ আছে ।
 বণৰঙ্গে ঘোঁড়া সব থিৰ লাঞ্জে নাচে ॥
 যুদ্ধক প্ৰবন্ধ শুনি সকলে লোকৰ ।
 ইসৰ লক্ষণে দেখেঁ। জয় পাণ্ডৱৰ ॥
 আক অদভূত দেখেঁ। কোঁৱৰৰ ঠাই ।
 ইহাক স্মৰন্তে মোৰ ৰাত্ৰি নিদ্ৰা নাই ॥

নিৰ্ভয় স্বৰূপে দেখোঁ যত প্রজাচয় ।
 বাত্ৰিদিনে ব্ৰাহ্মণৰ হিংসা আচৰয় ॥
 গুৰুক নিন্দিয়া শিষ্যে বোলে মূৰ্খ বৰ ।
 নেকৰে স্বামীক নিন্দা মাতে অনুত্তৰ ॥
 পিতৃক নমানে পুত্ৰে নাহি ভয় ভীত ।
 কোঁৱৰৰ মৃত্যু কাল ভৈল উপস্থিত ॥
 আজি বাতি প্রভু মঞি দেখিলেঁ। সোপন ।
 সোপনৰ কথা আবে শুনা নাৰায়ণ ॥
 দুৰ্য্যোধন ৰাজা সমে এক শত ভাই ।
 সোপনত সবে আসি ভৈলোঁ। এক ঠাই ॥
 ওঁড় কুসুমৰ মালা সবাবো শিৰত ।
 সবে হস্তে চড়িলোঁ। গৰ্দ্ভ বাহনত ॥
 দক্ষিণক চলি যাঞে যুগয়াক মনে ।
 ভয়ঙ্কৰ গৰ্ভক দেখিলোঁ। সেই ধানে ॥
 দাকণ পুৰুষগণে তৈতে লাগ পাইল ।
 অধোমুখে সবাহাঙ্গে গৰ্ভত পেলাইল ॥
 ভীষণ দ্ৰোণ সমে আমি সবে একে ঠাই ।
 সোপনতে ডৰতে কাম্পে মোৰ কাই ॥
 সোপনত দেখিলোঁ। নৃপতি যুধিষ্ঠিৰে ।
 তুমি সগ বঁস আছা পৰ্বত উপৰে ॥

শূক্ৰ বস্ত্ৰ পৰিধান চাৰি ভাই সঙ্গে ।
 সসাগৰা পৃথিবী গিলন্ত মহাৰঙ্গে ॥
 সোপনতে ডৰতে কাম্পয় হাত ভৰি ।
 কধিৰ পিয়ন্ত দুই আঞ্জলিক ভৰি ॥
 সুবৰ্ণৰ পাত্ৰত ভৰিয়া দিলা আনি ।
 য়ত অন্ন দধি ৰাজা পিয়ন্ত আপুনি ॥
 সোপনৰ ফলে ৰাজ্য পাইবা যুধিষ্ঠিৰ ।
 সমৰত মাৰিবা সমস্তে কুকবীৰ ॥
 পৃথিবীৰ বীৰক একত্ৰ কৰি ৰণে ।
 যুদ্ধযজ্ঞ প্ৰবৰ্তাইবা জানি আছেঁ মনে ॥
 ভীষ্মক দ্ৰোণক পাই দ্ৰুপদ কুমাৰে ।
 ধৃষ্টদ্যুম্ন শিখণ্ডিয়ে যি বেলা সংহৰে ॥
 সমস্ত নৃপতিগণ পৰিবে ৰণত ।
 যি বেলাত মোক ধনঞ্জয়ে কৰে হত ॥
 দুৰ্য্যোধন ৰাজা সমে এক শত ভাই ।
 যি বেলাত ভীমে একেশ্বৰে কৰে ঠাই ॥
 সি বেলাত যজ্ঞ প্ৰভু হৈবে সমাপত ।
 দক্ষিণা দিবাক পাচে গুণিবা মনত ॥
 যজ্ঞৰ দক্ষিণা হৈবে সুবৰ্ণ বিহিত ।
 স্বভাবে সুবৰ্ণ উপজিছে অগনিত ॥

এহি গুণি তজু মনে কৰিবাহা সাৰ ।
 ধৃষ্টদ্যুম্ন বীৰ আৰো দ্ৰুপদ কুমাৰ ॥
 অগনিৰ কুণ্ডত ভৈলেক উতপতি ।
 তাক মাৰি দক্ষিণা কৰাইবা সমাপতি ॥
 যি বেলা বিধবা কৌৰৱৰ ভাৰ্য্যাগণ ।
 স্বামীশোকে মহাতুঃখে কৰিবে ক্ৰন্দন ॥
 পুত্ৰশোকে গান্ধাৰী পৰিবে মুচ্ছা যাই ।
 কৰ্ণ কৰ্ণ বুলিয়া কান্দিবে বাধা আই ॥
 নানা বিধ বিলাপ কৰিবে ভিনে ভিন ।
 অবভৃথ স্নান পাণ্ডৱৰ সেহি দিন ॥
 মাধৱ বদতি কৰ্ণ সৰ্বজ্ঞান তুমি ।
 ভূত ভবিষ্যত কথা কহিলা আপুনি ॥
 জানা যদি সবংশে মৰিবা ঘোৰ ৰণে ।
 তেবে মোৰ বচন নকৰা কি কাৰণে ॥
 এভো বোলোঁ শুন মোৰ বাক্য পৰত্যেক ।
 পাণ্ডৱৰ পাটত তোমাৰ অভিষেক ॥
 ৰাজা হুয়া পাণ্ডৱ সহিতে দিয়া ধাৰি ।
 ইয়ো ৰাজ্যথান লৈয়ো কৌৰৱক মাৰি ॥
 এভো প্ৰতি প্ৰতি কৰ্ণ কহোঁ তজু আগে ।
 এহিৰূপে চলা ফিৰি যাইবাক নলাগে ॥

কর্ণে বোলে জগতকে আছা বন্দী করি ।
 তোমার মায়াক প্রভু এড়াইতে নপারি ॥
 সি কাৰণে তজু বাক্য নলবয় মনে ।
 প্রাণতো অধিক মোৰ রাজা দুৰ্য্যোধনে ॥
 আগৰচন্দন দিয়া করি বহু মান ।
 নিতে পূজা কৰে মোৰ বাহু দুইখান ॥
 দুৰ্য্যোধন নাম মাত্র মণ্ডিমে নৃপতি ।
 তেহু বর্ষ অকণ্টকে ভুঞ্জো বসুগতী ॥
 আসি আছে যত পৃথিবীৰ বীৰচয় ।
 মাসা দুই তিনি করি প্রবাস খাটয় ॥
 এবে যদি যাঞো মণ্ডি তব বাক্য পালি ।
 শুনি রাজাগণে মোক পাৰিবেক গালি ॥
 অধিবথ পিতৃ পাইলেন কত তপসাই ।
 বাধা সম মাতৃ মোৰ ত্রিভুবনে নাই ॥
 নকৰিলে ঘিণ মোৰ মূত্র পুৰীষত ।
 কৰিলেক জাতকৰ্ম্ম আদি কৰ্ম্ম যত ॥
 বসুসেন নামে মোৰ হাবিঘাসে আতি ।
 বিবাহ কৰাইলা কন্যা মহা রূপবতী ॥
 তাসম্মাত জন্মিল আমার পুত্রগণ ।
 নাতি দেখি রাজার হৰিষ কৰে মন ॥

ৰাত্ৰি দিনে আনন্দে যে বোলয় মনতে ।
 পিণ্ড জলাঞ্জলি পাইবোঁ কৰ্ণপুঞ্জ হস্তে ॥
 আজি যদি প্ৰভু তেমন্যাক বঞ্চে মঞি ।
 মোকো দৈবে বঞ্চেবেক কহিলেঁ নিশ্চই ॥
 আসি আছে যত পৃথিবীৰ ৰাজাগণ ।
 যুদ্ধ কৰিবাক প্ৰতি সৰাহাৰে মন ॥
 যুদ্ধ বিনা মৰণ নিন্দিত ক্ষত্ৰিয়ৰ ।
 আঁকে জানি সমৰ মিলায়ো গদাধৰ ॥
 মাধৱ বদতি কৰ্ণ জানিছা আপুনে ।
 তথাপিতো কিছো কহোঁ শুনিয়ে শ্ৰবণে ॥
 সত্যে ৰণ জিনিবেক পাণ্ডৱ সকল ।
 জয়ধ্বনি শুনি পাণ্ডৱৰ স্তমজল ॥
 বিশ্বকৰ্ম্মে নিৰ্ম্মি আছে দিব্যমায়াবলে ।
 ভয়ঙ্কৰ প্ৰচণ্ড বানৰ গোট জলে ॥
 যি বেলাত দেখা শ্বেতবৰ্ণ চাৰি হয় ।
 আগত সাৰথি কৃষ্ণ পাচে ধনঞ্জয় ॥
 বায়ত গাণ্ডীৱ ধনু কৰিবে টকাৰ ।
 দক্ষিণত দেৱদত্ত শৰ চমৎকাৰ ॥
 দ্ৰোণ কৃপ অশ্বত্থামা নৃপতি আপাৰ ।
 একৈকৰ লগে চলে সৈন্য গুৰুতৰ ॥

চাৰি যুগে যেন যুদ্ধ নাহি মনুষ্যৰ ।
 সি বেলাত আপুনি দেখিবা বীৰবৰ ॥
 সি বেলা সমৰে ঘোৰ ভীষ্ম অনিৰ্ব্বাৰ ।
 নিবাসন্ত যি বেলা অৰ্জ্জুন ধনুৰ্দ্ধৰ ॥
 সি বেলাত ঘোৰ বণে দেখিবা আপুনি
 কোঁৱৰ পতঙ্গ বীৰ অৰ্জ্জুন অগনি ॥
 যি বেলাত বোড়ি থাকা কুৰু বীৰচয় ।
 তৃণবত কৰি ভীমসেনে নগণয় ॥
 তেমন্থাৰ মध्ये পশি ক্ৰোধে বিপৰীত ।
 বাঘে যেন হৰিণৰ পিৰয় শোণিত ॥
 সেই মতে ভীমে দুঃশাসন ধৰি বলে ।
 তেজ্জ খাই নাচন্ত পৰম কোঁতুহলে ॥
 সি বেলা দেখিবা বীৰ দাৰুণ সমৰ ।
 ডৰে নিদ্ৰা নাসিব সমস্ত কোঁৱৰৰ ॥
 যি বেলা দেখিবা যুধিষ্ঠিৰ মহাশয় ।
 তপবলে আপুনাৰ সৈন্যক ৰাখয় ॥
 তেজ্জবলে বিনাশিবে শত্ৰু সৈন্য বৰ ।
 সি বেলা দেখিবা বীৰ দাৰুণ সমৰ ॥
 কিন্তু কৰ্ণ শূনা আবে আমাৰ বচন ।
 কাৰ্ত্তিক নিবৰ্ত্তি মাস হৈবেক আশ্রয় ॥

আজি হন্তে লেখি সাত দিনৰ ভিতৰে ।
 দুৰ্য্যোধন সমৰ হৈবে কুরুপাণ্ডৱৰে ॥
 যোৰ শৰে যত প্ৰজা ঘাৱ ছেৱ খাই ।
 নপাকিবে নজসিবে জাৰ ঘাম নাই ॥
 কৰ্ণে বোলে শুনা প্ৰভু আমাৰ বচন ।
 পুণ্যভূমি মহা কুরুক্ষেত্ৰ বিতোপন ॥
 মহাদেৱ গঙ্গা দেৱী বহন্তু সদাই ।
 যাহাত মৰিলে প্ৰজা বৈকুণ্ঠক পাই ॥
 ৰাজাগণ সমস্তে মিলিছে একতৰ ।
 যুদ্ধ বিনা মৰণ নিন্দিত ক্ষত্ৰিয়ৰ ॥
 তৈকে প্ৰতি চলি যাউক কুরু পাণ্ডু যত ।
 ৰণভূমি প্ৰভু নিৰ্ম্মিয়োক সি থানত ॥
 মাধৱ বদতি কৰ্ণ শুনিয়ে বচন ।
 সাজু হুয়া চলোক নৃপতি দুৰ্য্যোধন ॥
 পাণ্ডৱ আসিব সাত দিনৰ ভিতৰ ।
 কুরুক্ষেত্ৰে সমৰ মিলিবে গুৰুতৰ ॥
 সঞ্জয় বদতি কথা শুনিয়ে শ্ৰৱণে ।
 ভাল বুলি কৃষ্ণক নমিলা বাৰ কৰ্ণে ॥
 পাণ্ডৱৰ থানক চলিলা দামোদৰ ।
 মনদুঃখে কৰ্ণে আসি পণিলা নগৰ ॥

বৈসম্পায়ন বদতি শুনিয়ো নবেশ্বৰ ।
 আত অনন্তৰে কথা শুনা নিবন্তৰ ॥
 কৃষ্ণে গৈল তোমাৰ প্ৰপিতামহী কুন্তী ।
 কান্দন্তে আছন্ত দেবী মহা শোকে আতি ॥
 সেই সময়ত যাই বিদূৰ মিলিলা ।
 কুন্তীৰ আগত কথা কহিবে লাগিলা ॥
 শুনা ৰাজমাতা কুন্তি বচন আমাৰ ।
 শ্ৰীমদে অন্ধ দুৰ্য্যোধন দুৰাচাৰ ॥
 যুগুত বচন বুলিলন্ত যদুপতি ।
 অৰ্দ্ধ ৰাজ্য খুজিলন্ত পাণ্ডৱক প্ৰতি ॥
 আমিহো বুলিলেঁ তাক সময়ন্তি মনে ।
 কাণতো নলৈলে তাক ৰাজ্য দুৰ্য্যোধনে ॥
 বিনা যুদ্ধে পাণ্ডৱক ৰাজ্য নেদে জানি ।
 তেবেসে উলটি গৈল প্ৰভু চক্ৰপাণি ॥
 মহা দুৰ্দ্ধ পাণী ইটো ধৃতৰাষ্ট্ৰ ৰাই ।
 শতপুত্ৰমদে অন্ধ জ্ঞানচক্ষু নাই ॥
 সি কাৰণে মাধৱৰ বাক্য নকৰিল ।
 হেৰা তাৰ কাল আসি সমীপ চাপিল ॥
 দুৰ্দ্ধয় সমৰে সবাক্ৰবে হৈবে ক্ষয় ।
 ইহাক স্মৰন্তে মোৰ নিদ্ৰা নিমিলয় ॥

শুনিয়া কুন্তীৰ যে অধিক শোক ভৈল ।
 মনে মনে গোসানীয়ে গুণিষাক লৈল ॥
 ৰাজ্যলোভে পাণ্ডৱে কৰিব ঘোৰ ৰণ ।
 কোঁৱৰক মাৰিবে আগাৰ জ্ঞাতিগণ ॥
 কেহো মমা কেহো পিতা কেহো হবে ভাই ।
 গুণি গুণি চাহান্তে পৰৰ কেহো নাই ॥
 যদি যুদ্ধ কৰে জ্ঞাতিগণ যাইবে ঘৰি ।
 যুদ্ধ বিনা নপাই আপুনাৰ বস্তুস্বৰ্গী ॥
 যদি নিদাকণ হুয়া কৰন্তু সমৰ ।
 কটাকটি কৰিবেক সবে কোঁৱৰৰ ॥
 চেনাপ পাঞ্চাল মৎস্য আদি বংশ যত ।
 বৃষ্ণি বংশো আদি গিলিবেক সমৰত ॥
 সবেয়ো সম্বন্ধে, হৰে কুটুম্ব আমাৰ ।
 প্ৰাণতো অধিক দেখোঁ স্নেহ তাসম্বাৰ ॥
 তেমনে ৰণত পৰি হৈবেক নিৰ্জ্ঞান ।
 আত পৰে কিবা মোৰ দুঃখ আছে আন ॥
 পৰম দুঃখিত মোৰ পাঞ্চুটি তনয় ।
 তাসম্বাৰ কিছো সুখ নেদেখিলোঁ ময় ॥
 মহা ঘোৰ সমৰক অভিলাষ মনে ।
 কৃষ্ণে সমে পাঞ্চো ভাই সাজিবা যতনে ॥

কুকগণ মধ্যে দ্রোণ কৰ্ণ পিতামহ ।
 দুৰ্য্যোধন ৰাজাৰ তিনিত মাত্ৰ গহ ॥
 ত্ৰিভুবনে প্ৰচণ্ড যুদ্ধত অগ্ৰগণি ।
 কৌৰৱৰ অৰ্থে জানো যুঁজিবন্ত তিনি ॥
 এসম্বে যতাপি মোৰ মাৰে পুত্ৰচয়ি ।
 তেবে নিদাকণী কোন পুৰো যাইবোঁ মঞি ॥
 নজানো আপুন পৰ সকলে সমান ।
 এগুটি মৰিলে মঞি নধৰিবোঁ প্ৰাণ ॥
 অনুমানে জানো মঞি দ্ৰোণৰ হৃদয় ।
 পাণ্ডৱকে পুত্ৰকে দেখন্তে একে নয় ॥
 বলে পাৰি নমাৰিবে মোৰ পুত্ৰগণ ।
 ইঙ্গিতে জানিছেঁ। গুৰুদ্ৰোণৰ যে মন ॥
 কোলে বোকে তুলি আছে মহা স্নেহে আতি ।
 পাণ্ডৱক ভীষ্মে নমাৰিবে বুলি নাতি ॥
 আসন্বাত হন্তে মোৰ নাহিকে সংশয় ।
 কৰ্ণে যদি নমাৰে আমাৰ পুত্ৰচয় ॥
 আদিত্যৰ বীৰ্য্যে জাত আমাৰ সন্ততি ।
 পৰম প্ৰচণ্ড বীৰ দাক্ষণ শকতি ॥
 কুল কন্যা লাজে মঞি তেজিলেঁ। তৈসানি ।
 অধৰথ ৰাধা পাই তুলিলেক আনি ॥

তাতেসে কৰ্ণৰ পাণ্ডৱক কোপ মনে ।
 পাণ্ডৱ আপুন ভাতৃ তাহাক নজানে ॥
 সি কাৰণে পাণ্ডৱক ক্ৰোধ আতি বৰ ।
 অজিঞ্জাসি ইটো দোষ নকাটো কৰ্ণৰ ॥
 এতিক্ষণে কৰ্ণৰ পাশক যাঞো মঞি ।
 লাজ এড়ি পুত্ৰ বুলি দিঞো পৰিচই ॥
 জন্মদাতা মাতৃ মঞি বুলিবোঁ শোভন ।
 অৱশ্যে কৰিবে কৰ্ণে আমাৰ বচন ॥
 এহি মনে গুণি কুন্তী কৰিলন্ত থিৰ ।
 কৰ্ণৰ সমীপ পাইলা ভাগিৰথী তীৰ ॥
 বৈসম্পায়ন বদতি শুনিয়ে জন্মেজয় ।
 গঙ্গামধ্যে স্নান কৰে কৰ্ণ মহাশয় ॥
 উত্তৰবাহিনী গঙ্গা কৰ্ণো তৈকে যাই ।
 নিতে নব ঘটি থাকে সূৰ্য্যক ধিয়াই ॥
 উৰ্দ্ধমুখ কৰি নাসিকাত দিয়া দৃষ্টি ।
 পূৰ্বক সমুখ পচিমক দিয়া পিঠি ॥
 যদি আদিত্যৰ তাপ নিজ পিঠি লাগে ।
 তেবেসে কৰ্ণৰ সিটো সমাধিয়ে ভাগে ॥
 কুন্তী দেখে কৰ্ণ আছে সূৰ্য্যক ধিয়াই ।
 বাট চাই তথাতে ৰহিলা কুন্তী আই ॥

এহি মতে তথাতে কুন্তীয়ো বহি আছে ।
 মধ্যাহ্ন বেলাত সূৰ্য্য নিবৰ্ত্তিল পাচে ॥
 আদিত্যৰ তাপ যাই পিঠিত লাগিল ।
 তেবেসে কৰ্ণৰ সিটো সমাধি ভাগিল ॥
 সমাধি ভাগিয়া কৰ্ণ কিৰি চাহে পাচে ।
 দেখে কুন্তী গোসানী আগতে বহি আছে ॥
 দেখি কৰ্ণে উঠিলন্ত পৰম মাদৰে ।
 কুন্তীৰ আগত জুৰলন্ত জোৰকৰে ॥
 কৰ্ণে বোলে ৰাজমাতা শুনিয়ে বচন ।
 কত ভাগ্যে ভৈলোঁহো তোমাক দৰিশন ॥
 অধিবথ পুত্ৰ মণ্ডি ৰাধাৰ কুমাৰ ।
 হেৰা নমস্কাৰ কৰেঁ চৰণে তোমাৰ ॥
 তজু দৰশনে মোৰ পুৰুষৰো ভাগ ।
 কি কাৰ্য্যে আসিছা তুমি কহা মোৰ আগ ॥
 কুন্তী বোলে শুনা বাপু বচন আশাৰ ।
 নোহা অধিবথ পুত্ৰ ৰাধাৰ কুমাৰ ॥
 ইটো কথা অজিজ্ঞাসি বোলাহা নুগুণি ।
 শামুকত মাণিক আছস কৈত শূনি ॥
 সাবথিৰ কুলে জাত অধিবথ পাপ ।
 কৌৰৱৰ সেৱক তোমাৰ নুহি বাপ ॥

নুহি ৰাজ-বধু কোঁৱৰৰ সেৱকিনী ।
 দুৰাচাৰী ৰাধা নুহি তোমাৰ জননী ॥
 তজু জন্ম কহোঁ নকৰিবা অপমান ।
 মানৱে পোৱে এড়া এড়ি দৈবৰ নিদান ॥
 তজু পিতৃ দিৱাকৰ আদিত্য সাক্ষাত ।
 কন্যাকালে আমাৰ গৰ্ভতে ভৈলা জাত ॥
 যেনে অধিৰথ পাই তুলিলে তোমাক ।
 শুনা বাপু কহোঁ আবে ইসৰ কথাক ॥
 সূৰসেন ৰাজা কুন্তভোজ অধিপতি ।
 সখিত্ব কৰিলা দুয়ো মহামিত্ৰ আতি ॥
 সূৰত জন্মিলোঁ মঞি আনো কন্যাচয় ।
 বসুদেৱ আদি কাৰি সূৰৰ তনয় ॥
 দৈবযোগে কুন্তভোজ অপুত্ৰক ভৈল ।
 এখানি তনয় সূৰসেনত মাগিল ॥
 অপুত্ৰক কুন্তভোজ নৃপতিৰ থান ।
 সূৰসেন পিতৃ মোক দিলন্ত বিলান ॥
 কুন্তভোজে আমাক নিলন্ত নিজ গৃহে ।
 জীৱ বুলি মোক তুলিলন্ত হাবিয়াসে ॥
 তান গৃহে আসি ঋষি দুৰ্ব্বাসা মিলিল ।
 সেৱা কৰিবাক মনে পিতৃ মোক দিল ॥

পৰম প্রচণ্ড ঋষি তান বাক্য জানি ।
 যতনে সেবিলেঁ মঞি কায়বাক্য মনি ॥
 ঋষি তুষ্ট হুয়া মন্ত্ৰ কহিলা বুঝাই ।
 তাকে পঢ়ি মাতিলে দেবক লাগ পাই ॥
 এক দিনা মঞি ফুল তুলিবাক গৈলেঁ ।
 প্রভাততে দেব দিবাকরক দেখিলেঁ ॥
 তাক দেখিবাক মনে কোঁতুহল বর ।
 চঞ্চল চবিত্র নুগুণিলেঁ পূর্বাপর ॥
 মন্ত্ৰর পরীক্ষা চাহিবাক মন করি ।
 দেব দিবাকরক মাতিলেঁ মন্ত্ৰ পঢ়ি ॥
 তেতিস্রুণে ববি আসি ভৈল উপস্থিত ।
 হেন দেখি আমার সংশয় ভৈল চিত ॥
 চরণত প্রণামিয়া বুলিলেঁ হো বাক ।
 মন্ত্ৰর পরীক্ষা চাহিলেঁ ক্ষমিয়ো আমাক ॥
 দিবাকরে বোলে কুন্তি শুনিয়ো বচন ।
 কদাচিতো মিছা নাহি দেব দর্শন ॥
 আমাসাক দেখিলে বিফল নোহে মতি ।
 কন্যা গুচি এতিস্রুণে ছ্যোক যুবতী ॥
 এহি বুলি আদিত্য তোমাক উপার্জিল ।
 হেন দেখি মোর মনে সংশয় মিলিল ॥

দিবাকৰে দেখিয়া বুলিলা অভিপ্ৰাই ।
 পাচে তুমি আমাত জন্মিলা সেহি ঠাই ॥
 কৰচ কুণ্ডল সমে জন্মিলাহা তুমি ।
 আদিত্যৰ বৰে পুনো কন্যা ভৈলোঁ আমি ॥
 নতু দেস্ত পিতৃ কৈতো বিবাহ আমাক ।
 লোকে হঠিবেক শুনি ইসৰ কথাক ॥
 অভেদ কৰচ ছুই কুণ্ডলে সহিতে ।
 ত্ৰিভুবনে তোমাৰ মৃত্যুত নাহি ভীতে ॥
 কুল-কলঙ্কক ভয়ে তেজিবাক মন ।
 দৰশনে স্নেহ লাগে তোমাৰ বদন ॥
 উভয় শঙ্কট ভয়ে অনেক কান্দিলোঁ ।
 সন্মুখাত ভৰি আনি তোমাক উটাইলোঁ ॥
 গঙ্গাৰ তীৰত অধিবথ ক্ৰীড়া কৰে ।
 সন্মুখাক দেখিলেক জলৰ উপৰে ॥
 সন্মুখা চপায়া সিটো মেলি চাহে পাচে ।
 ত্ৰিভুবনে শ্ৰেষ্ঠ শিশু দেখে তাতে আছে ॥
 অধিবথ পুত্ৰ বুলি নিলা নিজ থান ।
 দেৱ গোপ্য কথা ইটো নজানয় আন ॥
 শুনা বাপু কহোঁ ইটো পুত্ৰৰ লক্ষণ ।
 সদ পুত্ৰে কৰে পিতৃ মাতৃৰ বচন ॥

যুধিষ্ঠিৰ আদি কৰি তোৰে ছোট ভাই ।
 তেসম্বাৰে তোমাৰে যুঁজিবে নুযুৱাই ॥
 যিটো কোঁৱৰৰ গৃহে আছস সাদৰি ।
 দুৰাচাৰ কোঁৱৰ আমাৰ প্ৰাণ বৈৰী ॥
 মাতৃৰ বচন বাপু শুনিয়ে সম্প্ৰতি ।
 পাণ্ডৱৰ থানত হুয়োক নৰপতি ॥
 ভীম ধনঞ্জয় যুধিষ্ঠিৰে ভিনে ভিন ।
 পাঞ্চো ভাই তোমাক সেবিবে ৰাত্ৰি দিন ॥
 আজি দেখি বিস্ময় মিলোক কোঁৱৰৰ ।
 কৰ্ণ ধনঞ্জয় দুয়ো ছয়ো একতৰ ॥
 আপুনাৰ ছয় ভাই সহিতে ত্বৰিত ।
 কোঁৱৰৰ ৰাজ্য লৈয়ো পাণ্ডৱে সহিত ॥
 কৰ্ণ ধনঞ্জয় প্ৰকাশিয়ে এক হুই ।
 বৃষ্ণিবংশে যেন কৃষ্ণ বলভদ্ৰ দুই ॥
 পাঞ্চো ভাই সমে প্ৰকাশিয়ে মহাবল ।
 ব্ৰহ্মায়ে সহিতে যেন দেৱতা সকল ॥
 হৃদয় জুৰাউক কৰ্ণ গাত্ৰ বোল মোক ।
 শুদ্ৰ পুত্ৰ হেন লোকে নোবোলোক তোক ॥
 বৈসম্পায়ন বদতি শুনিয়ে জন্মেজয় ।
 কৰ্ণক সম্বুধি কুন্তী তথাতে আছয় ॥

আকাশত বহিয়া দেখিলা দিবাকৰে ।
 জানো কৰ্ণে জননোৰ বচন নকৰে ॥
 এহি মনে গুণি শীঘ্ৰ বেগে লৰি গৈলা ।
 কৰ্ণৰ আগত সূৰ্য্য উপস্থিত ভৈলা ॥
 কৰ্ণে দেখে দিবাকৰ সাক্ষাতে আসিলা ।
 পিতৃ বুলি নমি দুই পাৰত বন্দিলা ॥
 কৰজোৰ কৰি উঠি বহিলেক কৰ্ণ ।
 হেন দেখি দিবাকৰে বুলিলা বচন ॥
 আদিত্য বদতি কৰ্ণ ত্ৰিভুবনে সাৰ ।
 কুন্তীক চিনিবা নিজ জননী তোমাৰ ॥
 তোমাৰ জনক পিতৃ চিনিবা আমাক ।
 কুন্তী যি বোলয় কিয় নকৰস তাক ॥
 ভাল বোলে কুন্তী তোক চায়ু মনে গুণি ।
 পাণ্ডৱৰ থানে ৰাজা হুয়োক আপুনি ॥
 অথগু নৃপতি হৱা ধৰণী মণ্ডলে ।
 কৌৰৱক তোমাৰ সেবাবে কোন ফলে ॥
 ভাল বোলে কুন্তীয়ো বিলম্ব কি কাৰণ ।
 এখনে চলিয়ো বাপু পাণ্ডৱৰ থান ॥
 শীঘ্ৰে সঙ্গ তেজিয়োক কৌৰৱ শৃগাল ।
 পাণ্ডৱৰ থানত তোমাৰ হৈবে ভাল ॥

বৈসম্পায়ন বদিত শুনিবো জন্মেজয় ।
 এহি বুলি মৌন ভৈলা সূর্য্য মহাশয় ॥
 কুন্তীয়ো কৰ্ণক বুলিলেক যত মানে ।
 শুনি মনে মনে গুণি আছিলেক কৰ্ণে ॥
 দুই হান্তৰ বাক্য কৰ্ণে অনেক গুণিলা ।
 নিজ সত্য হন্তে অগুণাত্ৰো নলড়িলা ॥
 কৰ্ণে বোলে ৰাজমাতা নুবুলিবা আৰ ।
 যি বেলা জন্মিলেঁ মঞি গৰ্ভত তোমাৰ ॥
 সি বেলা নুতুলি মোক ধৰ্ম্ম পথ চাই ।
 মৰিবাক মনে মোক পেলাইলা উটাই ॥
 কন্যা হুয়া নুগুণিলা কৰিলাহা পাপ ।
 আগে মোক তেজি পাচে কৰাহা বিলাপ ॥
 মাতৃ হুয়া তুমি মোত নিদাকণী ভৈলা ।
 শত্ৰুৰ পুত্ৰক যেন জলত পেলাইলা ॥
 তজু গৃহে যাইবোঁ য়েবে নুগুণি মনত ।
 তেবে মোৰ কুযশা ৰহিবে জগতত ॥
 তজু গৃহে ক্ষত্ৰিয় কুলত জাত ভৈলেঁ ।
 তোমাৰ নিমিত্তে মঞি জাতি হেৰুৱাইলেঁ ।
 বৈশ্য জাতি ভৈলেঁ অধিৰথ পিতৃ সাৰ ।
 জাত কৰ্ম্ম নামক যে কৰিলে আমাৰ ॥

মাতৃয়ে তেজিলে শত্ৰু তুলিলেক পাই ।
 পিতৃ মাতৃ অনুবন্ধ তাসম্বাৰ ঠাই ॥
 যদি পুত্ৰ বুলি তুমি হিত মানা মনে ।
 তেবে এত কালে আসি চিনা নেদা কেনে ॥
 এবে চিনা দিয়া আপুনাৰ হিত মানি ।
 জানো কৰ্ণে মাৰে মোৰ পুত্ৰ পাঞ্চখানি ॥
 একেশ্বৰ কৰিয়া অজিলে বিধাতাই ।
 এত কাল বহি গৈলা নাহি বন্ধু ভাই ॥
 এবে ভাই চিনা আহা ভৈল যুদ্ধকাল ।
 ই কথা শুনিয়া কোনে বুলিবেক ভাল ॥
 সমৰত আমাক কৰিবে পৰিত্ৰাণ ।
 দুৰ্য্যোধনে পূজে মোৰ বাহু দুই খান ॥
 আমাত ভাৰসা কৰে কোঁৱৰ সকল ।
 পাণ্ডৱক জিনিবাক আশংসয় বল ॥
 এবে পাণ্ডৱৰ থানে দেখি সৰ্বলোক ।
 দুৰ্য্যোধন ৰাজা শুনি কি বুলিবে মোক ॥
 অধিৰথ পিতৃ মোক হাবিয়াসে আতি ।
 মোৰ পুত্ৰ বুলি স্নেহে তুলিলন্ত সতী ॥
 এত কাল দুখ পাইলে তোলন্তে আমাক ।
 ফল কালে আবে কেনে এড়িবোঁ তাৰাক ॥

এতেকতে তজু বাক্য নপশয় কাণে ।
 আন ঘিবা লাগে মানে খুজিয়ো আপুনে ॥
 সৰ্বলোকে জানে যেন কৰ্ণ মহাবীৰ ।
 ত্ৰিভুবনে পৰাক্ৰমী বচন স্মৃতিৰ ॥
 মঞি যদি সত্য এড়ি যাঞো তযু পাশ ।
 তেবে আৰো লোকে কাত কৰিবে বিশ্বাস ॥
 তুমি সম যতেক অসতী কন্যাচয় ।
 পুত্ৰ উপজিজিয়া তেজে কলঙ্কক ভয় ॥
 সত্য এড়ি যাঞো যদি তজু গৃহ লাগি ।
 মঞি তেবে ভৈলোঁ তাসম্ভাৰ বধ ভাগী ॥
 তোলনীয়া পুত্ৰ কেৰে নুতুলিবে আৰ ।
 মোক দেখি সকলে কৰিবে পৰিহাৰ ॥
 এতেকে নকৰোঁ মাতৃ তোমাৰ বচন ।
 যত বল আছে গাৰে কৰিবোঁহো বণ ॥
 প্ৰাণ পৰিশ্ৰমে মঞি অৰ্থে কৌৰৱৰ ।
 তজু পুত্ৰগণ সমে কৰিবোঁ সমৰ ॥
 আৰ এক কথা কহোঁ শুন্য কুন্তী আই ।
 পুত্ৰৰক্ষা নিমিত্তে আসিছা মোৰ ঠাই ॥
 কৰ্ণ মহাদানীৰ পাশক যিটো ঘাই ।
 কদাচিতো জানিবা তাহাৰ বৃথা নাই ॥

কৰ্ণ মহাদানীৰ অদেয় নাহি জানি ।
 পাঞ্চ পুত্ৰ দান দিলেঁ লৈয়োক গোসানী ॥
 কুন্তী বোলে বাপু যে অৰোগ্য হোক কাই ।
 আজিসে জন্মিল পাঞ্চ পুত্ৰ তোৰ ঠাই ॥
 যুদ্ধে নমাৰিবি মোৰ পাঞ্চুটি তনয় ।
 পুনু সত্য কৰি বোল নথবি সংশয় ॥
 কৰ্ণে বোলে কুন্তি আবে কথা কহেঁ সাৰ ।
 মণ্ডি সমে লেখি পাঞ্চ তনয় তোমাৰ ॥
 নকুল সহদেব ভীম যুধিষ্ঠিৰ চাৰি ।
 নমাৰিবো আৰাক যুদ্ধত বলে পাৰি ॥
 মধ্যম তোমাৰ পুত্ৰ বীৰ ধনঞ্জই ।
 তাক পাইলে পুনু ক্ষমা নকৰিবোঁ মণ্ডি ॥
 বহুপি অৰ্জুনে মোক কৰয় সংহাৰ ।
 ধনঞ্জয় সমে পাঞ্চ তনয় তোমাৰ ॥
 যদি ঘোৰ বণে অৰ্জুনক মাৰেঁ মণ্ডি ।
 তেবে আমি সমে পাঞ্চ তোমাৰ তনয় ॥
 কুন্তী শুনিলেক য়েবে কৰ্ণৰ বচন ।
 কৰ্ণক প্ৰশংসি গৈলা আপুন ভবন ॥
 দিবাকৰো পাচে তৈতে অন্তৰ্ধান হৈলা ।
 অনন্তৰে কৰ্ণো নিজ মন্দিৰক গৈলা ॥

ବୈସମ୍ପାୟନ ବଦତି ଶୁନିଯୋ ନବେଶ୍ବର ।
 ଆତ ଅନନ୍ତରେ କଥା ଶୁନା ପାଣ୍ଡବର ॥
 କୌରବର କଥାକ କହିଲା ନାବାୟଣେ ।
 ଯୁକ୍ତ ବିନା ରାଜ୍ୟ ନେଦେ ଦୁର୍ଘ୍ତ ଦୁର୍ଯ୍ୟୋଧନେ ॥
 ଏକ ମନେ ଶୁନି ଆଛେ ରାଜା ଯୁଧିର୍ଥିରେ ।
 ଶୁନି ସହଦେବର ଯେ କମ୍ପୟ ଶରୀରେ ॥
 ମହା କ୍ରୋଧେ ଉଠି ରାଜା ସକଳର ଆଗେ ।
 ସହଦେବେ ଭୀମକ ମାତିଲା ବର ବାଗେ ॥
 ଶୁନା ଭୀମ ଦଦା ପାସରିଲା ଆବୋ ବାର ।
 କୌରବେ କବିଛେ ଯତ ଆମାକ ନିକାର ॥
 ବନବାସ ଦୁଃଖକ ଅବଶେ ଫୁଟେ ପ୍ରାଣ ।
 ସବେ ପାସରିଲା ମଂସ୍ୟ ନୃପତିର ଥାନ ॥
 ସହଦେବ ବୀରର ବଚନ ହେନ ଶୁନି ।
 ଅନନ୍ତରେ ଯୁଧିର୍ଥିରେ ବୁଲିଲନ୍ତ ବାଣୀ ॥
 ଯୁଧିର୍ଥିର ବଦତି ଶୁନିଯୋ ନାବାୟଣ ।
 ରାଜାଗଣୋ ଶୁନିବାହା ଆମାର ବଚନ ॥
 କୌରବେ ଦିଲେକ ଯତ ବନବାସ କ୍ଳେଶ ।
 ଆଦି ଅନ୍ତେ ମଞ୍ଜି ତାକ ମହିଲେଁ ନିଶେଷ ॥
 କୃଷକ ପଠାଇଲେଁ ମଞ୍ଜି ରାଜ୍ୟ ଖୁଞ୍ଜିବାକ ।
 ଶୁନିଲାହା ଦୁର୍ଯ୍ୟୋଧନେ ନେଦିଲେକ ତାକ ॥

আবে মোৰ দোষ নাই তুমি সবে সাখী ।
 ৰাজ্য নেদি পাপিষ্ঠে খাইলেক দুই আখি ॥
 ঘোৰ সমৰত সংহৰিবোঁ কুব্জগণ ।
 কৈবা ভীম ধনঞ্জয় শুনিয়ে বচন ॥
 হস্তী ঘোড়া জাণ্টে আন কটক জড়াই ।
 ৰাজাগণ ত্বৰিতে মিলোক এক ঠাই ॥
 আৰো এক কথা কহোঁ শুনিয়ে যুগুতি ।
 সমৰত কাহাক পাতিবোঁ সেনাপতি ॥
 সৌমক পাঞ্চাল মৎস্য ত্ৰিভুবনে সাৰ ।
 তোৰা চাৰি ভাই আৰো নৃপতি আপাৰ ॥
 সবে মহা পৰাক্ৰমী বিপুল শক্তি ।
 আলোচিয়ে কাহাক পাতিবোঁ সেনাপতি ॥
 বৈসম্পায়ন বদতি শুনিলে নৰেশ্বৰ ।
 প্ৰথমতে সহদেবে দিলন্ত উত্তৰ ॥
 সহদেবে বোলে দদা কথা কহোঁ সাৰ ।
 মহা উপকাৰী ৰাজা বিৰাট আমাৰ ॥
 অগ্নে পানে পুষিলেক পুত্ৰব্ৰত কৰি ।
 বৰিষেক স্থখে আছোঁ বিৰাট নগৰী ॥
 জানে নানা বিধ যুদ্ধ ধৰ্ম্মবন্ত আতি ।
 মোৰ মনে তাহাকৈ পাতিয়ো সেনাপতি ॥

নকুল বদতি দদা শুনা যুধিষ্ঠির ।
 পৰাক্রমী প্রচণ্ড দ্রুপদ মহাবীর ॥
 কন্যাদাতা পিতৃ হবে স্বশুর আমার ।
 পাণ্ডু পিতৃ সম হিত সুহৃদ আপার ॥
 শিষ্য ভবদ্বাজৰ যে যুদ্ধত নিপুণ ।
 মোৰ মুখে তাহান বর্ণাইবোঁ কত গুণ ॥
 সৰ্বকালে জানো গুরু দ্রোণে সমে নাটে ।
 ঘোৰ সমৰত পাইলে দুইকো দুই কাটে ॥
 এক শত পুত্র যার বিপুল শক্তি ।
 মোৰ মনে তাহাঙ্কে পাতিয়ো সেনাপতি ॥
 যুধিষ্ঠির বদতি শুনিয়ো মহাবীর ।
 পৰম দৰ্পিষ্ঠ ধৃষ্টিদ্যুম্নৰ শৰীর ॥
 দ্রোণে বধিবার হেতু জানে ত্রিভুবন ।
 অগ্নিৰ কুণ্ডৰ হন্তে ভৈলা উতপন ॥
 যাক ভয়ে গুরু দ্রোণ কম্পিত শৰীর ।
 সেনাপতি হোক ধৃষ্টিদ্যুম্ন মহাবীর ॥
 ভীমে বোলে শিখণ্ডীক কৰা সেনাপতি ।
 ভীষ্মক বধিবে প্রতি ভৈল উতপতি ॥
 যাক ডবে গুরু দ্রোণে ভয় কৰে মনে ।
 বৈদ্যক দেখিয়া যেন কাল সৰ্পগণে ॥

মহেশ্বৰ বৰত শিখণ্ডী অনিৰ্ব্বাৰ ।
 ভীষ্মক বধিয়া কাৰ্য্য সাধিবে আমাৰ ॥
 দ্রোপদীৰ ভাই যে শিখণ্ডী মহামতি ।
 গোৰ মনে তাহাক পাতিয়ো সেনাপতি ॥
 যুধিষ্ঠিৰ বদতি শুনিয়ো নাৰায়ণ ।
 কি কাৰণে প্ৰভু আবে নোবোলা বচন ॥
 ঘোৰ ৰণে কাহাক পাতিবো সেনাপতি ।
 কোন বলবন্ত মোত কহিয়ো সম্প্ৰতি ॥
 সমৰক চলি যাইবো বজনী প্ৰসঙ্গে ।
 শুভ দিবসত কালি অভিজিত ক্ষণে ॥
 বৈসম্পায়ন বদতি শুনিয়ো নৰেশ্বৰ ।
 শুনি শুনি আছে ৰাজাগণ নিবন্তৰ ॥
 যুধিষ্ঠিৰ নৃপতিৰ বচন সাদৰি ।
 অৰ্জ্জুনৰ মুখ চাই মাতিলন্ত হৰি ॥
 মাধৱ বদতি দদা শুনিয়ো বচন ।
 মহা বলবন্ত দেখোঁ তজু ৰাজাগণ ॥
 ত্ৰিভুবনে পৰাক্ৰমী চাৰিয়ো সোদৰ ।
 কোন ছাৰ কোঁৱৰ পতঙ্গ সমশৰ ॥
 একে ধনঞ্জয়ে ত্ৰিভুবন বিনাশিব ।
 ভীমৰ আগত কোন কোঁৱৰ থাকিব ॥

নকুল সহদেব যবজ্ঞ দুই ভাই ।
 যমৰ উপমা যাক পটন্তৰ নাই ॥
 ত্ৰিভুবনে পৰাক্ৰমী ধৃষ্টদ্যুম্ন বীর ।
 সাত্যকিৰ আগে কোন জন হৈবে গিৰ ॥
 অভিমন্যু ভাগিন আমাৰ সম বলী ।
 বিৰাটৰ আগে কোনে ধনু লৈবে তুলি ॥
 ত্ৰিভুবনে বিজয় বিৰাট মহাবাই ।
 শিখণ্ডীৰ যত গুণ কথন নযাই ॥
 আনো অসংখ্যাত ৰাজা আসি আছে যত ।
 আসন্নাৰ আগত কোঁৱৰ তৃণবত ॥
 তথাপি তো পুছা যদি সেনাপতি সাৰ ।
 সাত অক্ষৌহিনী সেনা লেখিলে তোমাৰ
 আসন্নাৰ যুঁজাইবাক ৰাখিবে সম্প্ৰতি ।
 সি কাৰণে সাতকো পাতিয়ো সেনাপতি ॥
 দ্ৰুপদ বিৰাট যে সাত্যকি ধনুৰ্দ্ধৰ ।
 ধৃষ্টকেতু ৰাজা ধৃষ্টদ্যুম্ন বীরবৰ ॥
 জৰাসন্ধ পুত্ৰ সহদেব মহামতি ।
 শিখণ্ডী সহিতে এহি সাতো সেনাপতি ॥
 আসন্নাৰ মুখ্য ধৃষ্টদ্যুম্ন বীর লেখি ।
 সবাবো পালক ধনঞ্জয় প্ৰাণসখি ॥

সখিৰ পালক বুলি জানিবা আমাক ।
 সাৰথি স্বৰূপে বুদ্ধি বলে পাৰি যাক ॥
 আৰু এক বচন শুনিয়ে দদা তুমি ।
 পৰম শোভন কুৰুক্ষেত্ৰ নামে ভূমি ॥
 তথাত সমবে মৰে যত বীৰগণ ।
 দিব্য ৰূপে চলি যাইব বিষ্ণুৰ ভুবন ॥
 তহিকে চলিবা সবে কোঁৱৰ সকল ।
 সেহি থানে তুমিয়ে চলাহা মহাবল ॥
 বৈসম্পায়ন বদতি শুনিয়ে আত পৰে ।
 কৃষ্ণৰ বচন শুনিলন্ত যুধিষ্ঠিৰে ॥
 কৃষ্ণৰ বচন সাদৰিয়া মহামতি ।
 সাতো নৃপতিক পাতিলন্ত সেনাপতি ॥
 সাতকো দিলন্ত দিব্য অলঙ্কাৰ আনি ।
 দিব্য ৰত্নে পূজিলন্ত বসনে ভূষণি ॥
 সবাবো উপৰে ধনঞ্জয়ক পাতিল ।
 দিব্য ৰত্ন অলঙ্কাৰে শৰীৰ মণ্ডিলা ॥
 নিজ বাহু মেলি আনি বসাইলন্ত কোলে ।
 জয়ধ্বনি কৰিলন্ত নৃপতি সকলে ॥
 নকূলে আৰণ তুলি ধৰিলন্ত শিৰে ।
 সহদেৱ সাত্যকি বিছন্ত ধীৰে ধীৰে ॥

কৃষ্ণে দূর্বাক্ষত দিলা বৈজয়ন্তি মালা ।
 উঠি উঠি নৃপতি সকলে প্রণামিলা ॥
 সি বেলাত উৎসব মিলিল বহুতর ।
 পাঞ্চ জন্ম শঙ্খ ফুঙ্কিলন্ত দামোদর ॥
 অনন্তবিজয় শঙ্খ বাইলা যুধিষ্ঠিরে ।
 পৌণ্ড্রক শঙ্খক ফুঙ্কিলন্ত বৃকোদরে ॥
 মণি নাম শঙ্খক যে বাইলন্ত নকুলে ।
 পুষ্পক শঙ্খক সহদেব মহাবলে ॥
 মত্ত হস্তীগণে সরে তেজিলে আটাস ।
 দুন্দুভিৰ বাঘত লাগিল গৰ্ভদ্রাস ॥
 সসৈন্যে জোকাৰ পাৰে বঙ্গ আতিশয় ।
 জয় জয় ঘুৰিলেক কৃষ্ণ ধনঞ্জয় ॥
 মনে গোবিন্দৰ পাৰে কবিলন্ত নতি ।
 আনন্দতে অৰ্জুন ভৈলেক সেনাপতি ॥
 দেখি যুধিষ্ঠিরে আসি সাবটি ধৰিল ।
 শিৰ ছাণ কৰি মুখে চুম্বনেক দিল ॥
 কোলে কৰি মহা স্নেহে বুলিলন্ত মাতি ।
 আজি ধৰি তোমাক পাতিলেঁ সেনাপতি ॥
 মোৰ অৰ্থে বাপু তঞি ঘোৰ সনৰত ।
 ছৰাচাৰ কৌৰৱগণক কৰা হত ॥

তোকে আদি কৰি বাপু আমি চাৰি ভাই ।
 যত ৰাজাগণ মানে তোমাৰ সহাই ॥
 সবাকো পালিবা তুমি দুৰ্য্যোৰ সমৰে ।
 ভীষ্ম দ্রোণ আদি কৰি বীৰ কোঁৱৰৰে ॥
 তেমনে তোমাক প্ৰহাৰয় যত মান ।
 সি দোষত বাপু নকৰিবা অপমান ॥
 সুকোমল লবণু পুতলি সম কাই ।
 ইহাত বিক্ষিৰে নিদাৰুণ শৰ ঘাই ॥
 পৰাক্ৰমী দ্ৰোণৰ ত্ৰিশূল সম শৰ ।
 কৰ্ণৰ বাণক স্মৰি কাম্পে কলৈৱৰ ॥
 শূন্যলত ত্ৰাস লাগে ভীষ্মৰ বীৰত্ব ।
 এত দুঃখ পাইবি মঞি পাপিষ্ঠৰ হেতু ॥
 এহি বুলি যুধিষ্ঠিৰে সজ্জল নয়নে ।
 মাধৱৰ মুখক চাহন্তে ঘনে ঘনে ॥
 চাই চাই নৃপতি সকলে প্ৰশংসিলা ।
 অৰ্জ্জুনক কৃষ্ণৰ হাতত সমৰ্পিলা ॥
 কৃষ্ণৰ হাতত অৰ্জ্জুনৰ হাত থৈলা ।
 কৰজোড়ে যুধিষ্ঠিৰে বুলিবাক লৈলা ॥
 জগত তাৰণ নিস্তাৰণ চক্ৰপাণি ।
 অৰ্জ্জুনক ৰাখিবা সেৱক হেন মানি ॥

যদি মোৰ ভক্তি আছে চৰণে তোমাৰ ।
 কুন্তী আৰ্ণৱ তুমি বিনে নজানন্তু আৰ ॥
 দ্রৌপদীৰ ভক্তি যদি আছয় তোমাৰ ।
 সি কাৰণে বোলো তুমি হৰা দামোদৰ ॥
 কোৰব সমুদ্রে ঘোৰ তৰিষাক মনে ।
 শৰণে পশিলেঁ তুৱা অভয় চৰণে ॥
 যত দুঃখ পাইলোঁ বনবাস নিকাৰত ।
 নকুল সহদেৱে দুঃখ সহিবেক কত ॥
 বলে দ্রৌপদীক জয়দ্রথে নিলে হৰি ।
 বিৰাটৰ গৃহত কীচকে মাৰে ধৰি ॥
 সিটো দুঃখ প্ৰভু আবে নিবাৰিবে মনে ।
 শৰণে পশিলেঁ তুৱা অভয় চৰণে ॥
 মাধৱে বদতি দদা নুহিবা বিকল ।
 ত্ৰিভুবনে বিজয় অৰ্জুন মহাবল ॥
 যাৰ ডৰে কোৰৱৰ ৰাজি নিদ্ৰা নাই ।
 পৰ্বত ভেদিবে পাৰে একো শৰ ঘাই ॥
 নপাৰি গমিবে সমুদ্ৰৰ যেন জল ।
 নাহি সীমা সংখ্যা যত অৰ্জুনৰ বল ॥
 বৈসম্পায়ন বদতি শুনিয়ো জনৈজয় ।
 শুনি ৰঙ্গ ভৈলা যুধিষ্ঠিৰ মহাশয় ॥

ধোমে অগ্নি জ্বালি দিলন্ত আহুতি

ৰাজ্যৰ জয়ক মনে ॥

সঙ্গে চাৰি ভাই যুধিষ্ঠিৰ ৰাই

বিপ্ৰৰ নমি চৰণে ।

যুদ্ধ কাচে কাচি ৰথে চড়ি পাচে

চলি গৈলা তেতিক্ষণে ॥

গাণ্ডীব ধনুক অৰ্জ্জুনে ধৰিলা

পিঠিত অক্ষয় তূণ ।

মাধৱে আনিয়া ৰথ যোগাইলন্ত

চাড়িলা বীৰ অৰ্জ্জুন ॥

শকটে শকটে অস্ত্ৰ শস্ত্ৰ লৈলা

ভণ্ডাৰে ভণ্ডাৰে তুলি ।

অসংখ্য কুমাৰ সূতাৰ লড়িল

সমৰ ভূমিক বুলি ॥

দ্রৌপদী স্তভদ্রা তেমনো চলিল

উত্তম শকটে চড়ি ।

শত অসংখ্যাত দাসীগণ যত

চৌভিতি যাই আবৰি ॥

যত বিপ্ৰগণ তেমনো চলিলা

যুদ্ধ চাহিবাক মনে ।

প্ৰজাৰ গিৰত দল দোপ ভূমি

ফাট দেই ঘনে ঘনে ॥

অসংখ্যাত ৰাজা তেমনো চলিলা

সমৈন্যে কৰি আন্দোল ।

সমুদ্ৰৰ চৌৰ সদৃশ আশ্ৰয়

বুশ্বনয় মাত বোল ॥

দুঃখী দেশান্তৰী তেমনো চলিলা

মনত আনন্দ কৰি ।

উট ঘোড়ে কেহো বীৰ চলি গৈলা

মহিষ বৰাহে চড়ি ॥

অসংখ্যাত বৈদ্য তেমনো চলিলা

বিশল্য কৰণি ধৰি ।

চাৰি যে অযুত বথ চলি গৈলা

ছয় যে অযুত হাতী ॥

কুৰি যে অযুত ঘোড়া চলি গৈলা

বাছি লাত কৰি বাছি ।

প্ৰজাৰ আন্দোলে পাৰৰ ধূলাৰে

কুণ্ডাকুণ্ডি দশোদিশ ॥

অল্ল নদী নদ নামন্তে সুখাই

নজানি দিশ বিদিশ ।

হস্তীৰ আটাসে কৰ্ণ ফাটি যাই
পৃথিবী মেলয় ফাট ।

তৰু তৃণ ভাঙ্গি পথ কৰি নেই
মদে পৰু ভৈল বাট ॥

সৈন্ধব ঘোড়াক বাহুতে ডকাৰে
মুখে ধৰি বাঘ জৰি ।

খড়্গ দুই হাতে বিজুলি সাক্ষাতে
যেন দেখি যাই উড়ি ॥

প্রজ্ঞাৰ গিৰত দল দোপ কৰে
সমাগৰা বসুমতি ।

যেন ভৰা নাব গোটে তল যাই
সমুদ্রে মধ্যত আতি ॥

বোলে দেৱগণে পাণ্ডু সৈন্য ভৰে
পৃথিবা তলক যাই ।

কুক সৈন্য সমে একত্রে মিলিলে
কি মতে সহিবা আই ॥

ব্রহ্মায়ে দেখিয়া কোতুক কৰন্ত
পাণ্ডৱ চলিল ৰণে ।

আজিসে জানিলেঁ । পৃথিবীৰ ভাৰ
সংহৰিব নাৰায়ণে ॥

মধ্যত চলয় ৰাজা যুধিষ্ঠিৰ
 শ্বেত চামৰে ঢোলে ।
 অসংখ্যাত পাত্ৰ মন্ত্ৰী সৰ চলে
 দেখন্তে আনন্দ মিলে ॥
 তান আগে যাই বীৰ বৃকোদৰ
 ভয়ঙ্কৰ গদা ভাঙ্গি ।
 হস্তী যুথ সমে মহা পৰাক্ৰমে
 চমু কৰি পথ ভাঙ্গি ॥
 তান পাচে যাই বীৰ ধনঞ্জয়
 নৃপতি সৰ যোগানে ।
 বথৰ আগত সাক্ষাতে মাধৱ
 প্ৰকাশন্ত বিদ্যমানে ॥
 এহি মতে গৈয়া ৰাজা যুধিষ্ঠিৰে
 কুকৰ্কেত্ৰ গৈই পাইলা ।
 কৃষ্ণৰ আদেশে জাহ্নবীৰ তীৰে
 সৈন্যক সৰে বহাইলা ॥
 সাগৰ সঙ্কশ সৈন্যগণ বৈল
 অসংখ্যাত পথ জুৰি ।
 ৰাজাৰ আবাস মাজত কৰিলা
 হস্তীশালা আগ কৰি ॥

তাৰ চাৰি পাশে অশ্বশালা পাতি
কৰিলা গড় নিৰ্ম্মাণ ।

তাৰ চাৰি পাশে বক্ষা গড় দিলা
দ্বাৰি থৈলা থানে থান ॥

তাৰ চাৰি পাশে ৰাজাগণ মানে
মন্দিৰ সাজিয়া বৈল ।

অসংখ্য কুমাৰ এক সাজু হুয়া
শৰ গঢ়িবাক লৈল ॥

দ্রৌপদী প্রমুখ্যে যত কন্যাগণ
পশিলন্ত অভ্যন্তৰ ।

পাক্ষ গৃহে পাক্ষ পাণ্ডৱ বহিলা
এক গৃহে দামোদৰ ॥

কৃষ্ণৰ লগত সাত্যকি বহিলা
দাক্ষক সহিতে আসি ।

ৰাজাৰ আদেশে সমব ভূমিক
ধ্বংসহুমে ফুৰে চাহি ॥

গঙ্গাৰ তীৰত মৈদাম কৰিলা
দশ প্রহৰৰ পথ ।

দেগি দেৱ হৰি অৰ্জুনে সহিতে
কৌতুক ভৈলা মনত ॥

বাম সবস্বতী বোলে অজ্ঞ মতি
 মাধব নর নাগব ।
 তত্ত্বি ধনে কিনি নিরোক আপুরি
 উদ্ধাবিয়া গদাধব ॥
 শুনা সভাসদ তেজিয়ো প্রমাদ
 বৈকুণ্ঠক যাব মন ।
 আপুনিয়ো তবা পুরুষ উদ্ধাবা
 বোলা বাম নাৰায়ণ ॥

বৈসম্পায়ন বদতি শুনিয়ো নবেশ্বব ।
 সমবক মনে বহিলেক মুখিষ্ঠির ॥
 চব মুখে বাজা ছুর্য্যোধনে বার্তা পাইল ।
 তেতিকণে রাজাগণ মতায়ি অনাইল ॥
 কৰ্ণ ছঃশাসন যে শকুনি আদি বত ।
 ভীষ্ম দ্রোণ সমস্তে বসিলা সমাজত ॥
 মধ্যে ধৃতবাহু বাজা প্রকাশন্ত আতি ।
 সমীপে বিদ্রুব আছা ব্যাসব সম্ভতি ॥
 আনো অসংখ্যাত বাজা বেড়িছে সভাক ।
 সবাকো সম্মুখি ছুর্য্যোধনে বোলে বাক ॥

দুৰ্য্যোধন বদতি শুনিয়ো বাজাগণ ।
 পাণ্ডব আসিলা শুনু সমরক মন ॥
 সমদলে দিশ জুৰি কুকক্ষেত্রে চাপি ।
 বণ ভূমি কৰি তাত বহিলা বিয়াপি ॥
 যতঁ মহা বীর আছে বৃকোদৰ অৰি ।
 নকুল সহদেব ধনঞ্জয় প্রাণ বৈবী ॥
 তথাপিতো অমুমাত্ৰো নকৰিবা ভয় ।
 আঠে কুকক্ষেত্ৰক চলায়ো সেনাচয় ॥
 আগ ছয়া চলা মোৰ ভাতৃ দুঃশাসন ।
 কুকক্ষেত্রে গৃহ সজায়োক বিতোপন ॥
 উত্তম দিবসে কালি সবে যাইবো আমি ।
 বৈবী বিনাশিলে পাইবো অকণ্টকা ভূমি ॥
 বাহুবলে পিতামহে জগত জিনিলা ।
 দ্রোণৰ বীরত্ব স্ববাস্থৰে প্রশংসিলা ॥
 ত্রিভুবনে পৰাক্রমী কৰ্ণ মহাবল ।
 সমরক মনে সমদলে কালি চল ॥
 বৈসম্পায়ন বদতি শুনিয়ো জশ্মেজয় ।
 এহি বুলি দুৰ্য্যোধন বাজা আদেশয় ॥
 শুনি ধৃতৰাষ্ট্ৰৰ যুদ্ধক মন তৈলা ।
 বিজুবক মাতি বাজা বুলিবাক লৈলা

ধৃতবাষ্ট্রে বোলে বাপু শুনিয়ো বিদ্বব ।
 নানাবিধ যুদ্ধ তঞি জানিস প্রচুর ॥
 দেবতার অম্ববর যুদ্ধক জানস ।
 যিমতে যুঁজয় যক্ষ গন্ধৰ্ব বাকস ॥
 যিমতে পিশাচে যুঁজে গুহক সকল ।
 কোবরক তাকে শিখায়োক মহাবল ॥
 সমরক চলি যাউক কহিয়ো মন্ত্ৰণা ।
 পাণ্ডবক নিজিনিব উপায়ত বিনা ॥
 বৈসম্পায়ন বদতি শুনিয়ো নরেশ্বর ।
 হেন শুনি মহাশোক ভৈল বিদ্বব ॥
 চাই চাই আছে যত লোক সমজ্ঞাব ।
 নকান্দন্তে বিদ্বব বহে লোহ খাব ॥
 মনত বোলন্ত কিনো অদভুত হবি ।
 কোবরক মায়ায়ে বাঙ্ছিলে জড় কবি ॥
 মুহিকি কৃষ্ণব বল সাক্ষাততে দেখি ।
 তথাপিতো কি কাৰণে খাইলে চুই আশি ॥
 কালে এমিলেক পাপী কোবর সকল ।
 দেখিলো বেদেখে পাপী মাধবর বল ॥
 জানিলোঁ হো সমস্তে কোবর হৈবে ঠাই ।
 ইহাক স্মরন্তে যোব নিজা নিমিলই ॥

এহি বুলি নিখাস তেজিলা অনন্তবে ।
 ধৃতবাঈ বাজাক মাতিলা ধীবে ধীবে ॥
 শুনা দদা শুভ যদি ইচ্ছা কৰা মনে ।
 প্রাণে যদি জীবা সবাঙ্কবে কুকগনে ॥
 তজু ঘোষ অপৰাধ আছা বাট চাই ।
 এভো পাণ্ডৱক বাজ্য দিবাক যুৱাই ॥
 আৰো এক কথা কহৌ শুনিয়ে যুগুতি ।
 তাৰে বাজ্য দিবে নপাৰিবা মহামতি ॥
 যাৰতে স্ববুদ্ধি দদা নফৰে তোমাৰ ।
 যাৰে দোষ গোটক নকৰা পৰিহাৰ ॥
 নিচিনা দোষক যদি চিনায়ো সম্প্রতি ।
 তোমাৰ ঘৰতে দোষ ভৈল উতপতি ॥
 বৰ পুত্ৰ বুলি যাক মানি আছা সাৰ ।
 পুত্ৰ নুহি দদা সেই দোষৰ ভাগাৰ ॥
 ইটো কথা দদা ভুমি মনে গুণি চাৰ ।
 উপজি কাঢ়িলে সিটো গৰ্দ্ভভৰ বাৰ ॥
 কৃষ্ণত বিশ্বখ ইটো দুৰাচাৰ পাপ ।
 বংশক বিনাশি ইটো কৰাইবে সন্তাপ ॥
 কুলবন্ধা হেতু ইটো শৃগালক এড়ি ।
 সিংহ সম পাণ্ডৱক আনিয়ো সাদৰি ॥

কাকক এড়িলে দদা ময়ূৰক পাই ।
 আকে আমি পাপিষ্ঠক খেদাইবে যুঝি ॥
 দুৰ্ভগণ সহিতে এক এক কবি মিলি ।
 পাপিষ্ঠক খেদায়ুক দেশব নিকানি ॥
 যদি তজু স্নেহ লাগে নপাবাহা তাক ।
 তেবে অৰ্জুনব হাতে বন্ধায়ু ইহাক ॥
 অৰ্জুনব হাতত কপট হোক ঠাই ।
 লঘু কবি খেদা আক দেশব ডকাই ॥
 পাণ্ডব সহিতে বাজ্য ভুঞ্জা মহাতাগ ।
 তেবে ভুমি কৃষ্ণক হাজতে পাইবা লাগ ॥
 অন্যথা সহায় যদি হইবে দেবগণ ।
 তথাপিতো যুক্তত সবংশে হৈবা ছন্ন ॥
 বৈসম্পায়ন বদন্তি শুনিয়ো জনোজ্ঞ ॥
 হেন শুনি দুৰ্য্যোধন ক্রোধত কাম্পয় ॥
 দুই চক্ষু ক্রোধত ঝাটুল বর্ণ ভৈল ।
 মহা কোপে বিদূৰক বুলিবাক মৈল ॥
 শুন অবৈ ছুবাচাৰ দাসোব সম্ভতি ।
 কি কারণে আমাক নিশ্চল মনকান্তি ॥
 মোব ভাতে পুষ্ট তৈনি জীব মোব অঙ্গে ।
 আমাক নিশ্চল তঞি অধম দুৰ্জনে ॥

কাকে যেন জীৱন পাতৰ ভাত খাই ।
 অধম দুৰ্জ্জন কাকে তাকে ফালি যাই ॥
 পাসবিলি তঞি আবে আপুনাৰ জাতি ।
 আঘাটেৰ দাসীৰ গৰ্ভত উত্তপতি ॥
 বাজাৰ সোদৰ বোলাই ফুৰ মোৰ ঘৰে ।
 নীচে বৰ ভৈলে দেখোঁ জাতিকে। পাসবে ॥
 শুন অবে নীচ জাতি অধম পামৰ ।
 কোঁৱৰৰ খায়া পাণ্ডৱক কৰ বৰ ॥
 এহি মতে বাৰম্বাৰ নিন্দা যত যত ।
 সেৱকৰ দোষ গুণ নথৰো মনত ॥
 কি কাৰণে নিন্দাস কাহাত গহ পাই ।
 কৈবা কৰ্ণ দুঃখাসন কিবা আহ চাই ॥
 শ্ৰীমান সন্মান দেখিবাক অমঙ্গল ।
 ঋণ্ট কৰি পাৰ্শ্বিক দেশৰ নিকাল ॥
 গ্ৰাণ লৈয়া বাউক দেখন্তোক সামৰাজ ।
 গলদঙ্গা দিয়া নগৰৰ কৰা বাজ ॥
 অধিক যে শাস্তি আৰো কেমিলেঁ। আহোক ।
 আবে আক আসি আজি পাণ্ডৱে বাখোক ॥
 খেদ খেদ বুলি কোণে কাম্পে দুৰ্য্যোধন ।
 শুনি কাচি উঠিলেক কৰ্ণ দুঃখাসন ॥

বৈসম্পায়ন বসতি শুনিয়ো নবপতি ।
 ছৰ্যোধনৰ গালি শুনি বিছৰ হুয়তি ॥
 তিবন্ধাৰ শুনি আতি অসন্তোষ বৰ ।
 ধাৰাসাবে লোটক বহবে নয়নৰ ॥
 আৰো বোলে ঢুকাই কৰ নগৰ বাহিৰ ।
 শুনি বিছৰৰ শোকে নসহে শৰীৰ ॥
 দেখন্ত ঢুকাইবে আসে কৰ্ণ দুঃশাসন ।
 যনে যনে চান্ত জ্যেষ্ঠ ভাতৃৰ বদন ॥
 দেখিলন্ত ধৃতবাত্ৰে নমাতন্ত তাত ।
 অধিক লাগিল আৰো বিচাট মনত ॥
 বিছৰে বোলন্ত মোৰ বিধি স্তম্ভসম ।
 ভাল ভৈল নেদেখিবো তোৰাৰ মৰণ ॥
 আজিসে আমাৰ স্নেহ গুচাইলি মনৰ ।
 গালি পাৰি অধিকে কবিলি কৃপা বৰ ॥
 বিছৰ ছুজ্জ্বল গুচাই দেশৰ নিকালি ।
 কুশলে থাকিবা বাপু পাত্ৰ মন্ত্ৰী মিলি ॥
 এহি বুলি বিছৰ উঠিল আসনৰে ।
 ধৃতবাত্ৰে বাজাক নমিলা জামুশিৰে ॥
 তনয়ক ভয়ে বাজা নেদিল উত্তৰ ।
 ধাৰাসাবে লোটক বহবে নয়নৰ ॥

তথা হস্তে উঠি যাই নমিল। ভীষ্ম ক'।
 দেখি ভীষ্মে উঠি সাবটিল বিদূষক ॥
 কান্দন্তে কান্দন্তে পাচে দিল। সমিধান ।
 কৈক তেজি যাহা যে বিদূষ মোর প্রাণ ॥
 বিদূষ বদতি পিতৃ পালিনা পুথিনা ।
 স্তজিবে নপাবেঁ। স্নেহ যতক কছিল। ॥
 ইজম্বক লাগি মঞি দেখিলেঁ। নয়নে ।
 বিদায় কবিলেঁ। প্রভু তোমার চরণে ॥
 শুনি সমজ্যাবে বর উঠিল ক্রন্দন ।
 দ্রোণেরো কান্দন্তু ষবি নসহয় মন ॥
 অভ্যস্তবে নাবীর ক্রন্দন বর ভৈল ।
 মহাশৌকে গান্ধাবীয়ো কান্দিবাক লৈল ॥
 বিদূষ বিয়োগ দুঃখে অনেক কান্দিলা ।
 তথা হস্তে উঠি যাই দ্রোণক নমিল। ॥
 বিদূষে তেজস্ত দেখি ফুটি যাই প্রাণ ।
 কান্দন্তে বহিল। দ্রোণে নেদি সমিধান ॥
 গান্ধাবী সহিতে তিতবত বত নাবী ।
 কান্দন্তে যেটিলে বিদূষক শাবী শাবী ॥
 বিদূষব মুখ চাহি বোলে নাবীগণে ।
 কি দোষে ইহাক্ষ খেদে বাজা দুৰ্য্যোধনে ॥

ধৃতবাহু নৃপতিব প্ৰাণে এবে সবি ।
 আৰু খেদি নৃপতি জীৱন্ত কেনে কৰি ॥
 নভৈল হুৰুছি ইটো দুৰ্য্যোধন পাপ ।
 পাণ্ডৱক খেদি দিলা হৃদয়ে সন্তাপ ॥
 ধৃতবাহু নৃপতিব বিদুৰেসে আখি ।
 আৰু খেদে বুদ্ধগণে আছে কিবা দেখি ॥
 আজিসে শাসন ভৈল আমাৰ নগৰী ।
 কি দেখিয়া লোকে বঞ্চিবেক ইটো পুৰী ॥
 এহি বুলি লোকে শোক কৰে নিবন্তৰ ।
 সেহি বেলা গাৱ চালি উঠিলা বিদুৰ ॥
 বাহুলীক কৃপক অশ্বখামাক আশ্বাসি
 কৰজোড়ে সমজ্যাগণৰ মুখ চাহি ॥
 সকলে সমাজে কান্দে আৰ্ত্তবাহু শোকে ।
 খানিতেক বহু নেত্ৰ ভৰি দেখোঁ তোকে ॥
 সমবত হৈবে জানো আমাৰ মৰণ ।
 ইজ্ঞাক লাগি দেখোঁতোমাৰ বদন ॥
 বহু বহু বুলি প্ৰজাগণে পাবে গেৰি ।
 হেন দেখি বিদুৰে ব্ৰতত দুঃখ কৰি ॥
 পাচে পশিলন্ত গৈয়া আপুন ভবন ।
 সি ধাৱন্ত কুন্তী যাই ভৈলা দৰিদ্ৰন ॥

মহাশাকে বিদূৰে কহিবে অপাৰন্ত ।
 হেন ঘেথি কুন্তী বিদূৰত পুছিলন্ত ॥
 আজি দেখেঁ বাপু তুমি সত্বেৰে আসিলা ।
 বাজ সমাজত কিবা আধাস্তৰ তৈলা ॥
 কি কাৰ্য্য মিলিল আজি সভাৰ ভিতৰ ।
 কি পুছিলে বাজা মোত কহিয়ো সত্বেৰ ॥
 কি কাৰণে কান্দাহা নয়নে বহে জল ।
 শুনিয়া বিদূৰে কথা কহিলা সকল ॥
 দেশৰ ডাকিয়া মোক খেদে দুৰ্য্যোধনে ।
 বিদায় কৰিলেঁ মাৰ তোমাৰ চৰণে ॥
 ইজন্মক লাগি মাৰ দেখা ঘেথি যাই ।
 কুন্তী বোলে বাপু যে থাকিয়ো এহি ঠাই ॥
 সমৰত সংহৰিবে যত কুক বীৰ ।
 হস্তিনাপুৰত ৰাজা হৈবা যুধিষ্ঠিৰ ॥
 এহি বুলি কুন্তীৰ সজ্জল নেত্র তৈলা ।
 মহাত্মখে পোমানীয়ে কান্দিবাক লৈলা ॥
 পুত্ৰৰ সন্তাপে মোৰ দণ্ডে যুগ যাই ।
 আছিলোঁহো বাপু মঞি তোৰে মুখ চাই ॥
 তয়ো মোক এড়ি যাস কোন-খান প্ৰতি ।
 এবেসে মৰিলোঁ মোৰ নভৈলেক গতি ॥

পুত্ৰগণে এড়ি গৈল কোঁৱৰে খেদন্তে ।
 সিটো ছুঃখ পাসৰিলোঁ তোমাক দেখন্তে ॥
 তয়ো মোক যাহা আবে কোন ধানে এড়ি ।
 বিছুৰ বিছুৰ বুলি থাকিলন্ত পৰি ॥
 হেন দেখি বিছুৰে মনত মহা মন্যু ।
 মেলি লৈলা পাচে আপুনাৰ শৰ ধনু ॥
 ধনু বাণ ধৰিয়া বিছুৰে গুণে মনে ।
 কোঁৱৰে বুলিবে গৈল পাণ্ডৱৰ ধানে ॥
 ইটো শঙ্কা তাসম্বাৰ গুচোক মনত ।
 এহি বুলি ধনু আড়ি ধৈলা ছুৱাবত ॥
 বিছুৰৰ ধনু ছুৱাবত প্ৰকাশিল ।
 যাক দেখি ৰাজাগণো সমন্তে ডবিল ॥
 কান্দন্তে ৰহিল নগৰৰ প্ৰজাগণ ।
 গৈলন্ত বিছুৰে তীৰ্থ স্নানিবাক মন ॥
 মাথে জটা ধৰিলন্ত শয়ন ভূমিত ।
 ফলমূল আহাৰ কৰিলা প্ৰতিনিন্ত ॥
 বৈসম্পায়ন ৰমতি শুনিয়ো জন্মেজয় ।
 কোঁৱৰৰ পুণ্য ৰূপ বিছুৰ নিশ্চয় ॥
 মহাশাস্ত্ৰ ব্যাস সূত যি বেলা এড়িলা ।
 জানিবা সমন্তে ফুক ভেঁখনে মৰিলা ॥

সমাজত বহিয়া কৌবয়গণ আছে ।
 সেহি বেলা বাজাগণে মাতিলেক পাচে ॥
 শুনা মহাবাজা দুৰ্য্যোধন নবপতি ।
 তজু ধানে আসি আছেঁ। যতেক নৃপতি ॥
 যুদ্ধ বিনা কিসক বিফলে ডুঞ্জো অন্ন ।
 বাহু চুলুকায়ে যুঁজিবাক যাই মন ॥
 যত হস্তীগণ আনি আছেঁ। তজু ঠাই ।
 বন্ধন নলবে ঘোব সমর নপাই ॥
 আমাবো যুদ্ধক প্রতি বাজি নিদ্রা নাই ।
 পাণ্ডবক মাৰেঁ। আদেশিয়ো মহাবাই ॥
 দুৰ্য্যোধন বদতি শুনিয়ো বাজাগণ ।
 কুকক্কেত্রে চলা সবে হস্তে বস্ত্র মন ॥
 মোর লগে চলা ভীষ্ম দ্রোণ তোরা ছুই ।
 দুঃশাসন সসৈন্তে চলিয়ো আগ ছুই ॥
 একাদশ অকৌহিনী বাছিনাত বাছি ।
 আসি আছে মানে সৈন্ত চলন্তোক কাচি ॥
 দুৰ্য্যোধন বাজাব শুনিলা হেন বোল ।
 উসমিস কবি সবে লাগিল আন্দোল ॥
 বাজাগণ চলি গৈলা নানা বাদ্য বাই ।
 সৈন্তব আন্দোলে যেন কুমিকম্প বাই ॥

সাত যে অযুত হস্তী সাজি ময়মত্ত ।
 একৈক হস্তীত সাত সাত যে মাহুত ॥
 দুই জনে আগত অক্লুশ ধৰি আছে ।
 ধনু শৰ দুই জনে ধৰি দিব্য কাচে ॥
 বাক পাতি তাহাতে আছয় দুই জন ।
 এক জনে শক্তি পাট্র ধৰিছে শোভন ।
 হস্তীগণ সালঙ্কত বীৰ ঘণ্টা গলে ।
 লোহাৰ সঞ্জোগে সমে কৃষ্ণ বৰ্ণ জলে ॥
 সিন্দূৰে মন্দিত গণ্ড প্রকাশয় আতি ।
 মেঘ মণ্ডলত যেন বিদ্যুতিকা পান্ধি ॥
 ঘোড়া সব চলিল স্তবৰ্ণ মালা গলে ।
 বাহুতে ডাকন্তে দেখি উৰি যেন চলে ॥
 অনেক সহস্র বথ চলিলেক কাচি ।
 থানে থানে অস্ত্র তাতে বাছিলাত বাছি ॥
 দুৰ্য্যোধন বাজা পৰ দিবসতে যাই ।
 আগে পাচে ভীষ্ম দ্রোণে অধিকে স্তহাই ॥
 নাহি সীমা সংখ্যা যত নৃপতি সকল ।
 সৈন্যৰ আন্দোলে মহী কৰে টলবল ॥
 গজ বাজী সহিতে সসৈন্যে চপ কৰি ।
 বলি যেন ইন্দ্রৰ পুৰক দিলে ধাৰি ॥

সেহি মতে ৰাজা দুৰ্য্যোধন চলি যাই ।
 কুক্ৰক্ষেত্ৰে ৰহিলা সমৰ ভূমি পাই ॥
 গড় প্ৰাঞ্চি কৰিলেক ৰাজাৰ মন্দিৰ ।
 হস্তীশালা অশ্বশালা গৃহ নৃপতিৰ ॥
 ভীষ্ম দ্ৰোণ কৰ্ণৰ মন্দিৰ বিতোপন ।
 সেনাগণ সমস্তে ৰহিলা থানে থান ॥
 ৰাজাগণ আগে দুৰ্য্যোধন নৰপতি ।
 কৰজোড়ে ভীষ্মৰ আগত নিগদতি ॥
 দুৰ্য্যোধন বদতি শুনিয়ে পিতামহ ।
 কোঁৱৰ কুলৰ তজু চৰণত গহ ॥
 পাণ্ডৱক জিনো আন বৈৰ যত যত ।
 সবে অভিলাষ কৰেঁ। তজু চৰণত ॥
 পশুৰাম বীৰ ক্ষত্ৰিয়ৰ অধিকাৰী ।
 সমৰত তোমাত পলাইল ৰণ হাৰি ॥
 এবে পিতামহ তুমি মোৰ বোল ধৰা ।
 সেনাপতি হুয়া পাণ্ডৱক যুদ্ধ কৰা ॥
 থানে থানে নিয়ম কৰিয়ো সেনা চয় ।
 কালি সমৰক লাগি কৰিয়ো নিৰ্ণয় ॥
 ভীষ্মে বোলে দুৰ্য্যোধন শুনিয়োক বাণী ।
 মোৰ সম বীৰ নাহি ত্ৰিভুবনে জানি ॥

মোৰ দিব্য অস্ত্ৰ আছে জগতে বিদিত ।
 স্ৰবাস্ৰব মনুষ্য সবাবো মনে ভীত ॥
 মঞি যেবে যুজ্জঁ। সবে মনুষ্যক মাৰি ।
 ক্ষণেকে জগত শূন্য কৰিবাক পাৰি ॥
 সাক্ষাতে নজান তঞি আমাৰ প্ৰস্তুত ।
 জগত জুড়িবে পাৰে। শৰ প্ৰহাৰত ॥
 আমাৰ শৰত পশুৰামে দিলে ভঙ্গ ।
 পাণ্ডৱক কোনে লেখে য়েহেন পতঙ্গ ॥
 তথাপি তোমাত বাপু কহে। তত্বমাৰ ।
 তোকে পাণ্ডৱকে সম স্নেহতা আমাৰ ॥
 তঞি যেন মহা-হিত আদৰৰ আতি ।
 পাণ্ডবো সিমত মোৰ বংশধৰ নাতি ॥
 ইকথা যত্নাপি তঞি নেদেখস ভাল ।
 তোৰ আগে কথা কহে। শুনা মহীপাল ॥
 মহাবীৰ কৰ্ণক পাতিয়ো সেনাপতি ।
 ৰাজাগণ সমে বাপু কৰিয়ো যুগুতি ॥
 দ্ৰোণৰ আমাৰ দুইৰ বৃথা কলৈৱৰ ।
 তাৰে বশ্য হুয়া আমি কৰিবোঁ সমৰ ॥
 হেন শুনি কৰ্ণে উঠি মাতিলেক পাচে ।
 ৰাজাগণ সমে দুৰ্য্যোধনে শুনি আছে ॥

কৰ্ণে বোলে পিতামহ শুনিয়ে সস্ত্রতি ।
 যৈমানি বুলিলা ধনঞ্জয়ে অভিৰথি ॥
 অৰ্দ্ধৰথি বুলি মোক বিকথিলা বৰ ।
 দেহি দিনা অঙ্গীকাৰ কৰি আছে দঢ় ॥
 যাৰে তুমি বণে পৰি নোহোৱা নিৰ্জ্ঞান ।
 তাৰে নুযুঁজিবোঁ নধৰিবোঁ ধনুবান ॥
 মধ্যস্থ স্বৰূপে মঞি চাহিবোঁ সমৰ !
 তুমি পিতামহ পৰাক্ৰমী ধনুৰ্দ্ধৰ ॥
 বৈসপায়ন বদতি শুনিয়ে নৰপতি ।
 দুৰ্য্যোধনে ভীষ্মক পাতিল সেনাপতি ॥
 আসনত বসিলেক গঙ্গাৰ কুমৰে ;
 আৰণ তুলিয়া আনি ধৰিলেক শিৰে ॥
 দেৱ সেনাপতি কাৰ্ত্তিকক নমি পাৰে ।
 কৃষ্ণৰ চৰণ দুই হৃদয়ে ধিয়াৰে ॥
 কোৰৱ গণৰ আনন্দৰ সীমা নাই ।
 চতুৰ্ভিতি বেঢ়ি সবে আনন্দ বধাই ॥
 শঙ্খ ভেৰী কাহালি ছন্দুভি বাৰে চানি ।
 সৈন্যৰ আন্দোলে মাত থিতাতে নুশুনি ॥
 দণ্ডে ছত্ৰে ভীষ্মৰ যোগান ধৰি আছে ।
 উঠি উঠি ৰাজাগণে নামিলেক পাচে ॥

দুৰ্য্যোধন ৰাজা আনন্দতে আছে চাই ।
 সেই বেলা নিৰ্ঘাত পৰিল গিৰিসাই ॥
 আকাশত শুনি ধৰ ধৰ মাৰ মাৰ ।
 নেদেখি শৰীৰ বাক্য শুনি চমৎকাৰ ॥
 বিমঙ্গল দেখি ভীষ্মে গুণয় মনত ।
 ইটো ঘোৰ সমৰত সবংশে হবোঁ হত ॥
 বৈসম্পায়ন বদতি শুনিয়ে জন্মিজয় ।
 ধৃতৰাষ্ট্ৰ ৰাজা যাই তথাতে আছয় ॥
 হস্তীগণে দিলা সবে দশন আশ্ফাল ।
 শুনি সবে প্ৰজাৰ কৰ্ণত মাৰে তাল ॥
 সঞ্জয়ত পুছে ধৃতৰাষ্ট্ৰ মহোপাল ।
 শুনিলোঁ সঞ্জয় ইটো কিসৰ ঘঞ্চাল ॥
 দশো দিশে শুনি কিয় আনন্দ বধাই ।
 নানা বাঢ় ভণ্ডে মোৰ কৰ্ণ ফাটি যাই ॥
 সঞ্জয় বদতি কথা শুনা নৰপতি ।
 দুৰ্য্যোধনে ভীষ্মক পাতিলা সেনাপতি ॥
 তুঙ্গুল নিসান বাঢ় ভণ্ড শুনা মানে ।
 সৈন্যৰ মোহলা ভীষ্মে কৰন্তু আপুনে ॥
 প্ৰথমতে শুনা ৰাজা শঙ্খধ্বনি গোট ।
 অসংখ্য ছন্দুভি মত্ত হস্তীৰ আশ্ফোট ॥

অনন্তৰে শুনা ৰাজা কাহালিৰ ধ্বনি ।
 ভেক বাঘ ভণ্ডে মাত থিতাতে নুশুনি ॥
 বিন্দ অনুবিন্দ ৰাজা অৱন্তী দেশৰ ।
 সৈন্যৰ মোহলা দিলা দুয়ো মহাবীৰ ॥
 তাকো বস্ত্ৰ অলঙ্কাৰ দিলা ভাল চাই ।
 ফিৰি গৈলা বিন্দ অনুবিন্দ দুয়ো ভাই ॥
 দুন্দুভিৰ বাদ্য ৰাজা শুনা অনন্তৰে ।
 সূৰ্য্যক্ষণ নামে ৰাজা কাম্বোজ দেশৰে ॥
 ভূমি টলবল কৰে সৈন্যৰ আশ্ফাল ।
 মোহলাক দিলন্ত কাম্বোজ মহীপাল ॥
 অনন্তৰে শুনা ৰাজা হস্তীৰ আশ্ফাল ।
 সোমা সংখ্যা নাই পদাতিৰ কোলাহল ॥
 বেঢ়ি যাই চৌৰাশি হাজাৰ হস্তী পালে ।
 সবে চতুৰ্দন্ত বীৰ ঘণ্টা জলে গলে ॥
 বীৰৰ আৰাৰে দুয়ো কৰ্ণে মাৰে তাল ।
 মোহলা দিলেক ভগদও মহীপাল ॥
 পৰাশৰ পুত্ৰ শ্ৰুতায়ুধ নৰপতি ।
 দ্ৰোণে কূপে এসম্বয়ে মোহলা দিলন্তি ॥
 এহি মতে মোহলা কৰিলা সেনাচয় ।
 ৰাত্ৰি দিনে অবিচ্ছেদে সোমা নাহি কয় ॥

জয়দ্রথ স্তম্ভা সহিতে মহাবথি ।
 বিশ্বামিত্ৰ আদি কহে যতেক নৃপতি ॥
 সংক্ষেপ পয়াৰে তাক কহিবেক কোনে ।
 কহে ৰাম নবম্বতী কৃষ্ণৰ চৰণে ॥
 এহি মতে যদ্যপি মোহলা সাঙ্গ ভৈল ।
 তজু তনয়ক ভীষ্মে মাতিবাক লৈল ॥
 ভীষ্মে বোলে বাপু শুনিয়োক দুৰ্য্যোধন ।
 মোহলা কৰিলেঁ মঞি তজু সেনাগণ ॥
 একাদশ অক্ষৌহিনী লেখিলোঁহো যত ।
 মহা পৰাক্ৰমী সিটো যুদ্ধত শকত ॥
 আগ বাঢ়ি ঘোৰ ৰণে নুযুঁজিবি ৰাজা ।
 সবে সমদলে থাকে সেনাপতি প্ৰজা ॥
 ৰণ ভূমি এড়ি তুই প্ৰহৰ অন্তৰে ।
 চকি দিয়া তথাতে থাকিবা নৰেশ্বৰে ॥
 মঞি কেনে থাকিবোঁ লুকাই পাচ তুই ।
 লোকে হঠিবেক মোক চৰম লগাই ॥
 হেন দেখি ভীষ্মে বোলে নৃপতি গণক ।
 শুন শ্ৰুতায়ুধ নৰ কাষোজ্জ শঠক ॥
 বত্ৰিশ হাজাৰ ঘাস সসৈন্তে জটাই ।
 দুৰ্য্যোধন ৰাজাক ৰাখিবি সৰ্বদাই ॥

তোক শিক্ষা দেঞে শুনা রাজা দুৰ্য্যোধন ।
 খেদি যাই পাণ্ডবক নকৰিবি বণ ॥
 আৰো কথা কহে মঞি শুন রাজাগণ ।
 রাজাৰ সোদৰ যুবরাজ দুঃশাসন ॥
 তোমাৰ সোদৰ আসি আছে যত যত ।
 দুঃশাসন বাৰক বাখিবি সমৰত ॥
 দুৰ্য্যোধন পুত্ৰ যিটো লক্ষ্মণ কুমৰ ।
 বত্ৰিশ হাজাৰ ৰাজপুত্ৰ বক্ষা কৰ ॥
 অবশেষ ৰাজাগণ থাক। মোৰ ঠাই ।
 যুদ্ধ সময়ত আসি নিবান্ধিবোঁ যাই ॥
 বৈসম্পয়ন বদতি শুনিয়ে নৰেশ্বৰ ।
 ভীষ্মক ৰাজাৰ পুত্ৰ কক্ক বাৰবৰ ॥
 যি বেলাত দামোদৰে কক্কিণী হৰিলা ।
 সি বেলাত ৰাজাগণে বেঢ়ি যুদ্ধ দিলা ॥
 পলাইলা সমস্তে শৰ পায়। মাধৱৰ ।
 পাচে কক্ক বীৰে কৰিলেক অঙ্গীকাৰ ॥
 কৃষ্ণক নমাৰি কক্কিণীক নেমেলাই ।
 নপশিবোঁ কুণ্ডিলত আৰক। দুনাই ॥
 এহি বুলি কৃষ্ণক কক্কৈয়ো দিলে ধাৰি ।
 তিনি অক্ষৌহিনী সেনা লগে ভৰি পূৰি ॥

কৃষ্ণৰ হাতত অঙ্গীকাৰ ভৈল চন্ম ।
 সি ঠাৱতে নগৰ পাতিলা বিতোপন ॥
 ভোজকট নাম থৈলা সিটো নগৰৰ ।
 কতো দিন সেহি থানে আছিল কুমৰ ॥
 কিম্পুৰুষ সিংহ আছে গন্ধ মাৰ্দ্দনত ।
 তান ঠাই ধনুৰ্বেদ শিখিলেক যত ॥
 তথা হন্তে যাই বাসৱক আৰাধিল ।
 বৎসৰ অন্তৰে আসি ইন্দ্রে দেখা দিল ॥
 বাসবে বদতি কথা শুনা বিদ্যমান ।
 ত্ৰিভুবনে খ্যাত মোৰ ধনু তিনি খান ॥
 অৰ্জ্জুনৰ গাণ্ডীৰ বিজয় ধনু ঘোৰ ।
 কৃষ্ণৰ সাৰঙ্গ যেন পৰাক্ৰম মোৰ ॥
 লৈয়োক বিজয় ধনু হেৰ দিলেঁ মগ্ৰি ।
 আকে ধৰি পৃথিবীত লভিয়ো বিজই ॥
 কৃষ্ণ বলোভদ্র দুই জগত কাৰণ ।
 তাসম্বাৰ হাতে আছে তোহোৰ মৰণ ॥
 আন যাক যুঁজস হৈবেক ৰণ জয় ।
 এহি বুলি অন্তৰ্ধান ভৈল মহাশয় ॥
 সেই ধনু খান লৈয়া কৰু মহা বীৰ ।
 বাসৱৰ বৰে হৈল অবধ্য শৰীৰ ॥

যদি কোঁৱৰক মঞি জিনোহো বণত ।
 যশস্তা ৰহিবে মোৰ তিনিয়ো জগত ॥
 তেবেসে পাণ্ডৱে মোক কৰে মিত্ৰ অতি ।
 বাদৰক জিনে পাচে পাশ খেড়ি পাতি ॥
 এহি বুলি ৰুৱ নিজ সৈন্য লৈয়া সঙ্গৈ ।
 হস্তা ঘোড়া অসংখ্য পদাতি লৈয়া ভঙ্গৈ ॥
 সৈন্যৰ মোহলা কৰি পাণ্ডৱ আছন্ত ।
 দুন্দুভি শব্দ কতো দূৰে শুনিলন্ত ॥
 মাধবে সহিতে সবে নিহালিয়া চাই ।
 ৰুৱ বীৰ আসৈ কতো দূৰে ভেট পাই ॥
 ভয়ঙ্কৰ জ্বলে আতি বাসৱ সমান ।
 ত্ৰিভুবনে নতু দেখি পৰম স্থঠান ॥
 তপৰ প্ৰভাৱে আতি ভয়ঙ্কৰ জ্বলে ।
 দেখি মহা ভয় ভৈলা পাণ্ডৱ সকলে ॥
 পাণ্ডৱৰ বাৰগণে শৰ ধনু লৈলা ।
 অস্ত্ৰ শস্ত্ৰ ধৰি সৰে বাক পাতি বৈলা ॥
 শুনি যুধিষ্ঠিৰে আগ বাঢ়ি আনিলন্ত ।
 ৰুৱ বীৰ আসি সমাজত ৰাহিলন্ত ॥
 সিংহাসন দিয়াইলা নৃপতি যুধিষ্ঠিৰ ।
 সসৈন্যে ৰহিল তাতে ৰুৱ মহাবীৰ ॥

পাচে যুধিষ্ঠিৰ ৰাজা কৰি সতকাৰ ।
 পুছিলো কি কাৰ্য্যে আইলা পাশক আমাৰ ॥
 ত্ৰৈলোক্য বিজয় ধনু আপুনাৰ হাতে ।
 পৰম প্ৰচণ্ড দেখে। বাসৰে সাক্ষাতে ॥
 কৃষ্ণৰ কুটুম্ব তুমি জানো অভিপ্ৰাই ।
 সি কাৰণে হৈবা তুমি আমাৰ সহাই ॥
 বৈসম্পায়ন বদতি শুনিয়ো নৰেশ্বৰ ।
 হেন শুনি কল্প বীৰে দিলেক উত্তৰ ॥
 হুইতো মহাৰাজা আছে। তজু ঠাই ॥
 কুটুম্ব সম্বন্ধে হুইবো যুদ্ধত সহাই ॥
 কিন্তু মোৰ শুনা আবে অভিপ্ৰায় খানি ।
 মঞি যেন ৰাজা তাক ত্ৰিজগতে জানি ॥
 সাক্ষাততে মাধৱে জানন্ত মোৰ বল ।
 কল্মিণী হৰণে যেন ঘোৰ যুদ্ধ ভৈল ॥
 প্ৰচণ্ড বিক্ৰম মোৰ শৰ গুৰুতৰ ।
 সন্মুখ সমৰে হাৰিলন্ত গদাধৰ ॥
 অন্যায় কৰিয়া মোৰ হৰিলে কল্মিণী ।
 ইটো কথা মাধৱত পুছিয়ো আপুনি ॥
 পুনৰপি কল্পবীৰে মাতিলেক পাচে ।
 ৰাজাগণ সমে যুধিষ্ঠিৰে শুনি আছে ॥

ৰুহ্মবীৰ বদতি শুনিয়ো ধনঞ্জয় ।
 কুরু সমুদ্ৰত যদি আছে তোৰ ভয় ॥
 তেবে আজি সমস্তে দেখোক বিদ্যমান ।
 এতিক্ষণে শৰণে পশিয়ো মোৰ থান ॥
 তঞি যাক নপাৰস কৰেঁ অঙ্গীকাৰ ।
 একেশ্বৰে কোঁৱৰ কুলৰ চিন্তো মাৰ ॥
 আছন্তোক ভীষ্ম দ্রোণ আদি ৰাজা মান ।
 একেশ্বৰে মাৰি মঞি দেঞো ৰাজ্যথান ॥
 বৈসম্পায়ন বদতি শুনিয়ো নৰেশ্বৰণ
 ৰাজাগণে শুনিলেক বচন বীৰৰ ॥
 ঘোৰ কৰ্ম্ম কৰিবেক ৰঙ্গ লুয়া বৈল ।
 সেহি বেলা ধনঞ্জয়ে বুলিবাক লৈল ॥
 ধনঞ্জয় বদতি শুনিয়ো ৰুহ্মবীৰ ।
 হুইতো তঞি পৰাক্ৰমী নিৰুজ শৰীৰ ॥
 কিন্তু মোক চিনিবি পাণ্ডৱকুলে জাত ।
 যাৰ সখি দামোদৰ জানিবি সাখ্যাত ॥
 দ্রোণ শিষ্য মহেশৰ অস্ত্ৰ আছেঁ পাই ।
 'তুণত গাণ্ডীব ধনু অছেদ সদাই ॥
 দেবাস্থৰ নৰ যাৰ শব্দতে ভাগে ।
 কি মতে বুলিবোঁ কোঁৱৰত ভয় লাগে ॥

কুন্তীৰ গৰ্ভত বাসৱৰ বীৰ্য্যে জাত ॥
 অগ্নিদত্ত চাৰি ঘোড়া পবন সাক্ষাত ॥
 যাহাৰ অক্ষয় তৃণ নাহি ক্ষয় ব্যয় ।
 যাৰ শৰে কাল কুঞ্জগণৰ প্ৰলয় ॥
 ক্ষুদ্ৰ সম কুক সৈন্যগণ মোৰ আগে ।
 কি মতে বুলিবোঁ সমৰক ভয় লাগে ॥
 যিটো ভীষ্মে জগত জিনিলে অপ্রয়াসে ।
 পশুৰাম হাৰিয়া পলাইল যাৰ ত্ৰাসে ॥
 ত্ৰিভুবনে পৰাক্ৰমী গুৰু দ্ৰোণ কৃপ ।
 একোবীৰে জিনিবাক পাৰে জন্মদ্বীপ ॥
 লক্ষ লক্ষ নৃপতি সকল যাৰ পাশে ।
 তাহাক জিনিবো ইটো শৃগালৰ আশে ॥
 এভো বোলোঁ পাপী তোক যুদ্ধক নলাগে ।
 গৃহক ফিৰিয়া চল নুহি থাক লাগে ॥
 হেন শুনি কল্পবীৰ নৰহিল তথা ।
 চলি গৈলা পাচে দুৰ্য্যোধন আছে যথা ॥
 সাগৰ সঙ্কশ সিটো সৈন্যগণ লই ।
 দুৰ্য্যোধন নৃপতিক বচন বোলই ॥
 কল্পবীৰ বদতি শুনিয়ে দুৰ্য্যোধন ।
 পাণ্ডৱত ভয়ে মোত পশিয়ে শৰণ ॥

এতিক্ষণে দিবোঁ সবে পাণ্ডুরক মাৰি ।
 সকলে পৃথিবী পাইবা অকণ্টকা'কৰি ॥
 শূনি শূনি আছে বাজাগণ নিবন্তৰে ।
 মহাশ্বশ্বে মাতিলেক গঙ্গাৰ কুম্ভৰে ॥
 বৃদ্ধ ভৈলোঁ ক্ষত্ৰিয় কৰ্ম্মত বিপৰীত ।
 আবে যুদ্ধযুদ্ধ আসি ভৈল উপস্থিত ॥
 মহাবীৰ ক্ষত্ৰিগণে বাঞ্ছিয়ো নপাই ।
 ভয় হৈবোঁ কি মতে বুলিবোঁ তোৰ ঠাই ॥
 যিটো বীৰ ধনঞ্জয় জগততে সাৰ ।
 অযুত হস্তীৰ বল ভায় অনিৰ্ব্বাৰ ॥
 তাহাকো জিনিবে ইটো বুদ্ধি বালেকৰ ।
 দুৰাচাৰ পাপী ঐৰ সত্বেৰে অন্তৰ ॥
 বৈসম্পায়ন বদতি শুনিয়ে জন্মিজয়ি ।
 কল্পবীৰে নিৰুৎসাস ভৈলা দুয়ো ঠাই ॥
 ফিৰিয়া নগৈলা বাজা আপুনাৰ ঘৰ ।
 সেনাগণ সমে তৈত চাহিল সমৰ ॥
 হেন জানি যতনে তেজিয়ো আন কাম ।
 নিবন্তৰে নৰে ডাকি বোলা বাম বাম ॥

—*—

সমাপ্ত ।